

Evaluacija provedbe odabranih mjera  
Akcijskog plana Grada Zagreba za  
ravnopravnost muškaraca i žena na lokalnoj  
razini za razdoblje od 2021. do 2025. godine

Zagreb, 2025. godine

## Sadržaj:

|                                                                                                                                                        |    |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Uvod .....                                                                                                                                             | 3  |
| Metodologija .....                                                                                                                                     | 4  |
| Evaluacija pojedinačnih mjera .....                                                                                                                    | 7  |
| PODRUČJE DEMOKRATSKE ODGOVORNOSTI I POLITIČKE ULOGE .....                                                                                              | 7  |
| Mjera 1.6. Suprotstavljanje rodnim stereotipima .....                                                                                                  | 7  |
| ULOGA POSLODAVCA .....                                                                                                                                 | 16 |
| Mjera 2.1.: Uključivanje perspektive ravnopravnosti spolova u zapošljavanje u<br>Gradskoj upravi Grada Zagreba, uključujući ustroj i uvjete rada ..... | 16 |
| ULOGA PRUŽATELJA I OSIGURATELJA USLUGA .....                                                                                                           | 29 |
| Mjera 3.2. Uključivanje perspektive ravnopravnosti spolova u obrazovanje i<br>cjeloživotno učenje .....                                                | 29 |
| Mjera 3.3. Uključivanje perspektive ravnopravnosti spolova u zdravstvo .....                                                                           | 38 |
| Mjera 3.6. Uključivanje perspektive ravnopravnosti spolova u skrb o drugim<br>uzdržavanim osobama .....                                                | 48 |
| Mjera 3.11. Borba protiv rodno utemeljenog nasilja .....                                                                                               | 63 |
| Zaključci i preporuke .....                                                                                                                            | 72 |

## Uvod

Ravnopravnost žena i muškaraca jedno je od temeljnih načela demokratskog društva, ljudskih prava i održivog razvoja. Na lokalnoj razini, gradovi i općine imaju ključnu ulogu u prepoznavanju, adresiranju i smanjivanju rodni nejednakosti, budući da upravo na toj razini građani i građanke najizravnije ostvaruju svoja prava i koriste javne usluge. U tom kontekstu, Grad Zagreb kao jedinica lokalne i regionalne samouprave preuzeo je obvezu sustavnog promicanja rodne ravnopravnosti razvojem i provedbom Akcijskog plana za ravnopravnost žena i muškaraca na lokalnoj razini za razdoblje od 2021. do 2025. godine (u daljnjem tekstu: Akcijski plan).

Akcijski plan Grada Zagreba izrađen je u skladu s obvezama koje proizlaze iz potpisivanja Europske povelje za ravnopravnost žena i muškaraca na lokalnoj razini (dalje u tekstu: Povelja). Povelji je Grad pristupio 2018. godine, na temelju zaključka Gradske skupštine. Ovom Poveljom gradovi i općine obvezuju se na integraciju rodne perspektive u sve politike, programe i aktivnosti, kao i na donošenje konkretnih mjera usmjerenih na uklanjanje strukturnih i društvenih prepreka ravnopravnosti. Postojeći Akcijski plan, koji je predmet ove analize, usvojen je na 40. sjednici Gradske skupštine, 16. ožujka 2021. godine, te predstavlja strateški dokument kojim se te obveze operacionaliziraju kroz ciljeve, mjere i pokazatelje u cijelom spektru javnih politika u Gradu.

Svrha ove evaluacije jest analizirati odabrana poglavlja Akcijskog plana, s ciljem procjene njihove usmjerenosti, dosljednosti i potencijalnog doprinosa unapređenju ravnopravnosti žena i muškaraca u Gradu Zagrebu. Evaluacija se fokusira na mjere koje se odnose na: suzbijanje rodni stereotipa, ostvarivanje ravnopravnosti pri zapošljavanju i na radnom mjestu, ravnopravnost u području obrazovanja, zdravstva, skrbi za druge uzdržavane osobe, te na borbu protiv rodno utemeljenog nasilja. Navedena područja odabrana su zbog njihove ključne uloge u oblikovanju životnih prilika žena i muškaraca, ali i zbog njihove međusobne povezanosti u stvaranju ili ublažavanju rodni nejednakosti.

Rodni stereotipi i tradicionalne rodne uloge i dalje značajno utječu na društvena očekivanja, obrazovne i profesionalne izbore, raspodjelu neplaćenog rada te na pristup resursima i moći. Nejednakosti u svijetu rada, uključujući rodni jaz u plaćama, segregaciju zanimanja i nejednake mogućnosti napredovanja, snažno su povezane s obrazovnim obrascima, politikama skrbi i društvenim normama. Istodobno, nejednakosti u pristupu zdravstvenoj skrbi i nerazmjerno opterećenje žena skrbi za djecu, starije i ovisne osobe dodatno produbljuju rodne razlike u ekonomskom i društvenom položaju. Nasilje nad ženama predstavlja krajnji i najteži oblik rodne

neravnopravnosti te zahtijeva sustavan, koordiniran i preventivan pristup na svim razinama vlasti.

Evaluacija obuhvaćena ovim izvješćem provodi se isključivo analizom javno dostupnih podataka, dokumenata i statističkih izvora. Takav metodološki pristup omogućuje transparentan uvid u normativni i strateški okvir, razinu javne vidljivosti mjera te njihovu usklađenost s relevantnim nacionalnim i europskim politikama i standardima. Istodobno, ovaj pristup ima i svoja ograničenja, budući da ne uključuje izravno prikupljanje podataka o provedbi mjera, iskustvima korisnica i korisnika niti o perspektivama provedbenih tijela. Ta se ograničenja jasno uzimaju u obzir pri interpretaciji nalaza evaluacije.

Cilj evaluacije nije samo utvrditi u kojoj su mjeri mjere definirane Akcijskim planom u skladu s načelima Europske povelje za ravnopravnost žena i muškaraca na lokalnoj razini, već i identificirati potencijalne izazove, praznine i mogućnosti za unapređenje. Budući slijedi priprema Akcijskog plana za sljedeće petogodišnje razdoblje, ovaj dokument sadrži i preporuke koje se odnose na metodološke i sadržajne aspekte na koje pritom treba obratiti pažnju. Analiza je usmjerena na jasnoću postavljenih ciljeva, relevantnost predloženih mjera u odnosu na identificirane probleme, njihovu međusobnu povezanost te vidljivost rodne perspektive u pojedinim područjima politike.

U tom smislu, ova evaluacija nastoji doprinijeti daljnjem razvoju politika i praksi posvećenih ravnopravnosti žena i muškaraca u Gradu Zagrebu i njihovoj punoj integraciji u javne politike Grada, pružajući analitičku podlogu za buduće planiranje, praćenje i unaprjeđenje mjera. Ujedno, izvješće može poslužiti kao referentni dokument za jačanje institucionalne odgovornosti, transparentnosti i dosljednosti u provedbi obveza koje proizlaze iz Europske povelje, kao i za poticanje šire javne rasprave o rodnoj ravnopravnosti kao zajedničkoj društvenoj vrijednosti i cilju.

## Metodologija

Temeljem narudžbenice 2025-29307 koju je izdao Grad Zagreb, provedeno je ovo istraživanje s područja ljudskih prava i ravnopravnosti spolova. Od naručitelja definirani referentni okvir istraživanja utvrdio je da će evaluacija Akcijskog plana Grada Zagreba za provedbu Europske povelje o ravnopravnosti žena i muškaraca na lokalnoj razini za razdoblje 2021. – 2025. biti provedena analizom odabranih mjera tog Plana, kako slijedi:

U području demokratske odgovornosti i političke uloge:

Mjera 1.6.: Suprotstavljanje rodnim stereotipima (5 aktivnosti), koja korespondira Članku 6. Povelje.

#### U području uloge poslodavca:

Mjera 2.1.: Uključenost perspektive ravnopravnosti spolova u zapošljavanje u gradskoj upravi grada Zagreba, uključujući ustroj i uvjete rada (10 aktivnosti) , koja korespondira Članku 11. Povelje.

#### U području osiguratelja i pružatelja usluga:

Mjera 3.2.: Uključivanje perspektive ravnopravnosti spolova u obrazovanje i cjeloživotno učenje (3 aktivnosti) koja korespondira Članku 13. Povelje.

Mjera 3.3.: Uključivanje perspektive ravnopravnosti spolova u zdravstvo (5 aktivnosti) koja korespondira Članku 14. Povelje.

Mjera 3.6.: Uključivanje perspektive ravnopravnosti spolova u skrb o uzdržavanim osobama (2 aktivnosti) koja korespondira Članku 17, Povelje.

Mjera 3.11.: Borba protiv rodno utemeljenog nasilja (5 aktivnosti) koja korespondira Članku 22. Povelje.

Naručitelj je također definirao i metodologiju koja će u analizi biti korištena. Shodno tome, evaluacija je provedena metodom analize javno dostupnih sekundarnih izvora, u razdoblju od 28.listopada do 28. prosinca 2025. godine. Zbog ovakvog odabira metodologije, potrebno je naglasiti da se ova evaluacija **ne bavi učinkom provedbe mjera** Akcijskog plana, već analizira njihovu usklađenost s obvezama iz Povelje, logiku intervencije, stupanj provedbe, te usklađenost s relevantnim dokumentima javne politike. Također treba naglasiti i da se evaluacija ne odnosi na cjelokupni Akcijski plan, već samo na gore navedene mjere, pa njene zaključke treba razumjeti u tom smislu.

Evaluacija Akcijskog plana strukturirana je u tri glavna pitanja:

1. Jesu li odabrane mjere Akcijskog plana relevantne, odnosno usklađene s glavnim prioritetima ove javne politike?
2. Jesu li odabrane mjere Akcijskog plana učinkovite, odnosno jesu li u potpunosti primijenjene i jesu li postigle planirane rezultate ?
3. Jesu li odabrane mjere Akcijskog plana koherentne, odnosno jesu li sukladne drugim važnim instrumentima javne politike?

1. Procjena relevantnosti mjera i aktivnosti, odnosno odgovor na prvo evaluacijsko pitanje izrađena je usporedbom sadržaja aktivnosti u svakoj od mjera Akcijskog plana s relevantnim izvorima podataka i analiza o svakom od tih konkretnih predmetnih područja javne politike. U odabiru izvora informacija za procjenu relevantnosti usredotočili smo se većinom na domaća istraživanja i analize, te izvješća organizacija i

institucija s kompetencijama u relevantnom području, poput Vlade Republike Hrvatske, resornih ministarstava, agencija i specijaliziranih ureda, pravobraniteljskih institucija i drugih. Od međunarodnih izvora, najviše smo koristili one koje je objavila Europska unija u okviru svojih postupaka izrade javnih politika, te njene specijalizirane agencije i službe, poput EIGE-a (Europskog instituta za ravnopravnost spolova), FRA (Agencije Europske unije za temeljna prava), Eurofound-a (Europske zaklade za unapređenje uvjeta života i rada), Eurobarometra i druge. Sukladno samom području kojeg pokrivaju pojedinačne mjere, korišteni su i drugi relevantni izvori, poput publikacija agencija Ujedinjenih naroda (UN Women, UNICEF, Međunarodna organizacija rada), OECD-a, Svjetske banke i srodnih organizacija i institucija. Odabir je bio vođen kriterijima ažurnosti podataka, relevantnosti dokumenta za javne politike na razini EU, Republike Hrvatske i Grada Zagreba, te po mogućnosti empirijskog karaktera podataka sadržanih u njemu. Dokumenti su identificirani internetskom pretragom, korištenjem ključnih riječi navedenih u Povelji i Akcijskom planu za svaku od analiziranih šest mjera.

2. Procjena učinkovitosti provedbe mjera i aktivnosti Akcijskog plana, odnosno odgovor na drugo evaluacijsko pitanje provedena je prvenstveno usporedbom pokazatelja provedbe navedenih za svaku aktivnost u Akcijskom planu s izvješćem o provedbi svake od njih, sadržanog u dokumentu „Pregled provedbe Akcijskog plana Grada Zagreba za provedbu Europske povelje o ravnopravnosti žena i muškaraca na lokalnoj razini za razdoblje 2021. – 2025.: Izvješće za 2021., 2022., 2023. i 2024. godinu“<sup>1</sup>, kojeg je izradio Gradski ured za kulturu i civilno društvo. Budući je ova analiza provedena u zadnjoj godini primjene Akcijskog plana, u njoj nisu korišteni podaci iz 2025. godine, koji u trenutku analize nisu bili dostupni. Provedene su i dodatne internetske pretrage u svrhu pribavljanja daljnjih podataka o provedbi tamo spomenutih aktivnosti, te radi provjere tvrdnji iznesenih u navedenom dokumentu.

3. Procjena sukladnosti mjera i aktivnosti, odnosno odgovor na treće evaluacijsko pitanje, provedena na nekoliko načina. Prvo, interna koherentnost svake od mjera je procijenjena rekonstrukcijom logike intervencije. Koherentnost Akcijskog plana s temeljnim dokumentima javne politike Grada u predmetnim područjima je provedena radi procjene u kojoj je mjeri pitanje ravnopravnosti muškaraca i žena integrirano u te politike. Dokumenti javne politike za ovu usporedbu su odabrani pregledom Popisa važećih propisa Grada Zagreba objavljenog u internetskom izdanju Službenog glasnika Grada Zagreba<sup>2</sup>. Potom je provedena procjena koherentnosti svake mjere i podrednih aktivnosti s Poveljom. U toj su procjeni korišteni pokazatelji koje je za svaki članak Povelje sabrao i objavio Savjet europskih gradova i regija (CEMR), utemeljitelj Povelje, te

---

<sup>1</sup><https://www.zagreb.hr/UserDocImages/ljudska%20prava/Izvj%C5%A1%C4%87e%20o%20provedbi%20Akcijskog%20plana%20za%20ravnopravnost%20%C5%BEena%20i%20mu%C5%A1karaca%20za%20razdoblje%20od%202021.%20do%202024.%20godine.pdf>

<sup>2</sup> <https://www1.zagreb.hr/sluzbeni-glasnik/#/app/home>

je provedena usporedba sadržaja mjera Akcijskog plana sa deklariranim sadržajem Povelje. Po uputama naručitelja, procjena sukladnosti s važećim dokumentom javne politike na nacionalnoj razini, Nacionalnim planom za jednakost spolova do 2027. godine nije provedena, budući je Nacionalni plan donesen nakon Akcijskog plana, pa se provedba ova dva plana u velikoj mjeri vremenski nije preklapala. Procjene koherentnosti provodile su dvije stručnjakinje neovisno jedna o drugoj, a u slučaju neslaganja ocjene su međusobno usuglašene.

Popis dokumenata koji će služiti za gore spomenute analize usuglašen je s predstavnicama Gradskog ureda za kulturu i civilno društvo na triangulacijskom sastanku održanom u studenom 2025. godine.

Na temelju analize pojedinačnih mjera, sastavljeni su zaključci i preporuke koji bi trebali poslužiti pri izradi Akcijskog plana za sljedeće petogodišnje razdoblje, a koji se odnose na sadržajne i metodološke elemente tog budućeg plana.

## Evaluacija pojedinačnih mjera

### PODRUČJE DEMOKRATSKE ODGOVORNOSTI I POLITIČKE ULOGE

#### Članak 6. Povelje

#### Mjera 1.6. Suprotstavljanje rodnim stereotipima

##### **Okvir Povelje**

Jedno od pet područja kompetencija Grada u ostvarivanju jednakosti između muškaraca i žena jest područje demokratske odgovornosti i političke uloge. U tom području, Grad koristi svoju poziciju političkog aktera i demokratske institucije u svrhu unapređenja ravnopravnosti u političkim i demokratskim procesima u nadležnosti Grada, kao i u svrhu stvaranja poticajnog okruženja za ostvarenje ravnopravnosti muškaraca i žena i u svim ostalim područjima kompetencije Grada.

Deset članaka Povelje se odnosi na područje demokratske odgovornosti i političke uloge Grada i oni obuhvaćaju teme od osiguranja jednake političke zastupljenosti, sudjelovanja u političkim i demokratskim procesima, javnog zagovaranja ravnopravnosti između muškaraca i žena, praktičnog osiguranja prava na ravnopravnost, pa do sprečavanja višestruke diskriminacije. Članak 6., koji je predmet ove analize, odnosi se na otklanjanje rodnih stereotipa u svim područjima kompetencija Grada.

U Članku 6. Povelje se potvrđuje načelo po kojem je uklanjanje rodni stereotipa od ključne važnosti za postizanje ravnopravnosti žena i muškaraca. U skladu s time, Povelja obvezuje tijela lokalne i regionalne vlasti da potiču uklanjanje stereotipa i prepreka na kojima se temelje nejednakosti statusa i položaja žena i koje dovode do nejednakog vrednovanja uloga žena i muškaraca u političkom, gospodarskom, društvenom i kulturnom smislu.

U skladu s navedenim, Grad kao potpisnik Povelje se obvezuje na sljedeće:

- da će, u okviru svojih mogućnosti suzbijati i sprečavati predrasude, prakse i korištenje govora i predodžbi koji su zasnovani na zamisli o superiornosti ili inferiornosti jednog od spolova ili na stereotipnim ulogama žena ili muškaraca;
- da će osigurati da njegova javna i interna komunikacija bude potpuno u skladu s tom obvezom te da promiče pozitivne primjere i predodžbe o ženama i muškarcima;
- da će kroz osposobljavanje i na druge načine pomagati svojim suradnicama i suradnicima u prepoznavanju i uklanjanju stereotipnih stavova i ponašanja te po tom pitanju regulirati pravila ponašanja;
- te da će provoditi aktivnosti i kampanje u svrhu podizanja svijesti o štetnoj ulozi koju rodni stereotipi imaju na postizanje ravnopravnosti žena i muškaraca.

U okviru Akcijskog plana, Grad je definirao sljedeći prioritet za područje pokriveno Člankom 6.:

#### Ravnomjerni udio žena i muškaraca u rodno segregiranim zanimanjima.

Za postizanje ovog prioriteta, u Akcijskom su planu predviđene sljedeće mjere:

1.6.1. Prikupljanje podataka i izrada evidencije o udjelu žena i muškaraca u rodno segregiranim zanimanjima (javno zdravstvo, briga o djeci, javni prijevoz, vatrogastvo i slično) u Gradu Zagrebu

1.6.2. Objava podataka i informacija o udjelu žena i muškaraca u rodno segregiranim zanimanjima u Gradu Zagrebu na internetskim stranicama i društvenim mrežama Grada Zagreba

1.6.3. Provedba projekata kojima se promovira i potiče interes žena i muškaraca za rodno segregirana zanimanja.

1.6.4. Uporaba rodno osviještenog jezika u propisima i drugim aktima Grada Zagreba, u javnoj i internoj komunikaciji te izrada pisanih preporuka gradskim upravnim tijelima, trgovačkim društvima i ustanovama u vlasništvu Grada Zagreba.

1.6.5. Provedba istraživanja o jazu u plaćama i mirovinama u Gradu Zagrebu i razvijanje mjera za njihovo smanjenje.

### **Relevantnost**

Razlike u plaćama između muškaraca i žena su svakako relevantne u kontekstu rodne ravnopravnosti, bilo kao opipljivi pokazatelj stupnja te ravnopravnosti, i još važnije kao čimbenik koji uvelike određuje ekonomski, socijalni i politički položaj i mogućnosti žena i muškaraca u društvu.

Rodni jaz u plaćama u Hrvatskoj se procjenjuje na 11,2%, što je niže od podatka za EU, gdje on iznosi 12%. Međutim, po podacima Eurofound-a iz 2021. godine<sup>3</sup>, taj je jaz najveći za najslabije plaćene poslove, a značajno se povećava i za poslove koji zahtijevaju visoko obrazovanje. Nadalje, Hrvatska ima daleko najveći jaz u plaćama za poslove u nepunom radnom vremenu, na štetu žena koje daleko češće rade pod tim režimom. Konačno, u Hrvatskoj, po podacima Eurofound-a iz 2023. godine<sup>4</sup>, žene provode daleko najviše vremena (oko 20 sati tjedno više od muškaraca) obavljajući neplaćene poslove, što negativno utječe na njihovo sudjelovanje na tržištu rada i na prihode a i izravno svjedoči o još uvijek dominantnim patrijarhalnim stavovima o ulozi žena.

Podaci objavljeni u Statističkom ljetopisu Grada Zagreba iz 2025. godine<sup>5</sup> pokazuju da su, uzevši u obzir prosječne bruto mjesečne plaće po zaposlenom u pravnim osobama, žene u Gradu Zagrebu zarađivale 88,55% prosječne plaće muškaraca u 2021. godini, 87.94% u 2022. godini, te 87,23% u 2023. godini.

I Nacionalni plan za ravnopravnost spolova do 2027. godine<sup>6</sup> navodi niz podataka o nejednakosti u pristupu tržištu rada (stopa zaposlenosti je 2021. godine bila 10,5% niža za žene), plaćama i drugim beneficijama, te posljedično mirovinama, od kojih su sve na štetu žena. Osobito se naglašava rodna segregacija zanimanja i sektora (u 17 od 19 sektora je 2022. godine prosječna isplaćena plaća bila viša za muškarce nego za žene), teškoće u usklađivanju privatnog i poslovnog života te podcjenjivanje ženskih vještina, koji su samo neki od složenih razloga trajnog jaza u plaćama. Usprkos smanjivanju rodni razlika u stopi zaposlenosti, veliki problem još uvijek predstavlja rodno uvjetovana horizontalna segregacija radne snage po djelatnostima, uzrokovana

---

<sup>3</sup> <https://www.eurofound.europa.eu/en/publications/all/understanding-gender-pay-gap-what-role-do-sector-and-occupation-play>

<sup>4</sup> <https://www.eurofound.europa.eu/en/publications/all/unpaid-care-eu>

<sup>5</sup> Grad Zagreb (2025). Statistički ljetopis Grada Zagreba 2025.

<sup>6</sup> Vlada Republike Hrvatske. (2023.). Nacionalni plan za ravnopravnost spolova za razdoblje do 2027. godine. NN 475/23

<https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocImages/dokumenti/NPRS%202027%20APRS%202024/Nacionalni%20plan%20za%20ravnopravnost%20spolova,%20za%20razdoblje%20do%202027..pdf>

razlikama u vještinama, znanjima i mogućnostima koje proizlaze iz odabira područja obrazovanja, kao i raširenošću rodni stereotipa vezanih uz tržište rada.

Razlozi ovoj razlici u vrednovanju muškog i ženskog rada su višestruki. Jedan od uzroka su svakako rodni stereotipi koji se odnose na tradicionalne uloge muškaraca i žena, koji uzrokuju i odabir obrazovanja i zanimanja te nejednaku raspodjelu obiteljskih obveza, što ograničava karijere žena. Žene češće prevladavaju u niže plaćenim uslužnim djelatnostima, a izravna i neizravna diskriminacija žena u području plaća je prisutna na svim razinama i u svim sektorima.

Svaka intervencija u ovom području mora se zasnivati na objektivnim pokazateljima, pa je stoga razumljivo da je u postojećem Akcijskom planu znatan dio aktivnosti posvećen prikupljanju statističkih podataka o razini rodne segregacije zanimanja, te o jazu među plaćama zaposlenika i zaposlenica.

Napominjemo da Grad ima ograničene kompetencije u odnosu na plaće zaposlenika i zaposlenica koji nisu zaposleni u samom Gradu. On svakako ima daleko više instrumenata intervencije na raspolaganju kada je riječ o vlastitim zaposlenicima, pa je pitanje rodne segregacije zanimanja i jaza među plaćama muškaraca i žena primjerenije adresirati u kontekstu kompetencija Grada kao poslodavca, odnosno u okviru mjere 2.1., analizirane dolje. Ipak, u okviru svoje uloge političke i demokratske institucije, Grad može primjerom i jasnom komunikacijom o važnosti ravnopravnosti muškaraca i žena znatno utjecati na ovo područje, i na taj se način učinkovito boriti protiv stereotipa.

Recentna istraživanja, poput Eurobarometra iz 2025.<sup>7</sup>, pokazuju da se po rodni stereotipima Hrvatska sustavno nalazi blizu prosjeka EU i da se u velikom dijelu indikatora može pratiti pozitivna promjena prema progresivnijim stavovima. Međutim, neki stavovi koji se odnose na rodne uloge odskoču od ove slike. Na primjer, s tvrdnjom „Najvažnija uloga muškarca je zarađivanje novca.“ se u potpunosti slaže 54% muškaraca i 43% žena u Hrvatskoj, dok je prosjek u EU 45% i 35%. Prosjek u ženskoj populaciji podižu starije žene, dok su u ostalim populacijskim skupinama odgovori vrlo slični europskom prosjeku. Kod muškaraca samo skupina od 25-39 godina ima odgovore tipične za EU prosjek, dok se i mlađi i stariji znatno više slažu s ovom tvrdnjom. U odnosu na tvrdnju „Najvažnija uloga žene je briga o domu i obitelji.“, broj žena koje se u potpunosti slažu je 38%, što je blizu prosjeku EU (36%), dok je među hrvatskim muškarcima daleko više onih koji se slažu s ovom tvrdnjom: 52% u odnosu na europski prosjek od 40%. Očito je da ovakva viđenja uloge muškaraca i žena mogu

---

<sup>7</sup> <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2974>

uvelike utjecati na njihov privatni i poslovni život te na prilike koje su im na raspolaganju.

U okviru mjere 1.6., predviđena je i aktivnost koja je usmjerena otklanjanju stereotipa o muškarcima i ženama, a odnosi se na provedbu projekata kojima se promovira i potiče interes žena i muškaraca za rodno segregirana zanimanja, odnosno za odabir netradicionalne karijere. Budući Grad posjeduje znatne instrumente javne politike u području odgoja, obrazovanja i cjeloživotnog učenja, intervencije namijenjene borbi protiv stereotipa u tom području predstavljaju relevantan način angažiranja Grada, te onaj u kojem je moguće ostvariti značajan utjecaj.

I mjera kojom se promiče uporaba rodno osviještenog jezika u propisima i drugim u aktima Grada Zagreba, u javnoj i internoj komunikaciji te se izrađuju pisane preporuke gradskim upravnim tijelima, trgovačkim društvima i ustanovama u vlasništvu Grada Zagreba relevantna je za otklanjanje rodni stereotipa i usklađena je s kompetencijama Grada. Upotreba rodno osviještenog jezika smatra se važnim instrumentom javne politike u ovom području, jer upotreba samo muškog roda simbolički i stvarno isključuje žene iz javnog prostora. Na nacionalnoj razini, Ured Vlade RH za ravnopravnost spolova već dvadesetak godina predvodi ove napore<sup>8</sup>.

## Učinkovitost

Mjera 1.6. Suprotstavljanje rodni stereotipima

| Aktivnosti |                                                                                                                                                                                             | Indikatori                                                                                    | Razina postignuća        |
|------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------|
| 1.6.1.     | Prikupljanje podataka i izrada evidencije o udjelu žena i muškaraca u rodno segregiranim zanimanjima (javno zdravstvo, briga o djeci, javni prijevoz, vatrogastvo i slično) u Gradu Zagrebu | Izrađena evidencija                                                                           | Ostvareno                |
| 1.6.2.     | Objava podataka i informacija o udjelu žena i muškaraca u rodno segregiranim zanimanjima u Gradu Zagrebu na internetskim stranicama i društvenim mrežama Grada Zagreba.                     | Podaci i informacije objavljeni na internetskim stranicama i društvenim mrežama Grada Zagreba | Aktivnost nije provedena |
| 1.6.3.     | Provedba projekata kojima se promovira i potiče interes žena i                                                                                                                              | Broj i vrsta projekata.                                                                       | Ostvareno                |

<sup>8</sup><https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/Uvo%C4%91enje%20rodno%20osjetljivog%20jezika%20u%20dr%C5%BEavnu%20upravu.pdf>

|        |                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                 |                          |
|--------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------|
|        | muškaraca za rodno segregirana zanimanja.                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                 |                          |
| 1.6.4. | Uporaba rodno osviještenog jezika u propisima i drugim u aktima Grada Zagreba, u javnoj i internoj komunikaciji te izrada pisanih preporuka gradskim upravnim tijelima, trgovačkim društvima i ustanovama u vlasništvu Grada Zagreba | Broj usklađenih propisa i drugih akata Grada Zagreba s rodno osjetljivim jezikom; broj danih preporuka gradskim upravnim tijelima, trgovačkim društvima i ustanovama u vlasništvu Grada Zagreba | Ostvareno                |
| 1.6.5. | Provedba istraživanja o jazu u plaćama i mirovinama u Gradu Zagrebu i razvijanje mjera za njihovo smanjenje.                                                                                                                         | Provedeno istraživanje                                                                                                                                                                          | Aktivnost nije provedena |

U okviru aktivnosti 1.6.1. prikupljeni su podaci o udjelu žena i muškaraca u rodno segregiranim zanimanjima u dijelu poduzeća i službi Grada. Nositelj ove aktivnosti je bio Gradski ured za kulturu i civilno društvo u suradnji s organizacijama civilnog društva, prikupljeni su podaci o ukupnom broju zaposlenika i zaposlenica u Zagrebačkom holdingu, Gradskim ljekarnama, Zagrebačkom električnom tramvaju, u djelatnosti predškolskog odgoja (60 gradskih vrtića) te u Javnoj vatrogasnoj postrojbi. Prikupljeni podaci pokazuju da je zaista riječ o rodno segregiranim poduzećima i službama, jer u Javnoj vatrogasnoj postrojbi radi u prosjeku 0,32% žena, u ZET-u 16,61%, a u Holdingu 18,83%. Na drugom kraju spektra su Gradske ljekarne s 90,13%, te predškolske ustanove s 95,18% žena. Iz podataka, prikupljenih za razdoblje od 2021. do 2024. godine, je razvidno da je omjer muškaraca i žena zaposlenih u ovim poduzećima, odnosno službama izuzetno stabilan.

Aktivnost 1.6.2. predviđala je da će ovi podaci biti objavljeni na internetskim stranicama i društvenim mrežama Grada. To međutim nije učinjeno. Mogući razlog je to što ovi podaci nisu informativni, jer su previše općeniti da bi se iz njih moglo zaključivati o tome zašto postoji i perzistira takav odnos muškaraca i žena među zaposlenima, a teško ih je povezati i ciljevima javne politike. Zato bi bilo uputno daljnja istraživanja koja bi služila formuliranju javne politike na području otklanjanja rodni stereotipa, i na drugim područjima, provoditi ciljanije, detaljnije, sveobuhvatnije i svrsishodnije, kako bi nam dala odgovore na pitanja o tome koje su intervencije najpotrebnije i najučinkovitije.

Aktivnost 1.6.5., namijenjena provedbi istraživanja o jazu u plaćama i mirovinama u Gradu Zagrebu i razvijanju mjera za njihovo smanjenje, također nije provedena. Razumno je pretpostaviti da se u provedbi ove aktivnosti pojavilo nekoliko značajnih problema. Prvo, izuzetno je teško pribaviti podatke koji omogućuju usporedbu plaća muškaraca i žena za poslove jednake vrijednosti zato što sustavi vrednovanja

složenosti radnih mjesta nisu nužno usporedivi u onoj mjeri koju ovakva usporedba zahtijeva, a i zato što su poslodavci, a osobito oni iz privatnog sektora, vrlo neskloni objavljivanju, odnosno stavljanju na raspolaganje takvih podataka. I na razini EU su uvid u, te praćenje empirijskih podataka o jazu u plaćama iz ovih razloga vrlo teški, što je potaklo Komisiju i Vijeće na usvajanje Direktive (EU) 2023/970 o transparentnosti plaća<sup>9</sup>, koja donosi metodologiju za ovu usporedbu i obvezu osiguravanja uvida zainteresiranim stranama u relevantne podatke. Svakako se može očekivati da će ovakvi podaci u srednjem roku omogućiti istraživanje ovih aspekata ravnopravnosti između muškaraca i žena i formuliranje konkretnih i svrsishodnih intervencija u tom području.

Dvije aktivnosti u okviru mjere 1.6. su se odnosile izravno na otklanjanje stereotipa.

Aktivnost 1.6.3. predviđa provedbu projekata kojima se promovira i potiče interes žena i muškaraca za rodno segregirana zanimanja, odnosno za odabir zanimanja neovisno o društvenim očekivanjima o poželjnim karijerama za pojedini spol. U okviru ove aktivnosti provedeni su projekti koje je Grad sam osmislio ili proveo u suradnji s udrugama, a koji su obuhvaćali odgajatelje i odgajateljice, učitelje i učiteljice, nastavnike i nastavnice, kao i dječake i djevojčice predškolske, osnovnoškolske i srednjoškolske dobi. Projekti su se odnosili na otklanjanje stereotipa u odgoju i obrazovanju, usmjeravanje sve djece prema zanimanjima i vještinama budućnosti, te na stvaranje inkluzivnog okruženja u školama, koje podupire individualni razvoj. Ovi su projekti detaljnije opisani u analizi mjere 3.2. dolje.

Aktivnost 1.6.4. se odnosi na uporabu rodno osviještenog jezika u propisima i drugim u aktima Grada Zagreba, u javnoj i internoj komunikaciji te na izradu pisanih preporuka gradskim upravnim tijelima, trgovačkim društvima i ustanovama u vlasništvu Grada Zagreba. U ovom kontekstu, 2021. godine su distribuirane instrukcije o načinima korištenja rodno osviještenog jezika, provjerena je usklađenost svih akata navedenih na stranici Stručne službe Gradske uprave, te je poslana preporuka Stručnoj službi Gradske uprave za izmjene akata u kojima nije navedena odredba o rodnoj ravnopravnosti. U sljedećim godinama je praćena implementacija odredbi o uporabi rodno osviještenog jezika, te je ustanovljeno da se one sustavno provode.

### **Sukladnost (koherentnost)**

Koherentnost ciljeva, mjera i aktivnosti Akcijskog plana u području suprotstavljanja rodnim stereotipima je procijenjena u odnosu na:

---

<sup>9</sup> <https://eur-lex.europa.eu/HR/legal-content/summary/equal-pay-for-equal-work-or-work-of-equal-value-between-men-and-women-rules-on-pay-transparency.html>

1. Glavne instrumente javne politike Grada u ovom području, odnosno Provedbenim programom Grada Zagreba za razdoblje od 2021. do 2025. godine<sup>10</sup> i Planom razvoja Grada Zagreba za razdoblje do kraja 2027. godine<sup>11</sup>;

2. Sadržaj Povelje o ravnopravnosti muškaraca i žena u lokalnom životu koji se odnosi na Članak 6., odnosno suzbijanje rodni stereotipa.

Plan razvoja Grada Zagreba do 2027. godine izravno se referira na područje ravnopravnosti spolova te utvrđuje da je, usprkos stalnom napretku, još mnogo potrebno učiniti da bi se osigurala stvarna jednakost između muškaraca i žena na ekonomskom i socijalnom području. Među razvojnim problemima, te sukladno tome potrebnim intervencijama izričito je spomenuto pitanje stereotipa o muškarcima i ženama i potreba da se oni suzbijaju.

Općenito, u okviru Plana razvoja pitanje ravnopravnosti spolova je smješteno u prioritet koji se odnosi na društvenu jednakost, kvalitetne i dostupne društvene usluge. Međutim, posebnih ciljeva i mjera koje bi se odnosile na ravnopravnost spolova u Planu nema te ova tema u operativnom smislu nije u njemu spomenuta ni kao dio neke provedbene mjere, ni kao horizontalno (*cross-cutting*) načelo.

Sličan tretman teme rodni stereotipa i ravnopravnosti spolova općenito je uočljiv i u Provedbenom programu Grada Zagreba do 2025. godine, gdje se kao vizija grada navodi „Grad Zagreb – zelen, inovativan i održiv. Grad solidarnosti i jednakih mogućnosti“, te se u opisu prioriteta tvrdi da će se provoditi progresivne socijalne, obrazovne, zdravstvene, kulturne i druge mjere koje stvaraju preduvjete za povećanje društvene jednakosti. Međutim, ni među ciljevima, ni mjerama, a ni pokazateljima nema izravnog spomena ravnopravnosti muškaraca i žena, ni konkretnije sučeljavanja s rodni stereotipima.

S druge strane, promotrimo li Godišnja izvješća o provedbi Provedbenog programa Grada Zagreba za godine relevantne za ovu analizu, kao i druge javno dostupne izvore, uključujući i javne istupe čelnika, razvidno je da su intervencije u mnogim područjima kompetencije Grada motivirane upravo željom za ostvarenjem društvene jednakosti. Stoga bi bilo uputno formalno integrirati načelo ravnopravnosti muškaraca i žena u dokumente javne politike Grada, kako bi se dala potrebna vidljivost već postojećoj primjeni tog načela, kako to predviđa i Povelja. U europskom okviru javne politike, kao i onom međunarodnih organizacija ravnopravnost muškaraca i žena je definirana kao horizontalno načelo koje se integrira u sve aspekte javne politike (*mainstreaming*), pa bi bio uputno tako ju tretirati i u okviru politike Grada. Jasnim pozicioniranjem ove teme i

---

<sup>10</sup> <https://zagreb.hr/provedbeni-program-grada-zagreba-za-razdoblje-od-2/184951>

<sup>11</sup> <https://zagreb.hr/plan-razvoja-grada-zagreba-za-razdoblje-do-kraja-2/195136>

komuniciranjem o njoj doprinijet će se i suzbijanju rodni stereotipa, što je namjera ovog konkretnog članka Povelje.

Razmotrimo li internu koherenciju aktivnosti predviđenih u Akcijskom planu u svrhu suprotstavljanja rodnim stereotipima, vidljivo je da se one mogu svrstati u dvije kategorije. Prva se sastoji od aktivnosti usmjerenih prikupljanju podataka o relativnom položaju muškaraca i žena na tržištu rada, odnosno o sudjelovanju u rodno segregiranim zanimanjima te o jazu u plaćama za poslove jednake vrijednosti. Stereotipi svakako igraju važnu ulogu u ovom području, jer utječu na odabir karijera i daljnje karijerne puteve muškaraca i žena, kao i na njihove plaće. Međutim, kako Grad može snažnije djelovati u ovom području u svojem svojstvu poslodavca nego što bi to mogao koristeći samo aktivnosti namijenjene mijenjanju stereotipnih percepcija, čini se da bi ove aktivnosti bilo primjerenije smjestiti u dijelove Akcijskog plana koji se odnose upravo na kompetencije poslodavca.

Aktivnosti usmjerene poticanju dječaka i djevojčica na odabir obrazovanja i karijera sukladnih njihovom sklonostima, sposobnostima i interesima, a neovisno o stereotipnim očekivanjima drugih izravno su povezane sa suzbijanjem stereotipa, a istovremeno doprinose i postizanju ciljeva Akcijskog plana u području obrazovanja. Konačno, suzbijanju stereotipa namijenjena je i aktivnost uvođenja i praćenja primjene rodno osviještenog jezika u dokumentima Grada.

Indikativni popis pokazatelja Povelje povezanih s Člankom 6. pokazuje da se u njoj predviđa djelovanje namijenjeno suzbijanju rodni stereotipa kod zaposlenika i zaposlenica, dužnosnika i dužnosnica Grada, te da se očekuje da takva obuka bude široko primijenjena među ovim ciljnim skupinama. Iako je to nesumnjivo pravac djelovanja u kojem Grad može izravno utjecati na rasprostranjenost stereotipa i njihovo otklanjanje u percepciji i ponašanju ovih skupina, treba napomenuti da potpisnici Povelje mogu sami birati smjer i aktivnosti kojima će djelovati na ostvarivanju ciljeva Povelje, pa stoga, iako ne nalazimo veliku koherentnost između mjere 1.6. i indikatora Akcijskog plana, to ne možemo smatrati kritičnim nedostatkom. Ipak, smatramo da bi bilo bi uputno razmotriti uključivanje u sljedeći Akcijski plan aktivnosti namijenjenih obuci o suzbijanju stereotipa za ove dvije ciljne skupine, zbog potencijalno znatnog pozitivnog učinka na ovaj cilj javne politike.

| <b>Pokazatelji povezani s Poveljom (Članak 6)</b>                                                                                           | <b>Ocjena koherentnosti</b> |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------|
| Osigurava li Grad programe obuke ili radionice za osoblje i izabrane dužnosnike u svrhu suprotstavljanja stereotipima temeljenima na spolu? | •                           |
| Ako da, koji postotak osoblja sudjeluje u takvoj obuci? Koliko je među njima muškaraca, a koliko žena?                                      | •                           |

|                                                                                                                     |   |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---|
| Ako da, koji postotak izabranih dužnosnika sudjeluje u takvoj obuci? Koliko je među njima muškaraca, a koliko žena? | • |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---|

- mjera Akcijskog plana je slabo usklađena s Poveljom; •• mjera Akcijskog plana je djelomično usklađena s Poveljom; ••• mjera Akcijskog plana je dobro usklađena s Poveljom

Zaključno, o mjeri 1.6. Akcijskog plana, namijenjenoj suprotstavljanju rodnim stereotipima, možemo ustvrditi sljedeće:

- Aktivnosti u okviru ove mjere su provedene djelomično učinkovito, jer je od pet mjera uspješno provedeno tri, dok mjere 1.6.2. i 1.6.5. nisu provedene.
- Aktivnosti u okviru ove mjere su djelomično koherentne, jer dijelom nisu izravno sukladne cilju mjere, odnosno služe suzbijanju stereotipa samo posredno. Riječ je o aktivnostima namijenjenima istraživanju i adresiranju rodne segregacije zanimanja, kao i rodno uvjetovanog jaza u plaćama. Ove aktivnosti bi bilo bolje razmotriti u okviru kompetencija Grada kao poslodavca, gdje Grad može postići daleko značajnije ishode. Također, Povelja predviđa da se u okviru Članka 6. provode opsežne aktivnosti obuke zaposlenica i zaposlenika, te izabranih dužnosnika i dužnosnica o otklanjanju rodnih stereotipa, pa bi valjalo razmotriti uključenje tih aktivnosti u sljedeću inačicu Akcijskog plana.
- Provjera koherentnosti mjere 1.6. s dokumentima javne politike relevantnima za ulogu grada kao političke i demokratske institucije ukazuje na potrebu za eksplicitnim integriranjem pitanja ravnopravnosti muškaraca i žena u te dokumente, koje sada nije prisutno. Preporuča se da se ovom pitanju pridoda status horizontalne teme.

## ULOGA POSLODAVCA

### Članak 11. Povelje

#### Mjera 2.1.: Uključivanje perspektive ravnopravnosti spolova u zapošljavanje u Gradskoj upravi Grada Zagreba, uključujući ustroj i uvjete rada

Ovaj članak Povelje popisuje očekivanja od potpisnika u odnosu na njihove kompetencije poslodavca. U tom kontekstu, Grad priznaje pravo na ravnopravnost žena i muškaraca u odnosu na sve vidove zapošljavanja, uključujući organizaciju i uvjete rada. On također priznaje pravo na usklađivanje profesionalnog, društvenog i privatnog života, kao i pravo na dostojanstvo i sigurnost na radnom mjestu. Konačno, Grad se pristupanjem Povelji obvezuje da će, u okviru svojih pravnih mogućnosti, poduzeti sve

prikladne mjere, uključujući mjere pozitivne diskriminacije, u cilju podržavanja gore navedenih prava.

Kada je riječ o gore spomenutim 'svim prikladnim mjerama', one podrazumijevaju sljedeće:

(a) reviziju mjerodavnih politika i postupaka povezanih sa zapošljavanjem u svojoj organizaciji, kao i razvoj i provedbu dijela plana djelovanja za ravnopravnost koji se odnosi na zapošljavanje, s ciljem rješavanja neravnopravnosti u primjerenom razdoblju, između ostalog posvećujući pozornost:

- jednakim plaćama, uključujući jednake plaće za rad jednake vrijednosti
- reviziji plaća, naknada, sustava plaća te mirovina,
- mjerama kojima se osigurava pravedno i transparentno napredovanje i razvoj u karijeri,
- mjerama kojima se osigurava ravnoteža zastupljenosti žena i muškaraca na svim razinama, osobito onima koje se odnose na moguću neravnotežu na višim razinama rukovođenja,
- mjerama koje se odnose na moguću podjelu poslova na temelju spola te kojima se zaposlenici potiču na preuzimanje netradicionalnih poslova,
- mjerama kojima se osigurava pravedan odabir zaposlenica i zaposlenika,
- mjerama kojima se osiguravaju prikladni, zdravi i sigurni uvjeti rada,
- postupcima savjetovanja sa zaposlenicama i zaposlenicima i njihovim sindikatima čime se omogućava ravnoteža u zastupljenosti žena i muškaraca u svim savjetodavnim ili pregovaračkim tijelima.

(b) protivljenje spolnom uznemiravanju na radnome mjestu uz jasno stavljanje do znanja da je takvo ponašanje neprihvatljivo, pružanje podrške žrtvama, uvođenje i provedbu jasnih politika ophođenja prema počiniteljima te podizanje svijesti o tom problemu;

(c) nastojanje da se na svim razinama organizacije uspostavi radna snaga koja odražava društvenu, gospodarsku i kulturnu raznolikost lokalnog stanovništva;

(d) podrška pri usklađivanju profesionalnog, društvenog i privatnog života kroz:

- uvođenje politika koje, ako je to prikladno, omogućavaju prilagođavanje radnog vremena i iznalaženje rješenja oko skrbi o osobama koje uzdržavaju zaposlenice i zaposlenici,
- poticanjem muškaraca da iskoriste svoje pravo na odsustvo radi skrbi o uzdržavanim osobama.

U okviru Akcijskog plana, Grad je definirao sljedeći prioritet za područje pokriveno Člankom 11.:

Ravnopravnost spolova u zapošljavanju u Gradskoj upravi Grada Zagreba, uključujući ustroj i uvjete rada.

**Za postizanje ovog prioriteta, u Akcijskom su planu predviđene sljedeće aktivnosti:**

- 2.1.1. Uključivanje odredbe o obvezi poštivanja ravnopravnosti žena i muškaraca u odluke, dokumente i u ugovore koji uređuju prava zaposlenih u Gradskoj upravi Grada Zagreba
- 2.1.2. Izrada evidencije o broju pročelnika/pročelnica po spolu u Gradskoj upravi Grada Zagreba
- 2.1.3. Izrada evidencije o broju nadređenih službenika/ službenica po spolu u Gradskoj upravi Grada Zagreba
- 2.1.4. Izrada evidencije o broju zaposlenih po spolu u Gradskoj upravi Grada Zagreba
- 2.1.5. Izrada općeg akta ili ugovora koji uređuje postupanje u slučaju seksualnog uznemiravanja zaposlenih u Gradskoj upravi Grada Zagreba
- 2.1.6. Provedba edukacija zaposlenika i zaposlenica zaduženih za primanje i rješavanje pritužbi vezano za zaštitu dostojanstva radnika i radnica
- 2.1.7. Provedba istraživanja o mogućnostima uvođenja fleksibilnih oblika rada zaposlenika i zaposlenica Gradske uprave zbog usklađivanja poslovnog i privatnog života
- 2.1.8. Informiranje zaposlenika i zaposlenica Gradske uprave o njihovim pravima iz sustava roditeljskih potpora i vođenje evidencije o korisnicima prava iz sustava roditeljskih potpora
- 2.1.9. Provedba kampanja i drugih aktivnosti za poticanje očeva na aktivno uključivanje u odgoj djece
- 2.1.10. Prikupljanje podataka o broju provedenih postupaka vezanih uz zaštitu dostojanstva radnika i radnica i objava podataka na internetskoj stranici Grada Zagreba

### **Relevantnost**

Ravnopravnost muškaraca i žena u zapošljavanju i na radu predstavlja možda i najvažniji aspekt ravnopravnosti. Ekonomska neovisnost koju pruža zaposlenje

omogućava muškarcima i ženama da ostvaruju svoja druga prava, igraju aktivnu ulogu u društvu i razvijaju svoje osobne kapacitete.

Iz tog razloga možda najveći potencijalni utjecaj na ravnopravnost muškaraca i žena Grad može ostvariti usvajanjem i provedbom progresivnih politika u svojem svojstvu poslodavca, gdje izravno regulira uvjete zaposlenja i rad svojih zaposlenica i zaposlenika, te primjerom pomaže definirati standarde u ovom području i za druge poslodavce na svojem teritoriju, i šire.

Relevantnost rodne jednakosti pri zapošljavanju i na radnom mjestu za generalnu ravnopravnost između muškaraca i žena ističu sva međunarodna razvojna tijela i organizacije, uključujući EU<sup>12</sup>, Ujedinjene narode<sup>13</sup>, OECD<sup>14</sup>, Svjetsku banku<sup>15</sup> i druge. Unapređenje položaja žena u ovom kontekstu se vidi kao ključni element društvenog i ekonomskog razvoja, jer oslobađa potencijal više od polovine svjetskog stanovništva i vodi stvaranju uspješnijih i pravičnijih društava. Sumarno, ključni aspekti ravnopravnosti muškaraca i žena na radnom mjestu su:

- Jednaka plaća, odnosno osiguranje jednake plaće za posao jednake ili usporedive vrijednosti.
- Jednake mogućnosti: jednak pristup zaposlenju, napredovanju, obuci i rukovodećim ulogama.
- Ravnoteža poslovnog i privatnog života: osiguranje fleksibilnih uvjeta rada, plaćenog roditeljskog dopusta (za sve roditelje), te pružanje potpore onima koji imaju obiteljske obveze da ih pravično raspodijele.
- Inkluzivna kultura: iskorjenjivanje diskriminacije, seksualnog uznemiravanja i stvaranje radne okoline u kojoj se muškarci i žene osjećaju sigurno i cijenjeno.
- Zastupljenost na vodećim pozicijama: unapređenje zastupljenosti žena na rukovodećim pozicijama i u upravljačkim tijelima.

Aktivnosti predviđene u okviru mjere 2.1. mogu se okvirno grupirati u tri teme. Prva se odnosi na prikupljanje podataka o postojećoj strukturi zaposlenih u Gradskoj upravi po spolu, a osobito s obzirom na strukturu zaposlenih na rukovodećim radnim mjestima. Aktivnosti o kojima je riječ su sljedeće: 2.1.2., 2.1.3. i 2.1.4.

Druga skupina aktivnosti se odnosi na uspostavljanje organizacijskih preduvjeta za osiguranje ravnopravnosti muškaraca i žena integriranjem relevantnih odredbi u dokumente koji reguliraju uvjete rada, ustanovljavanjem i osposobljavanjem tijela

---

<sup>12</sup> [https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-equality-strategy\\_en#gender-equality-strategy-2020-2025](https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-equality-strategy_en#gender-equality-strategy-2020-2025)

<sup>13</sup> <https://www.unwomen.org/en/what-we-do/economic-empowerment>

<sup>14</sup> <https://www.oecd.org/en/topics/gender-equality-and-work.html>

<sup>15</sup> <https://www.worldbank.org/en/topic/gender>

zaduženog za osiguravanje dostojanstva zaposlenih, kao i praćenjem rezultata njegovog rada. Ova skupina obuhvaća sljedeće aktivnosti: 2.1.5., 2.1.6. i 2.1.10.

Treća skupina aktivnosti se odnosi na aktivnosti namijenjene uvođenju fleksibilnih oblika rada, te poticanju pravednije raspodjele obiteljskih obveza zaposlenika. Ona obuhvaća sljedeće aktivnosti: 2.1.7., 2.1.8. i 2.1.9.

Kada je riječ o prikupljanju podataka o zastupljenosti muškaraca i žena među zaposlenima u Gradskoj upravi te među osobama na rukovodećim položajima, vrijedi spomenuti da su empirijski podaci osnova svake razumne javne politike<sup>16</sup>. Međutim, prikupljanje podataka samih po sebi nije u velikoj mjeri svrsishodno, ako ne služi pripremi, implementaciji ili vrednovanju javne politike. U ovom konkretnom primjeru, u svrhu formuliranja javne politike u ovom području nije bilo potrebno pratiti podatke pet uzastopnih godina: za to su možda mogli biti korišteni historijski podaci prikupljeni u prethodnih pet godina. Ovakvo bi praćenje imalo smisla da je neka relevantna intervencija provedena na početku petogodišnjeg razdoblja, pa se želi istražiti njen učinak na ove pokazatelje ravnopravnosti na radnom mjestu.

Pri izradi novog Akcijskog plana, vrijedilo bi ustanoviti sustav pokazatelja ishoda, koji bi ukazivali na stupanj napretka prema općem cilju Akcijskog plana, te pokazatelja rezultata povezanih s posebnim ciljevima Plana, uključujući i njihove ciljne vrijednosti, te uz definiranje odgovornosti za izvještavanje o svakom pojedinom sektorskom indikatoru. To će pomoći stjecanju boljeg uvida u napredak ostvaren primjenom Akcijskog plana, ali i integraciji ciljeva sadržanih u njemu u sektorske planove, a time bi se i afirmirala ravnopravnost između muškaraca i žena kao horizontalno načelo javne politike Grada. Preporuča se korištenje sustava indikatora koje je sastavio Europski institut za ravnopravnost spolova (EIGE)<sup>17</sup>.

Drugu skupinu aktivnosti možemo ocijeniti izuzetno relevantnom. Cilj horizontalne politike jest njena integracija u generalnu javnu politiku Grada, pa mjere koje su usmjerene integraciji ciljeva povezanih s ravnopravnošću muškaraca i žena u instrumente te politike, kao što je ovdje slučaj s instrumentima koji reguliraju radne odnose, svakako mora biti pozitivno ocijenjen.

Slično se može ustvrditi i za aktivnost koje se odnose na reguliranje postupanja u slučajevima spolnog uznemiravanja, na obuku osoba zaduženih za zaštitu dostojanstva radnika i radnica te na praćenje incidencije prijava. Ovim se aktivnostima jasno želi uspostaviti funkcionalan sustav za suzbijanje ove pojave, koji kombinira regulatornu osnovu i razvoj kapaciteta.

---

<sup>16</sup> [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690529/EPRS\\_BRI\(2021\)690529\\_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690529/EPRS_BRI(2021)690529_EN.pdf)

<sup>17</sup> <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/tools-methods/gender-statistics-indicators>

Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova u svojem godišnjem izvješću za 2024. godinu<sup>18</sup> naglašava ozbiljnost ove pojave, koja predstavlja gotovo trećinu pritužbi koje je zaprimila u toj godini, a taj se broj iz godine u godinu povećava. Štoviše, četvrtina njih je imala obilježja kaznenog djela, što znači da je bila riječ o ozbiljnim kršenjima prava. Činjenica da je u toj godini pokrenut samo jedan kazneni postupak po ovoj osnovi i da je trećina pritužbi bila anonimna pokazuje koliko smo daleko od iskorjenjivanja spolnog uznemiravanja na radnom mjestu te dodatno svjedoči o relevantnosti ovih aktivnosti.

Treća skupina aktivnosti, koja se odnosi na uvođenje fleksibilnih oblika rada te na poticanje pravednije raspodjele obiteljskih obveza i unapređenje ravnoteže između privatnog i poslovnog života, također je izuzetno relevantna. Naime, istraživanja i slijedom toga javna politika ukazuju na činjenicu da je jedan od osnovnih uzroka slabijeg sudjelovanja žena na tržištu rada, te njihovih slabijih karijernih ishoda, upravo nerazmjerno opterećenje žena obiteljskim obvezama, koje se procjenjuju na 20 sati tjedno u Hrvatskoj. Na primjer, istraživanje SponaCode-a<sup>19</sup> o roditeljstvu i karijeri provedeno u Hrvatskoj 2023., pokazuje da 55% žena smatra da ima ravnotežu između poslovnog i privatnog života, dok to misli 67% muškaraca. Dvadeset devet posto žena i 6% muškaraca izjavljuje da oni provode više vremena s djecom od partnera, odnosno partnerice, a 36% muškaraca i 5% žena tvrdi da je drugi roditelj taj koji provodi više vremena s djecom. U slučajevima kada su očevi aktivno uključeni u aktivnosti s djecom, oni često preuzimaju zabavne aktivnosti poput treninga, dok majke preuzimaju mentalno zahtjevnije i zamorne aktivnosti pomoći u učenju, praćenju školskih i drugih obveza djece, brige o njihovim potrebama i slično. Četrdeset pet posto majki izjavljuje da im je roditeljska uloga predstavljala prepreku za ostvarenje promaknuća na poslu, povišice ili druge prilike za napredak, dok isto izjavljuje tek 16% očeva. Dok u dobnoj skupini od 20-30 godina starosti 91% žena izjavljuje da želi biti na rukovodećoj poziciji, među dobnom skupinom od 31-40 godina taj postotak pada na 57%, nesumnjivo zbog nemogućnosti usklađenja obiteljskih obveza i karijere.

OECD<sup>20</sup> navodi da je jedan od učinkovitih načina djelovanja u ovom području usmjeravanje na muškarce, odnosno na njihovo poticanje za preuzimanje aktivnije uloge u brizi za djecu. Navode primjer Islanda, gdje je početkom 2000-ih uveden neprenosivi očinski dopust, nakon čega je udio očeva koji su koristili roditeljski dopust porastao s 3% na sadašnjih 45%. Stoga ove aktivnosti smatramo izuzetno relevantnima.

---

<sup>18</sup> [https://www.prs.hr/application/uploads/Izvjes%CC%8Cc%CC%81e\\_2024\\_CJELOVITO\\_FINAL\\_.pdf](https://www.prs.hr/application/uploads/Izvjes%CC%8Cc%CC%81e_2024_CJELOVITO_FINAL_.pdf)

<sup>19</sup> [https://odgovorno.hr/wp-content/uploads/2023/04/DD\\_radno-bez-komentara\\_RODITELJSTVO-I-KARIJERA\\_-REPORT-za-web.pdf](https://odgovorno.hr/wp-content/uploads/2023/04/DD_radno-bez-komentara_RODITELJSTVO-I-KARIJERA_-REPORT-za-web.pdf)

<sup>20</sup> <https://www.oecd.org/en/topics/gender-equality-and-work.html>

Potrebno je posebno spomenuti, kao primjer dobre prakse, istraživanje provedeno o mogućnostima uvođenja fleksibilnih oblika rada zaposlenika i zaposlenica Gradske uprave zbog usklađivanja poslovnog i privatnog života<sup>21</sup>. Ovo je istraživanje pokazalo koliko korisnima zaposlenici i zaposlenice ocjenjuju različite fleksibilne radne aranžmane, te je omogućilo Gradu kao poslodavcu da precizno usmjeri svoje mjere uz najbolje moguće ishode po krajnje korisnike. Ovo je i primjer na dokazima zasnovane javne politike, i uspješnog korištenja podataka.

## Učinkovitost

| Aktivnosti |                                                                                                                                                                        | Indikatori                                                                                                                                                                      | Razina postignuća |
|------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------|
| 2.1.1      | Uključivanje odredbe o obvezi poštivanja ravnopravnosti žena i muškaraca u odluke, dokumente i u ugovore koji uređuju prava zaposlenih u Gradskoj upravi Grada Zagreba | Broj i vrsta odluka, dokumenata i ugovora koji uređuju prava zaposlenih u Gradskoj upravi Grada Zagreba koji sadrže odredbu o obvezi poštivanja ravnopravnosti žena i muškaraca | Ostvareno         |
| 2.1.2      | Izrada evidencije o broju pročelnika/pročelnica po spolu u Gradskoj upravi Grada Zagreba                                                                               | Podaci o broju pročelnika/pročelnica iskazanom po spolu u Gradskoj upravi Grada Zagreba                                                                                         | Ostvareno         |
| 2.1.3      | Izrada evidencije o broju nadređenih službenika/službenica po spolu u Gradskoj upravi Grada Zagreba                                                                    | Podaci o broju nadređenih službenika/službenica iskazanom po spolu u Gradskoj upravi Grada Zagreba                                                                              | Ostvareno         |
| 2.1.4      | Izrada evidencije o broju zaposlenih po spolu u Gradskoj upravi Grada Zagreba                                                                                          | Podaci o broju zaposlenih iskazanom po spolu u Gradskoj upravi Grada Zagreba                                                                                                    | Ostvareno         |
| 2.1.5      | Izrada općeg akta ili ugovora koji uređuje postupanje u slučaju seksualnog uznemiravanja zaposlenih u Gradskoj upravi Grada Zagreba                                    | Podaci o donesenom općem aktu ili sklopljenom ugovoru koji uređuje postupanje u slučaju seksualnog uznemiravanja zaposlenih u Gradskoj upravi Grada Zagreba                     | Ostvareno         |
| 2.1.6      | Provedba edukacija zaposlenika i zaposlenica zaduženih za primanje i rješavanje pritužbi                                                                               | Broj provedenih edukacija i broj polaznika i polaznica iskazan po spolu                                                                                                         | Ostvareno         |

<sup>21</sup><https://www.zagreb.hr/UserDocsImages/ljudska%20prava/Istra%C5%BEivanje%20o%20mogu%C4%87nostima%20uvo%C4%91enja%20fleksibilnih%20oblika%20rada%20.pdf>

|        |                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                      |           |
|--------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
|        | vezano za zaštitu dostojanstva radnika i radnica                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                      |           |
| 2.1.7  | Provedba istraživanja o mogućnostima uvođenja fleksibilnih oblika rada zaposlenika i zaposlenica Gradske uprave zbog usklađivanja poslovnog i privatnog života                                   | Provedeno istraživanje                                                                                                                                                                                               | Ostvareno |
| 2.1.8  | Informiranje zaposlenika i zaposlenica Gradske uprave o njihovim pravima iz sustava roditeljskih potpora i vođenje evidencije o korisnicima prava iz sustava roditeljskih i roditeljskih potpora | Broj majki i očeva koji su koristili prava iz sustava roditeljskih i roditeljskih potpora                                                                                                                            | Ostvareno |
| 2.1.9  | Provedba kampanja i drugih aktivnosti za poticanje očeva na aktivno uključivanje u odgoj djece                                                                                                   | Broj provedenih kampanja i drugih aktivnosti za poticanje očeva na aktivno uključivanje u odgoj djece. Broj sudionika i sudionica u kampanjama. Broj majki i očeva koji su koristili roditeljski/roditeljski dopust. | Ostvareno |
| 2.1.10 | Prikupljanje podataka o broju provedenih postupaka vezanih uz zaštitu dostojanstva radnika i radnica i objava podataka na internetskoj stranici Grada Zagreba                                    | Broj provedenih postupaka iskazanih po spolu i objava na mrežnim stranicama Grada Zagreba                                                                                                                            | Ostvareno |

Svih deset aktivnosti planiranih unutar mjere 2.1. je ostvareno.

Nositelj aktivnosti 2.1.1. bila je Stručna služba Gradske uprave, koja je unijela odredbe o ravnopravnosti muškaraca i žena u dokumente javne politike Grada. Prvenstveno je riječ o Kolektivnom ugovoru za službenike i namještenike u gradskim upravnim tijelima Grada Zagreba (2021. i 2022.), u koji je unesena odredba o korištenju rodno osjetljivog jezika (čl. 1. st. 3.); u odredbama o pravu korištenja plaćenog dopusta (čl. 24.) prošireni su slučajevi na temelju kojih službenici i službenice i namještenici i namještenice imaju

pravo na dopust uz naknadu plaće (plaćeni dopust), uključujući zaključivanje životnog partnerstva, udomljenje ili posvojenje djeteta, smrt izvanbračnog druga, životnog partnera, neformalnog životnog partnera te smrt roditelja izvanbračnog druga, životnog partnera, neformalnog životnog partnera; te postupak i mjere za zaštitu dostojanstva službenika i službenica, namještenika i namještenica u slučaju izravne ili neizravne diskriminacije te uznemiravanja ili spolnog uznemiravanja propisani su odredbama članka 71. do članka 79. Kolektivnog ugovora, čime je provedena i aktivnost 2.1.5. Odredbe o korištenju rodno osjetljivog jezika integrirane su i u Poslovnik gradonačelnika Grada Zagreba (Službeni glasnik Grada Zagreba 9/10 i 7/18) i Pravilnik o korištenju službenih mobilnih telefona i informatičke opreme (Službeni glasnik Grada Zagreba 21/10 i 20/13).

Nositelj aktivnosti 2.1.2., 2.1.3. i 2.1.4. koje su se odnosile na evidentiranje broja muškaraca i žena na pozicijama pročelnika i pročelnica gradskih ureda, broja nadređenih službenika i službenica po spolu u Gradskoj upravi Grada Zagreba, te zaposlenika i zaposlenica Gradske uprave po spolu bila je ponovno Stručna služba Gradske uprave. Ovi podaci pokazuju da je postotak muškaraca i žena među zaposlenima, među nadređenima te među pročelnicima i pročelnicama relativno stabilan, ali da u sve tri populacije dominiraju žene, koje čine oko dvije trećine svake od skupina. Žene su relativno još više prisutne među nadređenima (srednjim menadžmentom), gdje njihov omjer doseže 70%. Sukladno tome, bilo bi uputno razmotriti uvođenje mjera aktivne politike zapošljavanja, kako bi se povećao udio podzastupljenog spola u Gradskoj upravi na svim razinama, počevši od davanja prednosti pri zapošljavanju jednako kvalificiranom kandidatu muškog spola.

U okviru mjere 2.1.6. provedena je edukacija zaposlenika i zaposlenica zaduženih za primanje i rješavanje pritužbi vezano za zaštitu dostojanstva radnika i radnica, 2021. i 2023. godine. Nositelji aktivnosti su bili Stručna služba Gradske uprave i Gradski ured za kulturu i civilno društvo. Prvu edukaciju, održanu 2021. godine je provela udruga „Mobbing“ sa svoje tri pravne stručnjakinje i u njoj su pokrivene teme zakonodavnih i drugih regulatornih okvira relevantnih za zaštitu dostojanstva radnika, osobito Zakona o radu, Zakona o suzbijanju diskriminacije, Kolektivnog ugovora, anti-mobbing protokola Grada Zagreba. Polaznici i polaznice su upoznate i sa sudskom praksom u ovom području, kao i s temom prevencije i zaštite od stresa na radnom mjestu. U edukaciji je sudjelovalo 26 žena i 5 muškaraca, a ona je od njih ocijenjena pozitivno. Godine 2023. službenici za zaštitu dostojanstva službenika i namještenika u gradskim upravnim tijelima Grada Zagreba zajedno s službenicima Odsjeka za promicanje ljudskih prava sudjelovali su na krugu edukacija „Suzbijanja seksualnog uznemiravanja na radnom mjestu“ u okviru međunarodnog EU projekta naziva TEAMWORK#2, čiji su nositelji u Hrvatskoj bili udruge Centar za nove inicijative i CEE Gender Network.

Nositelji aktivnosti 2.1.7. su bili Stručna služba Gradske uprave i Gradski ured za kulturu i civilno društvo. U okviru ove aktivnosti 2020. godine je provedeno istraživanje o mogućnostima uvođenja fleksibilnih oblika rada za zaposlenike i zaposlenice Gradske uprave. Glavni ciljevi istraživanja bili su definiranje problema i izazova vezanih uz usklađivanje poslovnog i privatnog života zaposlenika i zaposlenica Gradske uprave te definiranje fleksibilnih radnih aranžmana kako bi se postigla bolja ravnoteža između privatnog i poslovnog života kroz poboljšanje radnih uvjeta. Poseban fokus istraživanja bio je na onima koji imaju djecu u dobi do 10 godina. Ciljevi istraživanja su bili: (a) utvrditi obilježja obiteljskog i profesionalnog života zaposlenika i zaposlenica Gradske uprave; (b) utvrditi koji oblici fleksibilnog rada odgovaraju pojedinim skupinama zaposlenika i zaposlenica s obzirom na njihove obiteljske okolnosti i obaveze; te (c) istražiti potencijalne specifične potrebe zaposlenika i zaposlenica koji su ujedno roditelji male djece. U istraživanju je sudjelovalo 1300 ispitanika i ispitanica, od čega je 74.1% bilo žena.

Rezultati istraživanja pokazali su da bi uvođenje fleksibilnih oblika rada zaposlenima u Gradskoj upravi Grada Zagreba imalo višestruke koristi. Tri radno fleksibilna aranžmana posebno su se istaknula kao poželjna: mogućnost povremenog rada od kuće, klizno radno vrijeme s početkom između 7 i 9 sati te mogućnost korištenja neformalnih slobodnih dana uz kratku prethodnu obavijest nadređenoj osobi. Rezultati su predstavljani Povjerenstvu za ravnopravnost spolova Grada Zagreba 2023. godine.

Aktivnost 2.1.8. se odnosi na informiranje zaposlenika i zaposlenica Gradske uprave o njihovim pravima iz sustava roditeljskih potpora i vođenje evidencije o korisnicima prava iz sustava roditeljskih potpora. Prikupljeni podaci pokazuju da je nakon pokretanja ove aktivnosti udio muškaraca u ukupnom broju zaposlenika i zaposlenica koji su koristili prava iz roditeljskih potpora porastao s početnih 8% na 26% u sljedećim godinama. Ovi nalazi potvrđuju činjenice utvrđene u korporativnom sektoru, da je pozitivan i javno izražen stav poslodavca o korištenju ovih povlastica od strane muškaraca ključan za njihovo korištenje ovih mjera.

Aktivnost 2.1.9. obuhvaća provedbu kampanja i drugih aktivnosti za poticanje očeva na aktivno uključivanje u odgoj djece. U izvještajnom razdoblju su ukupno provedene tri kampanje javnog komuniciranja na ovu temu, u suradnji s udrugama civilnog društva RODE i MODE1. Godine 2022. su provedene dvije kampanje u suradnji s udrugom RODA: (a) kampanja „Tata, imamo priliku letjeti zajedno“, kojom se željelo potaknuti očeve da više sudjeluju u slobodnim aktivnostima djece. Kampanja je uključivala izradu i objavljivanje video spota, izlaganje plakata u gradskim područnim uredima, sportskim, kulturnim i obrazovnim ustanovama u vlasništvu Grada (144 objekta), u organizaciji Gradskog ureda za kulturu, međugradsku i međunarodnu suradnju i civilno društvo te u pedijatrijskim ambulantama u organizaciji udruge RODA (50 lokacija); te (b) kampanja

namijenjena informiranju o očinskom dopustu, koja je obuhvatila 80 javno objavljenih plakata, objave na web stranicama Grada Zagreba i udruge RODA te na društvenim mrežama. Kampanja provedene u suradnji s udrugom MODE1 nazvana je „Aktivni očevi Grada Zagreba“. Obuhvaćala je istraživanje o angažiranosti očeva u roditeljstvu, društvenim očekivanjima o rodnim ulogama, ulozi poslodavaca i države te mogućnostima promjena koje bi omogućile očevima veću uključenost u obiteljski život uz istovremeni profesionalni uspjeh. Također, provedene su radionice s očevima zaposlenima u trgovačkim društvima u vlasništvu Grada Zagreba te je organizirano javno predstavljanje rezultata istraživanja.

Aktivnost 2.1.10. se odnosi na prikupljanje podataka o broju provedenih postupaka vezanih uz zaštitu dostojanstva radnika i radnica i objava podataka na internetskoj stranici Grada Zagreba. Nositelji aktivnosti su Stručna služba Gradske uprave i Gradski ured za kulturu i civilno društvo. Prikupljeni podaci pokazuju da je u razdoblju do trenutka kada su Zaključkom gradonačelnika Grada Zagreba od 19. srpnja 2023. godine, sukladno Zakonu o radu, imenovane su dvije osobe različitog spola koje su, osim poslodavca, ovlaštene primati i rješavati pritužbe vezane za zaštitu dostojanstva radnika, prosječan broj prijava za slučajeve vezane za zaštitu dostojanstva radnika i radnica bio jedan godišnje. Već u drugoj polovini 2023. godine taj se broj penje na šest, gdje su podnositelji pritužbe bile 4 osobe ženskog spola i 2 osobe muškog spola, dok su osobe protiv kojih je pritužba podnesena bile 5 osoba muškog spola, 1 osoba ženskog spola. U 2024. godini pritužbe su podnijele 3 osobe ženskog spola i 3 osobe muškog spola, dok su osobe protiv kojih je pritužba podnesena 3 osobe muškog spola i 3 osobe ženskog spola. Ovakav porast prijavljenih slučajeva ukazuje da je novouvedeni mehanizam podnošenja pritužbi funkcionalan.

### **Sukladnost (koherencija)**

Koherentnost ciljeva, mjera i aktivnosti Akcijskog plana u području suprotstavljanja rodnim stereotipima je procijenjena u odnosu na:

1. Sadržaj Povelje o ravnopravnosti muškaraca i žena u lokalnom životu koji se odnosi na Članak 11., odnosno mjere koje jedinice lokalne samouprave provode radi unapređenja ravnopravnosti između muškaraca i žena, a u svojstvu poslodavca.

Sukladnost aktivnosti u okviru ove mjere s temeljnim dokumentima javne politike grada nije provedena, jer je ova mjera usmjerena upravo integraciji pitanja povezanih s ravnopravnošću muškaraca i žena u dokumente Grada i u njegovu politiku upravljanja ljudskim resursima.

Ovdje je riječ o integraciji tih pitanja u kolektivni ugovor koji regulira radne i industrijske odnose između zaposlenika i zaposlenica te Grada kao poslodavca, na uvođenje tijela i

procedura namijenjenih sprečavanju spolnog uznemiravanja i drugih povreda dostojanstva radnika i radnica te u HR prakse koje se odnose na implementaciju fleksibilnih radnih aranžmana. Logika intervencije unutar ove mjere može se rekonstruirati na sljedeći način: ako pratimo podatke o strukturi zaposlenika po spolu, osobito na rukovodećim radnim mjestima, ako uvodimo postupke za sprečavanje diskriminacije i spolnog uznemiravanja, ako potičemo fleksibilne radne aranžmane i ravnopravnu podjelu obiteljskih obveza, tada ćemo unaprijediti i ravnopravnost muškaraca i žena pri zapošljavanju i na radnom mjestu. Stoga se aktivnosti unutar ove mjere mogu ocijeniti koherentnima, osobito zato što su njihovi rezultati u velikoj mjeri integrirani u politike Grada kao poslodavca.

| <b>Pokazatelj Povelje</b>                                                                                                                                           | <b>Ocjena koherentnosti</b> |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------|
| Iznos prosječnih plaća u Gradu, segregirane po spolu zaposlenika i razini/kategoriji radnih mjesta                                                                  | •                           |
| Izračun postotne razlike među prosječnim plaćama zaposlenika i zaposlenica na jednakim razinama/kategorijama radnih mjesta                                          | •                           |
| Postotak zaposlenika na radnim mjestima koja se tradicionalno smatraju muškima, te obrnuto (uzimajući u obzir, ako je to moguće, i razine/kategorije radnih mjesta) | •                           |
| Postotak žena i muškaraca koji su zaposleni u nepunom radnom vremenu ili na određeno vrijeme, za svaku razinu/kategoriju radnih mjesta, ako je to moguće            | •                           |
| Je li Grad prihvatio i primijenio politiku protiv spolnog uznemiravanja na radnom mjestu?                                                                           | •••                         |
| Je li Grad usvojio aktivnu politiku afirmativnog djelovanja pri zapošljavanju i napredovanja u svrhu unapređenja jednakosti između muškaraca i žena?                | •                           |

• mjera Akcijskog plana je slabo usklađena s Poveljom; •• mjera Akcijskog plana je djelomično usklađena s Poveljom; ••• mjera Akcijskog plana je dobro usklađena s Poveljom

Kada je riječ o sukladnosti mjere i aktivnosti Akcijskog plana u ovom području s očekivanim sadržajem Članka 11. Povelje, vidimo da je došlo do određene neusklađenosti. Naime, pokazatelji povezani s Člankom 11. pokazuju da Opservatorij Povelje ovdje smješta pitanja povezana sa stereotipnom podjelom radnih mjesta, jazom u plaćama i nepovoljnijim uvjetima rada, kao što je rad u nepunom radnom vremenu i na određeno vrijeme. Ovakva je konceptualizacija očekivana, jer upravo u svojoj ulozi poslodavca grad ima najveći potencijalni utjecaj na rješavanje ovih nejednakosti. U okviru Akcijskog plana, ova su pitanja smještena u mjere povezane s Člankom 6., odnosno sa suprotstavljanjem rodnim stereotipima. Kako smo o tome već pisali pod tim naslovom, ovdje se nećemo dulje zadržavati na ovoj temi.

Dio aktivnosti u okviru ove mjere koji je sukladan Povelji jest onaj koji se odnosi na politiku protiv spolnog uznemiravanja na radnom mjestu. Grad jest, u skladu sa

zakonom, uveo ove mehanizme i u odnosu na spolno uznemiravanje i u odnosu na druge osnove diskriminacije na radnom mjestu, te je proveo obuku osoba zaduženih za prikupljanje i rješavanje takvih pritužbi.

U odnosu na uvođenje aktivne politike afirmativnog djelovanja pri zapošljavanju i napredovanju na radnom mjestu, Akcijski plan ne predviđa takve mjere. U njemu se, kao moguća priprema takvih budućih mjera, prikupljaju podaci o strukturi zaposlenih po spolu u općoj populaciji, među rukovoditeljicama i rukovoditeljima, te na mjestima pročelnika i pročelnica odjela. Ti podaci pokazuju da na sve tri razine, a osobito na razini srednjeg rukovodstva, dominiraju žene i zato bi bilo uputno u okviru sljedećeg Akcijskog plana razmotriti mogućnost uvođenja mjera koje bi uravnotežile zastupljenost muškaraca i žena.

Potrebno je ponovno napomenuti da aktivnosti u Akcijskom planu, iako nisu sukladne s predviđenim sadržajem intervencija u ovom konkretnom području, nisu irelevantne, osobito kada je riječ o praksama koje potiču ravnopravnu raspodjelu obiteljskih obveza i korištenje fleksibilnih radnih aranžmana radi lakšeg ostvarivanja ravnoteže između privatnog i poslovnog života. U svojstvu poslodavca, Grad ovakvim i sličnim politikama i praksama može uvelike unaprijediti ravnopravnost između muškaraca i žena, pa bi ih trebao i dalje širiti i uvoditi nove. Ponavljamo da sadržaj Povelje nije preskriptivan, te potpisnici mogu prilagoditi mjere vlastitim okolnostima i prioritetima.

Zaključno, o mjeri 2.1. Akcijskog plana, namijenjenoj uključivanju perspektive ravnopravnosti spolova u zapošljavanje u Gradskoj upravi Grada Zagreba, uključujući ustroj i uvjete rada, možemo ustvrditi sljedeće:

- Ova je mjera provedena učinkovito, jer je svih 10 aktivnosti provedeno u skladu s planom.
- Mjera je procijenjena djelomično koherentnom, jer ne uključuje aktivnosti povezane s istraživanjem jaza u plaćama i rodne neravnoteže među zaposlenima te u određenim kategorijama radnih mjesta. Ove su teme obrađene u okviru mjere 1.6., dakle u kontekstu suprotstavljanja rodnim stereotipima. Uputno je spomenuti da struktura zaposlenih po spolu, praćena u okviru ove mjere, ukazuje na nerazmjernu zastupljenost žena, osobito na razini rukovoditeljskih radnih mjesta (srednji menadžment), pa bi bilo preporučljivo razmotriti uvođenje mjera kojima bi se ta struktura uravnotežila.
- Umjesto toga, uključene su aktivnosti poticanja bolje ravnoteže između privatnog i poslovnog života te pravednije raspodjele obiteljskih obveza, koje su ocijenjene potpuno relevantnima u ovom kontekstu. Štoviše, način na koji su mjere formulirane, temeljem istraživanja preferencija zaposlenih, predstavlja primjer dobre prakse.

## ULOGA PRUŽATELJA I OSIGURATELJA USLUGA

### Članak 13. – Obrazovanje i cjeloživotno učenje

#### Mjera 3.2. Uključivanje perspektive ravnopravnosti spolova u obrazovanje i cjeloživotno učenje

##### **Okvir Povelje**

U trinaestom članku Povelje se potvrđuje načelo po kojem svaka osoba ima pravo na obrazovanje te se priznaje pravo na pristup svake osobe stručnom osposobljavanju i usavršavanju. Članak se zasniva na razumijevanju važne uloge koju obrazovanje u svim fazama života ima u osiguravanju stvarne jednakosti mogućnosti, stjecanju nužnih životnih i radnih vještina te otvaranju novih mogućnosti profesionalnog i stručnog razvoja. U skladu s time, a u okviru svojih kompetencija, Grad:

(1) se obvezuje da će u okviru svojih nadležnosti osigurati ili promicati jednak pristup žena i muškaraca, djevojčica i dječaka obrazovanju, kao i stručnom osposobljavanju i usavršavanju.

(2) prepoznaje potrebu uklanjanja svakog stereotipnog shvaćanja uloge žena i muškaraca u svim oblicima obrazovanja, te preuzima obvezu provedbe ili promicanja sljedećih mjera:

- revizije obrazovnih materijala, školskih i drugih obrazovnih programa i nastavnih metoda kako bi se osiguralo da se njima suzbijaju stereotipni stavovi i prakse,
- provedbe konkretnih mjera kojima se potiče odabir netradicionalnih zanimanja,
- osobito uključivanje, kroz tečajeve građanskog obrazovanja i obrazovanja za građanstvo, elemenata kojima se ističe važnost jednakoga sudjelovanja žena i muškaraca u demokratskim procesima.

(3) razumije da načini upravljanja školama i drugim obrazovnim ustanovama predstavljaju važne uzore za djecu i mlade. Stoga se obvezuje na promicanje ravnoteže zastupljenosti žena i muškaraca na svim razinama rukovođenja i upravljanja školama.

U okviru Akcijskog plana, Grad je definirao sljedeći prioritet za ovo područje:  
Ravnopravnost muškaraca i žena u obrazovanju i cjeloživotnom učenju.

**Za postizanje ovog prioriteta, u Akcijskom su planu predviđene sljedeće mjere:**

3.2.1. Provedba edukacija i treninga zaposlenih u predškolskim, osnovnoškolskim i srednjoškolskim obrazovnim ustanovama o rodnim stereotipima u obrazovanju;

3.2.2. Edukacija učenika i učenica osnovnih i srednjih škola o rodnim stereotipima u obrazovanju i o ravnopravnosti spolova; te

3.2.3. Izrada i vođenje evidencije o sastavu upravnih vijeća predškolskih ustanova te školskih odbora u osnovnoškolskim ustanovama.

### **Relevantnost**

S obzirom na ključnu ulogu koju jednakost u obrazovanju ima za postizanje općenite ravnopravnosti između muškaraca i žena, ovo je područje fokus zanimanja javnih politika namijenjenih postizanju te ravnopravnosti na svim razinama.

Nacionalni plan za ravnopravnost spolova do 2027. godine<sup>22</sup> navodi podatke koji ukazuju na još uvijek značajnu rodnu neravnotežu u različitim aspektima obrazovanja.

U osnovnim i srednjim školama 2020./2021. godine, od ukupnog broja nastavnika, bilo je zaposleno daleko više žena od muškaraca i to 85,8% u osnovnim školama i 68,3% u srednjim školama. S druge strane, iako je žena u ukupnom broju nastavnog kadra na visokim učilištima 50,8%, njihov udio među redovitim profesorima na visokim učilištima u akademskoj godini 2021./2022. bio je 41,8%.

Kada je riječ o odabiru područja obrazovanja, među onima koji su završili gimnazije je u školskoj godini 2021./2022. bilo 60,6% djevojaka, umjetničke škole 70,4%, tehničke i srodne škole 46,6%, a industrijske i obrtničke škole svega 31,5% djevojaka. U školskoj godini 2023./24.<sup>23</sup>, ovaj je trend još ojačao, te je među učenicima koji su završili gimnazije bilo 64% djevojaka, tehničke i srodne ih je završilo 47,7%, umjetničke 74,3%, a industrijske i obrtničke 28,8%. To ukazuje na i dalje snažan utjecaj stereotipa u obrazovanju, koji djevojčice i mlade žene navode na odabir tradicionalno ženskih zanimanja, a dječake i mlade muškarce na biranje tradicionalno muških. Ti odabiri kasnije usmjeravaju i njihove karijere, a time izravno i mogućnosti sudjelovanja u bolje plaćenim zanimanjima te u onima s većim razvojnim potencijalom. Stoga je otklanjanje stereotipa u obrazovanju izuzetno relevantno, i zato da bi svi mogli nesmetano odabrati obrazovanje i zanimanje koje najbolje odgovara njihovim inklinacijama i sposobnostima, i da bi na jednak način mogli sudjelovati u društvu i gospodarstvu.

Navedene mjere su usmjerene i na strukturne nejednakosti koje su razvidne u obrazovnom sustavu, a koje se očituju u nerazmjernoj zastupljenosti muškaraca i žena

---

<sup>22</sup><https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocImages/dokumenti/NPRS%202027%20APRS%202024/Nacionalni%20plan%20za%20ravnopravnost%20spolova,%20za%20razdoblje%20do%202027..pdf>

<sup>23</sup> Državni zavod za statistiku: Žene i muškarci u Hrvatskoj 2025.

u upravljačkim ulogama. Na ravnateljskim mjestima u osnovnim školama u Hrvatskoj u školskoj godini 2023./24.<sup>24</sup> je bilo 61,4% žena. U srednjim školama je taj postotak 49,5%, među dekanima visokih učilišta je 29,6% žena, a među rektorima tek 11,1%. Ove su brojke znatno niže od postotka žena zaposlenih u tim institucijama. U Gradu je, naime, među osnovnoškolskim učiteljima 2024. godine bilo 84% žena, a među srednjoškolskim nastavnicima 70% žena<sup>25</sup>. S druge strane, nerazmjerna feminizacija učiteljske i nastavničke profesije može dovesti do teškoća u socijalizaciji dječaka, zbog nedostatka muških uzora i nesvjesne pristranosti prema modelima ponašanja karakterističnima za djevojčice. Stoga je praćenje pokazatelja o rodnom sastavu učenika/učenica, odgajatelja/odgajateljica, učitelja/učiteljica, nastavnika/nastavnica te članova, odnosno članica upravnih tijela relevantno u kontekstu javne politike, kao osnova za intervencije namijenjene uklanjanju neravnoteža te otklanjanju stereotipa, nesvjesnih pristranosti i nejednakosti u obrazovanju.

## Učinkovitost

### Mjera 3.2. Uključivanje perspektive ravnopravnosti spolova u obrazovanje i cjeloživotno učenje

| Aktivnosti |                                                                                                                                                      | Indikatori                                                          | Razina postignuća    |
|------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------|----------------------|
| 3.2.1      | Provedba edukacija i treninga zaposlenih u predškolskim, osnovnoškolskim i srednjoškolskim obrazovnim ustanovama o rodnom stereotipima u obrazovanju | Broj i vrsta provedenih edukacija i treninga te evaluacija provedbe | Ostvareno            |
| 3.2.2      | Edukacija učenika i učenica osnovnih i srednjih škola o rodnom stereotipima u obrazovanju i o ravnopravnosti spolova                                 | Broj i vrsta provedenih edukacija i treninga te evaluacija provedbe | Ostvareno            |
| 3.2.3      | Izrada i vođenje evidencije o sastavu upravnih vijeća predškolskih ustanova te školskih odbora u osnovnoškolskim ustanovama                          | Izrađena evidencija                                                 | Djelomično ostvareno |

U okviru aktivnosti 3.2.1. predviđena je provedba obuke zaposlenih u predškolskim, osnovnoškolskim i srednjoškolskim ustanovama o rodnom stereotipima u obrazovanju. Nositelj aktivnosti je bio Gradski ured za kulturu i civilno društvo u suradnji s Gradskim

<sup>24</sup> Ibid.

<sup>25</sup> Grad Zagreb, Gradski ured za gospodarstvo, ekološku održivost i strategijsko planiranje: Statistički ljetopis Grada Zagreba 2024. [https://www.zagreb.hr/UserDocsImages/0/SLJZG2024\\_WEB\\_Links.pdf](https://www.zagreb.hr/UserDocsImages/0/SLJZG2024_WEB_Links.pdf)

uredom za obrazovanje, sport i mlade i organizacijama civilnog društva. Podaci prikupljeni u razdoblju od 2022. do 2024. godine pokazuju da je provedeno 150 radionica za nastavnike i nastavnice u predškolskim ustanovama, osnovnim i srednjim školama o otklanjanju stereotipa u obrazovanju.

Znatan dio tih radionica proveden je 2022. godine u okviru projekta Kindle Equality kojeg je vodila udruga Zaposlena mama, a u kojem je Grad bio partner, i gdje je sustavno provedena obuka odgajatelja, učitelja i nastavnika o rodnim stereotipima u obrazovanju te o njihovom otklanjanju. Budući je bila riječ o modelu obuke trenera, nastavnici su potom provodili program obuke sa svojim učenicima. Druge udruge s kojima je Grad surađivao u organizaciji i provedbi radionica nisu poimenično navedene. Činjenica da se osim za sufinanciranje projekta Kindle Equality ne navode drugi troškovi povezani s provedbom ove mjere ukazuje na to da je riječ o programima obuke koje su u okviru svojih projekata i programa osmislile organizacije civilnog društva, a čiju je provedbu potpomogao Grad. Nisu dostupni podaci o rezultatima evaluacija provedenih radionica. Također, nije poznat ni podatak o broju škola i nastavnika, žena i muškaraca, koji su obuhvaćeni obukom, pa je stoga teško zaključiti koliki je doseg ove aktivnosti, odnosno mjere u odnosu na ukupnu veličinu ciljne populacije.

Ovakva suradnja s organizacijama civilnog društva je općenito korisna, jer omogućava testiranje različitih pristupa, sadržaja obuke i metodologija. Analiza sadržaja programa obuke koji su provedeni u pet godina programa, osobito s obzirom na povratne informacije krajnjih korisnika, te uz uvid u srednjoročni utjecaj obuke na njihov rad s učenicima bi bila vrlo korisna, jer bi pružila informacije o tome koje intervencije u području obuke nastavnika daju najbolje rezultate i tako olakšala planiranje budućih aktivnosti usmjerenih smanjenju stereotipa u obrazovanju. Uvođenje ciljnih vrijednosti u odnosu na sudjelovanje nastavnika i nastavnica u obuci bi također doprinijelo mjerenju i praćenju učinkovitosti mjera ovog Akcijskog plana.

Aktivnost 3.2.2. obuhvaća edukaciju učenika i učenica osnovnih i srednjih škola o rodnim stereotipima u obrazovanju i o ravnopravnosti spolova, a kao i u prethodnoj aktivnosti, nositelj je bio Gradski ured za kulturu i civilno društvo u suradnji s Gradskim uredom za obrazovanje, sport i mlade i organizacijama civilnog društva. Podaci prikupljeni u razdoblju od 2021. do 2024. godine pokazuju da je provedena 91 radionica za učenike i učenice osnovnih i srednjih škola o rodnoj jednakosti i sprečavanju nasilja u partnerskim vezama.

Među organizacijama civilnog društva koje se pojedinačno spominju nalazi se udruga CroMSIC (*Croatian Medical Students' International Committee, Međunarodni odbor hrvatskih studenata medicine*), koja je svoj program „The Talk“ (*Onaj razgovor*) o spolnom i reproduktivnom zdravlju provela u 26 razreda Trgovačke škole u 2021. godini.

U istoj su školi djelatnici Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo u sklopu projekta „Živjeti zdravo“ održali 7 radionica/edukacija o spolnom i reproduktivnom zdravlju učenicima prvih razreda. U Trgovačkoj su školi nastavnici i nastavnice 2023. godine proveli 70 sati nastave za zainteresirane učenike i učenice koristeći materijale udruge CESI „Rodnom jednakošću protiv nasilja u partnerskim vezama“, te „Šutnja nije zlato – spriječimo rodno uvjetovano nasilje“.

Ukupno osnovne i srednje škole izvještavaju o desetinama radionica koje se provode svake godine, Na primjer, u osnovnim je školama 2022. godine provedeno 436 radionica. Ove radionice nisu najčešće izravno posvećene pitanjima rodne ravnopravnosti u obrazovanju, već pokrivaju pitanja poput vršnjačkog nasilja, mentalnog zdravlja, i sličnog. Teme jednakosti između dječaka i djevojčica se obrađuju u tom kontekstu.

Iz dostupnih podataka nije moguće utvrditi koliko radionica je provedeno, za koju dobnu skupinu i u kojoj mjeri se odnose izravno na pitanja rodne jednakosti i otklanjanje stereotipa u obrazovanju. Nije poznato ni kojim konkretnim pitanjima se one bave, ni kako su ocijenjene od strane krajnjih korisnika, učenika i učenica. Iako su usvojeni nacionalni kurikulumi građanskog i zdravstvenog odgoja, njihovo je provođenje prepušteno pojedinačnim školama i nastavnicima.

Stoga se angažman Grada na promicanju sudjelovanja škola u vjerodostojnim programima građanskog odgoja, koji uključuju i teme sprečavanja diskriminacije, poštivanja ljudskih prava, nenasilja, te posredno ravnopravnosti između muškaraca i žena, može smatrati primjerom dobre prakse. Napominjemo da se Akcijski plan ne referira na ove programe i da se programi ne navode u izvještajima o provedbi Akcijskog plana, kao ni sredstva za njihovu provedbu.

Riječ je o dvama programima građanskog odgoja i obrazovanja, o izvannastavnoj aktivnosti „Zajednica aktivnih građana“ (ZAG)<sup>26</sup> namijenjenoj uglavnom osnovnoškolcima, te fakultativnom predmetu „Škola i zajednica“ (ŠIZ) za učenike viših razreda srednje škole. U 2024. godini, ZAG se provodio u 49 osnovnih i dvije srednje škole za 1124 učenika, a ŠIZ u 42 srednje škole s 948 učenika.

Programe ŠIZ-a i ZAG-a provode učitelji i nastavnici koji su posebno educirani za rad u tim programima, u školama koje su se dobrovoljno javile za sudjelovanje. Grad osigurava sredstva za plaće učiteljica i učitelja, a povrh toga svaka skupina učenika dobiva simboličnu svotu za provedbu aktivnosti u sklopu programa. Cilj oba programa

---

<sup>26</sup> <https://zagreb.hr/gra%C4%91anski-odgoj-i-obrazovanje-zag/177910>

jest razviti kod učenika kompetencije za osobni razvoj te za odgovorno i transformativno djelovanje u zajednici.

Evaluacija programa ZAG<sup>27</sup> u prvoj godini njegove provedbe je pokazala da su učenici i učenice te nastavnici i nastavnice većinom zadovoljni programom i namjeravaju nastaviti sa svojim sudjelovanjem u njemu. Nastavnici/e su u svojim primjedbama ukazivali na pomoć koja im je potrebna u formuliranju intervencija u zajednici i u pronalaženju organizacija i institucija s kojima mogu surađivati u provedbi programa. Ti se nedostaci pokušavaju ispraviti daljnjom edukacijom nastavnika, osnivanjem ZAG smotre za razmjenu iskustava među sudionicima i sudionicama, osnivanjem aktiva nastavnika i nastavnica te izradom mrežne stranice.<sup>28</sup>

Učeničke projekte izrađene u okviru ova dva programa svake godine njihovi autori, sami učenici i učenice, predstavljaju u Gradskoj skupštini.

Aktivnost 3.2.3. obuhvaća izradu i vođenje evidencije o sastavu upravnih vijeća predškolskih ustanova te školskih odbora u osnovnoškolskim ustanovama. Ova je mjera samo djelomično provedena. Naime, sumarni podaci nisu javno dostupni, a podaci prikupljeni u okviru izvješća o provedbi Akcijskog plana nisu potpuni: nedostaju podaci za nekoliko kategorija i nekoliko godina, podijeljeni po spolu i po kategorijama ustanove/dobnim skupinama korisnika.

Međutim, i fragmentarni podaci ukazuju na nerazmjernu zastupljenost muškaraca i žena u upravnim vijećima i školskim odborima. Na primjer, u 2023. godini je samo 14,6% članova upravnih vijeća predškolskih ustanova bilo muškog spola, dok je iste godine među članovima školskih odbora u osnovnim školama bilo samo 28,4% muškaraca.

Budući je implicitni dugoročni cilj ove mjere jednaka zastupljenost muškaraca i žena u ovim tijelima, te s obzirom na to da se oni većinom biraju temeljem javnog natječaja, moglo bi se razmisliti o uvođenju odredbe o davanju prednosti pri odabiru između jednako kvalificiranih kandidata onom podzastupljenog spola.

### **Sukladnost (koherentnost)**

Koherentnost ciljeva, mjera i aktivnosti Akcijskog plana u području odgoja i obrazovanja je procijenjena u odnosu na:

---

<sup>27</sup> Kovač, V., Ledić, J. i Vukelić, N.: Evaluacija pilot provedbe programa ZAG u školskoj godini 2022/23. [https://www.zagreb.hr/UserDocImages/arhiva/odgoj\\_obrazovanje\\_spot/ZAG\\_izvje%C5%A1taj\\_final.pdf](https://www.zagreb.hr/UserDocImages/arhiva/odgoj_obrazovanje_spot/ZAG_izvje%C5%A1taj_final.pdf)

<sup>28</sup> Plan javnih potreba u srednjoškolskom obrazovanju za 2025. godinu. <https://www1.zagreb.hr/sluzbeni-glasnik/#/app/akt?id=0887f831-ded4-4a14-9be9-cea487af8f84>

1. Glavne instrumente javne politike Grada u ovom području, odnosno planove javnih potreba u predškolskom, osnovnoškolskom i srednjoškolskom obrazovanju za relevantne godine (2021.-2025.); i

2. Sadržaj Povelje o ravnopravnosti muškaraca i žena u lokalnom životu koji se odnosi na odgoj i obrazovanje.

Pregled planova javnih potreba u predškolskom, u osnovnoškolskom i u srednjoškolskom obrazovanju za godine 2021.-2025. pokazuje da se ravnopravnost muškaraca i žena ne spominje izrijekom, niti se te skupine navode među skupinama kojima je potrebno posvetiti posebnu pažnju u okviru odgojno-obrazovnih djelatnosti. U okvirima prioriteta deklariranih u ovim dokumentima nema onih koji bi se izravno odnosili na postizanje ciljeva, ili provedbu mjera ili aktivnosti posvećenih unapređenju ravnopravnosti između muškaraca i žena. Također, podaci koji se u njima navode nisu podijeljeni po spolu, što sve ukazuje na to da ova pitanja ravnopravnosti nisu formalno integrirana u javne politike u području obrazovanja.

S druge strane, godišnji statistički pregled, Statistički ljetopis Grada Zagreba<sup>29</sup> nudi podatke o odgoju i obrazovanju diferencirane po spolu, što ukazuje da je potreba za takvim podacima, koji su osnova za formuliranje na dokazima temeljene javne politike i za upravljanje njome ipak u određenim segmentima prepoznata.

Također, pitanja ravnopravnosti muškaraca i žena su u područje obrazovanja integrirana u kontekstu općenite teme zaštite ljudskih prava i sprečavanja diskriminacije. Da je u tom kontekstu važnost pitanja ravnopravnosti spolova u obrazovanju zaista i prepoznata, svjedoče projekti koje Grad financira, sufinancira ili sudjeluje u njima kao partner, a kojima je cilj unaprijediti ravnopravnost po ovoj osnovi. Istaknuli bismo spomenuti projekt „Kindle Equality“ u okviru kojeg je u razdoblju od 2021. do 2023. godine provedena obuka nastavnika za prepoznavanje i otklanjanje rodni stereotipa i nesvjesne pristranosti u 15 zagrebačkih škola te su izrađeni moduli i nastavna sredstva za obuku učenika o tom pitanju. Projektom financiranim kroz program REC Europske unije je upravljala udruga Zaposlena mama, a Grad je bio partner. Projekt „Omogućimo im da biraju“ udruge DOOR, kojeg je financirao Grad 2025. godine sredstvima Akcijskog plana bio je usmjeren poticanju jednakog pristupa STEM (znanost, tehnologija, inženjerstvo, matematika) obrazovanju i kasnije karijerama za dječake i djevojčice. Grad je i samostalno pokrenuo kampanju posvećenu smanjenju rodne segregacije zanimanja, nazvanu „Memory kartice za buduća zanimanja“, gdje se na zabavan način vrtićkoj djeci prikazuju zanimanja koja su tradicionalno stereotipno

---

<sup>29</sup> <https://zagreb.hr/statisticki-ljetopis-grada-zagreba/1044>

podijeljena po spolu, te ih se želi potaknuti na kritičko razmišljanje i rušenje predrasuda o tome koja zanimanja "priliče" muškarcima, a koja ženama.

Zaključno, uputno bi bilo vidljivije integrirati temu rodne ravnopravnosti u javne politike Grada posvećene odgoju i obrazovanju, prikupljanjem i objavom podataka segregiranih po spolu, te eksplicitnim definiranjem ciljeva javne politike u ovom području.

Kada je riječ o međusobnoj koherentnosti aktivnosti unutar mjere 3.2. Akcijskog plana, možemo ocijeniti da su odabrane aktivnosti međusobno usklađene. Logiku intervencije možemo rekonstruirati na sljedeći način: ako su odgajatelji, učitelji i nastavnici obučeni za prepoznavanje i otklanjanje stereotipa u obrazovanju, ako su učenici obučeni za prepoznavanje i suzbijanje tih stereotipa, te ako su u upravljačkim strukturama škola uravnoteženo zastupljene perspektive muškaraca i žena, tada će i ravnopravnost muškaraca i žena u obrazovanju i cjeloživotnom učenju biti unaprijeđena.

Pritom je potrebno napomenuti da bi bilo uputno definirati ciljne vrijednosti za svaku konkretnu aktivnost, kako bi bilo razvidno što će se u srednjem roku smatrati uspjehom javne politike u ovom području. Te ciljne vrijednosti treba vezati za ukupnu populaciju, te primjerice definirati koji postotak nastavnika i učenika će biti obučen, i kojem omjeru muškaraca i žena u upravnim odborima težimo.

U ocjenjivanju koherentnosti mjere 3.2. Akcijskog plana s Poveljom o ravnopravnosti muškaraca i žena na lokalnoj razini, oslonili smo se na popis ključnih indikatora uspješnosti jedinica lokalne samouprave u ovom području, objavljenih od strane Vijeća europskih gradova i regija, jer taj popis ukazuje na glavna područja utjecaja gradova na ravnopravnost muškaraca i žena u obrazovanju. Napominjemo da se ne očekuje da svaki potpisnik Povelje provodi aktivnosti u svim ovim područjima, već da slobodno u skladu s lokalnim kontekstom odredi svoje prioritete, te načine na koji će postići deklarirane ciljeve Povelje.

| <b>Pokazatelji povezani s Poveljom</b>                                                                                                                                                                                                  | <b>Ocjena koherentnosti</b> |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------|
| Koja je struktura zaposlenih po spolu u lokalnim obrazovnim institucijama, po dobnim skupinama učenika i učenica s kojima rade (predškolski odgoj i obrazovanje, osnovna škola, srednja škola)?                                         | •••                         |
| Koji je postotak muškaraca i žena radi na upravljačkim radnim mjestima u obrazovnim institucijama?                                                                                                                                      | •••                         |
| Koji je postotak osoblja u obrazovnim institucijama kojima je osnivač Grad je primio obuku o rodnim pitanjima u obrazovanju, po dobnim skupinama učenika s kojima rade (predškolski odgoj i obrazovanje, osnovna škola, srednja škola)? | •••                         |
| Je li Grad proveo rodno utemeljenu evaluaciju sadržaja obrazovnih materijala?                                                                                                                                                           | •                           |

|                                                                                                                                                                       |     |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Je li Grad proveo ikakve mjere, u ili s lokalnim školama i drugim obrazovnim institucijama, u svrhu promicanja netradicionalnih izbora karijera kod muškaraca i žena? | ••• |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|

• mjera Akcijskog plana je slabo usklađena s Poveljom; •• mjera Akcijskog plana je djelomično usklađena s Poveljom; ••• mjera Akcijskog plana je dobro usklađena s Poveljom

Na temelju gore navedenih podataka, razvidno je da je mjera 3.2. Akcijskog plana konceptualno i u odnosu na provedene aktivnosti vrlo dobro usklađena s Poveljom. Preporuča se unapređenje strukture prikupljenih podataka, postavljanje i praćenje ciljnih vrijednosti, te unapređenje sustava indikatora radi boljeg uvida u to kako i koliko mjera i podredne aktivnosti utječu na ostvarivanje ciljeva javne politike Grada i same Povelje.

Zaključno, o mjeri 3.2. Akcijskog plana za ravnopravnost muškaraca i žena na lokalnoj razini možemo ustvrditi sljedeće:

- Aktivnosti u okviru ove mjere su provedene učinkovito.
- Aktivnosti unutar mjere su međusobno koherentne, usklađene s glavnim dokumentima javne politike Grada u području odgoja i obrazovanja, te s pokazateljima Povelje.
- Iako su aktivnosti ocijenjene koherentnima, **bilo bi uputno posvetiti pažnju tome da statistički podaci u području odgoja i obrazovanja budu segregirani po spolu i da ciljevi Povelje i Akcijskog plana budu izrijeком uključeni u glavne instrumente javne politike grada, da bi se jače naglasila važnost ove tematike i njene integracije u javne politike (*mainstreaming*).**
- U sadržajnom smislu, Akcijski plan **ne obuhvaća područje obrazovanja odraslih i profesionalnog usavršavanja, te bi bilo uputno razmotriti što Grad može u okviru svojih kompetencija učiniti za unapređenje ravnopravnosti muškaraca i žena u tom području.**
- U metodološkom smislu, u sljedećoj inačici Akcijskog plana bi bilo uputno preciznije i operativnije definirati specifične ciljeve javne politike u ovom području te osobito pažnju posvetiti određivanju pokazatelja uspješnosti i sustavu praćenja njihovog ostvarenja tijekom petogodišnje primjene Plana. **Pokazatelji** rezultata moraju biti povezani s mjerljivim ciljnim vrijednostima, kako bi se moglo ocijeniti uspješnost u primjeni Akcijskog plana te po mogućnosti povezani s ključnim pokazateljima ishoda, što omogućava uvid u razinu napretka prema općem cilju mjere i samog Akcijskog plana.

## Članak 14. Povelje

### Mjera 3.3. Uključivanje perspektive ravnopravnosti spolova u zdravstvo

#### Okvir Povelje

Potpisnici Povelje priznaju pravo svih na visoku razinu zdravlja - i tjelesnog i mentalnog, te potvrđuju da je za ostvarenje tog prava važan pristup žena i muškaraca kvalitetnoj kurativnoj i preventivnoj zdravstvenoj skrbi.

Potvrđuje se da je prepoznavanje različitih potreba žena i muškaraca u području zdravlja pretpostavka za osiguravanja jednakih mogućnosti u dosizanju zdravstvenih standarda. Osim toga, prepoznaje se da te razlike u potrebama ne proizlaze samo iz bioloških razlika, nego i iz različitih uvjeta života i rada te stereotipnih stavova i pretpostavki.

U cilju promicanja i osiguravanja najviše razine zdravlja građanki i građana, Grad se kao potpisnik Povelje obvezuje provoditi ili promicati sljedeće mjere:

- uključivati rodno utemeljen pristup u planiranje, raspodjelu resursa i pružanje zdravstvenih i liječničkih usluga;
- osigurati da se u okviru aktivnosti promicanja zdravlja kao što je poticanje zdrave prehrane i važnosti tjelesne aktivnosti vodi računa o različitim potrebama i stavovima žena i muškaraca;
- osigurati da zdravstveni djelatnici, uključujući i one koji sudjeluju u promicanju zdravlja, prepoznaju načine na koje spol utječe na medicinsku i zdravstvenu skrb, kao i da uzmu u obzir različita iskustva žena i muškaraca kad je riječ o toj skrbi;
- osigurati ženama i muškarcima pristup odgovarajućim zdravstvenim informacijama, znanstvenim i utemeljenim na dokazima.

U okviru Akcijskog plana, Grad je definirao sljedeći opći prioritet za područje pokriveno Člankom 14.:

#### Uključivanje perspektive ravnopravnosti spolova u zdravstvo.

Za postizanje ovog prioriteta, u Akcijskom su planu predviđene sljedeće mjere:

3.3.1. Provedba edukacija i treninga koji promiču zdravu prehranu, tjelesne i druge aktivnosti koje pridonose zdravlju uzimajući u obzir različite potrebe žena i muškaraca.

3.3.2. Provedba edukacija i treninga o prepoznavanju načina na koje spol utječe na zdravstvenu zaštitu uzimajući u obzir različita iskustva žena i muškaraca.

3.3.3. Provedba gradskih programa ranog otkrivanja bolesti specifičnih za žene i za muškarce te informativnih kampanja o reproduktivnim pravima žena.

3.3.4. Provedba projekata s ciljem unaprjeđenja spolnih i reproduktivnih prava žena.

3.3.5. Provedba projekata s ciljem unaprjeđenja reproduktivnog zdravlja Romkinja i smanjivanja broja maloljetničkih trudnoća.

## **Relevantnost**

Zdravstvo je jedna od društvenih djelatnosti obuhvaćenih Planom razvoja Grada Zagreba za razdoblje do kraja 2027.<sup>30</sup> Kroz odabrane opće i gerontološke zdravstvene pokazatelje naznačeni su glavni trendovi koji oblikuju i zdravstvene potrebe, a to se prvenstveno odnosi na porast očekivanog trajanja života i starenje stanovništva. Neki od pokazatelja prikazani su po spolu. Tako je očekivano trajanje života stanovnika Grada Zagreba u 2018. godini iznosilo 79,3 godina, što je za skoro 4 godine dulje nego u 2003. (75,6 godina), a u 2020. godini očekivano trajanje života smanjilo se sa 79,3 na 78,9 godina. Očekivano trajanje života za muškarce u 2020. godini bilo je 76 godina, a za žene 81,4 godina. Tijekom 2020. u Zagrebu je umrlo 9.938 osoba, od čega 47,54% muškaraca i 52,46% žena. Vodeće skupine uzroka smrti u 2020. bile su cirkulacijske bolesti ( 3.875 umrlih ili 38,99%), a prema broju slučajeva slijede ih novotvorine ( 2.430 ili 24,45%), što ukazuje na potrebu daljnje promocije zdravih načina života odnosno prevencije i ranog otkrivanja novotvorina. U popisnoj 2021. godine u Hrvatskoj je živjelo 868.638 ili 22,34% stanovnika starijih od 65 godina, dok je u Gradu Zagrebu udio te dobne skupine u ukupnom broju stanovnika nešto niži, 20,61% . Udio muškaraca starije dobi iznosi 17,36% od ukupne muške populacije, a udio žena starije dobi iznosi 23,47% od ukupne ženske populacije. U dokumentu se navodi da starenje stanovništva zahtijeva reorijentaciju zdravstvene skrbi prema sve većim zahtjevima gerontološke zdravstvene zaštite.

Uz ove generalne demografske trendove, a s obzirom na njihov izuzetan utjecaj na zdravlje i zdravstvo, u planu se u odnosu na ovaj sektor posebno tematiziraju epidemija bolesti COVID-19 i potres od 22. ožujka 2020. (primarno zbog utjecaja na zdravstvenu infrastrukturu). Uz te izdvojene fenomene i s njima povezane razvojne probleme u sektoru zdravstva, kao jedan od razvojnih problema navodi se nedovoljna prilagođenost zdravstvenog sustava potrebama stanovništva, a posebno ranjivim skupinama, pri

---

<sup>30</sup> <https://zagreb.hr/plan-razvoja-grada-zagreba-za-razdoblje-do-kraja-2/195136>

čemu se izriekom navode osobe s invaliditetom, djeca s teškoćama i osobe starije životne dobi. Također je definirana potreba djelovanja na promicanju prava pacijenata, i ovdje osobito zaštititi posebno ranjivih skupina građana. Problem različitih zdravstvenih potreba muškaraca i žena se ne spominje, niti se navode dodatni statistički pokazatelji po spolu za identificirane ranjive skupine. Dok se u Planu razvoja spominju samo neki osnovni pokazatelji, sva relevantna godišnja izdanja Zdravstveno-statističkog ljetopisa Grada Zagreba sadrže mnoštvo pokazatelja po spolu, kao i po spolu u kombinaciji s drugim osobinama (primjerice dob, status osobe s invaliditetom, itd.), što ove publikacije čini potencijalno vrlo korisnim izvorom na planiranje intervencija usmjerenih za unapređenje ravnopravnosti muškaraca i žena u području zdravlja, kako u odnosu na razliku u potrebama/zdravstvenom statusu tako i na razlike u korištenju zdravstvenih usluga.

Pitanja povezana sa zdravljem i zdravstvenim sustavom obuhvaćena su i mnogim drugim instrumentima javne politike koje se bave, na primjer, pravima branitelja i braniteljica ili pravima osoba s invaliditetom, a reflektiraju se i u raznim planskim dokumentima i programima ustanova koje djeluju u sustavu zdravstva i drugim sektorima na razini grada Zagreba. Na relevantan sadržaj tih dokumenata referiramo se u sljedećem poglavlju kroz prikaz konkretnih mjera i aktivnosti, posebno ako su u sadržaj integrirana i pitanja ravnopravnosti muškaraca i žena.

## Učinkovitost

### Mjera 3.3. Uključivanje perspektive ravnopravnosti spolova u zdravstvo

| Aktivnosti |                                                                                                                                                                      | Indikatori                                                           | Razina postignuća         |
|------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------|---------------------------|
| 3.3.1      | Provedba edukacija i treninga koji promiču zdravu prehranu, tjelesne i druge aktivnosti koje pridonose zdravlju uzimajući u obzir različite potrebe žena i muškaraca | Broj i vrsta provedenih edukacija i treninga te evaluacija provedbe. | Ostvareno.                |
| 3.3.2      | Provedba edukacija i treninga o prepoznavanju načina na koje spol utječe na zdravstvenu zaštitu uzimajući u obzir različita iskustva žena i muškaraca                | Broj i vrsta provedenih edukacija i treninga te evaluacija provedbe. | Aktivnost nije provedena. |

|        |                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                   |            |
|--------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| 3.3.3. | Provedba gradskih programa ranog otkrivanja bolesti specifičnih za žene i za muškarce te informativnih kampanja o reproduktivnim pravima žena | Broj i vrsta provedenih programa, broj korisnika i korisnica programa iskazan po spolu i broj i vrsta otkrivenih bolesti. Broj informativnih kampanja i broj sudionika i sudionica u kampanjama iskazan po spolu. | Ostvareno. |
| 3.3.4. | Provedba projekata s ciljem unaprjeđenja spolnih i reproduktivnih prava žena                                                                  | Broj provedenih projekata. Broj korisnica projekata.                                                                                                                                                              | Ostvareno. |
| 3.3.5. | Provedba projekata s cilju unaprjeđenja reproduktivnog zdravlja Romkinja i smanjivanje broja maloljetničkih trudnoća                          | Broj provedenih projekata. Broj korisnica projekta.                                                                                                                                                               | Ostvareno. |

Nositelj provedbe prve tri aktivnosti je Gradski ured za kulturu i civilno društvo u suradnji s Gradskim uredom za zdravstvo i organizacijama civilnog društva, dok se za preostale dvije aktivnosti kao nositelj navodi Gradski ured za zdravstvo.<sup>31</sup>

U odnosu na mjeru 3.3.1., u izvješću o provedbi, uz druge programe organizirane u ustanovama kojima upravlja Grad, navodi se kontinuirani rad i financiranje tri programa koje provode zdravstvene ustanove na razini Grada. Prvi je program Savjetovalište za poremećaje prehrane školske djece i studenata, koje provodi Nastavni zavod za javno zdravstvo „Dr. Andrija Štampar“. U sklopu Savjetovališta provode se individualna liječnička, nutricionistička i kineziološka savjetovanja gdje korisnici mogu dobiti detaljne upute o pravilnoj prehrani, tjelesnoj aktivnosti te dugoročno održivom zdravom načinu života. U sklopu Savjetovališta roditelji i djeca imaju mogućnost sudjelovati u edukativnim radionicama o tjelesnoj aktivnosti.<sup>32</sup> Na mrežnim stranicama Grada objavljena je informacija da je od siječnja 2022. Grad Zagreb u Centru za zdravlje

<sup>31</sup> Moguće da se radi o Sektoru za zdravstvo.

<sup>32</sup> <https://stampar.hr/hr/novosti/savjetovaliste-za-debljinu-i-poremecaje-prehrane-skolske-djece-i-studenata>

mladih (Doma zdravlja Zagreb-Istok) uveo niz besplatnih zdravstvenih usluga koje se provode bez uputnice, uključujući savjetovalište za mentalno zdravlje mladih, besplatne ginekološke preglede za studentice, besplatna anonimna testiranja na HIV i AIDS, savjetovalište za mlade osobe s invaliditetom, mobilne psihologe za podršku školama, individualne i grupne tretmane psihologa, podršku u učenju, te usluge online savjetovanja. Drugi je program, također organiziran na razini primarne zdravstvene zaštite, u Domu zdravlja Zagreb-Centar, Savjetovalište za prehranu Grada Zagreba, koje također kombinira usluge na individualnoj razini s predavanjima i radionicama. Treći je program Dnevna bolnica za poremećaje prehrane Klinike za psihijatriju „Sv. Ivan” koja, uz pružanje više tipova terapije provodi i nutricionističke edukacije. U izvješću o provedbi Akcijskog plana kao pokazatelj provedbe navodi se broj i vrsta provedenih edukacija i treninga te evaluacija provedbe, ali se u opisnom dijelu izvješća samo navode programi, dok se ne kvantificiraju ostvareni rezultati niti se daju podaci o rezultatima evaluacije. Međutim, iz informacija na mrežnim stranicama uključenih institucija može se zaključiti da je riječ o kontinuiranom radu, pa time i visokoj dostupnosti edukacija i treninga. Također, kako se edukacije pružaju u kontekstu pružanja drugih zdravstvenih usluga (npr. individualnog savjetovanja, različitih oblika terapije i sl.), klasične metode evaluacije koje se tipično koriste za treninge vjerojatno nisu potrebne. Dodatna vrijednost usluga koje Grad osigurava kroz ove tri aktivnosti u cjelini leži u tome što kombiniraju usluge primarne i visokospecijalizirane, tercijarne zdravstvene zaštite, čime su prilagođeni raznolikom krugu korisnika i korisnica. U izvješću o provedbi Akcijskog plana ne navode se nikakvi pokazatelji koji bi ukazivali na to na koji su način programi eventualno prilagođeni potrebama muških i ženskih korisnika, odnosno korisnica. Međutim, budući da su razlike između dječaka i djevojčica te muškaraca i žena u relevantnom području dobro dokumentirane, a da programe provode zdravstveni profesionalci, može se pretpostaviti da su rodne razlike uzete u obzir. S obzirom na fokus Akcijskog plana na ravnopravnost spolova, u sljedećem bi razdoblju bilo korisno razviti skup takvih indikatora.

Drugi mehanizam djelovanja Grada u sklopu aktivnosti 3.3.1. je financiranje manjih projekata organizacija civilnog društva temeljem javnih poziva, kroz koje je u razdoblju 2021.-2024. za financiranje odabrano 19 projekata. Neki od njih jasno imaju i rodnu dimenziju (npr. oni koji ciljaju majke), dok su drugi posvećeni promociji tjelesne aktivnosti i/ili zdrave prehrane bez obzira na spol, iako se može očekivati da su ciljevi i aktivnosti, prema potrebi, prilagođeni potrebama muškaraca i žena, korisnika i korisnica.

U pregledu provedbe Akcijskog plana navodi se da aktivnost 3.3.2., koja podrazumijeva organiziranje edukacija i treninga o prepoznavanju načina na koje spol utječe na zdravstvenu zaštitu uzimajući u obzir različita iskustva žena i muškaraca, nije

provedena. Vrijedno je da je u Akcijskom planu prepoznata važnost podizanja razine svijesti i znanja zdravstvenih djelatnika i djelatnica o razlikama između muškaraca i žena u zdravstvu, te se preporuča provođenje ove aktivnosti u sljedećem razdoblju provedbe.

Treći set aktivnosti (3.3.3.) odnosi se dijelom na redovite rodno osjetljive preventivne aktivnosti kroz provedbu gradskih programa ranog otkrivanja bolesti specifičnih za žene i za muškarce te informativnih kampanja o reproduktivnim pravima žena. Primjerice, Nastavni zavod za javno zdravstvo „Dr. Andrija Štampar“ provodi programa preventivne mobilne mamografije. Obuhvat programa dosta je velik, pa je tijekom 2021. godine obavljeno je 2000 preventivnih mamografskih pregleda. Neki se drugi preventivni programi ne odnose na bolesti koje isključivo ili nerazmjerno pogađaju pripadnike ili pripadnice jednog spola (npr. rak dojke, rak prostate), ali su koncipirani na način da uključuju rodnu dimenziju. Primjer je projekt prevencije kardiovaskularnih bolesti koji provodi Poliklinika za prevenciju kardiovaskularnih bolesti i rehabilitaciju u suradnji s Gradom Zagrebom, s ciljem ranog probira žena iznad 45 godine života na kardiovaskularne bolesti. Posebna je vrijednost ovih programa što su komplementarni relevantnim programima koji se provode na nacionalnoj razini, te predstavljaju nadstandard u odnosu na njih, na način da uključuje osobe izvan raspona dobi predviđenog nacionalnim programom. Time se ostvaruje veća dostupnost preventivnoj zdravstvenoj zaštiti za građane i građanke Zagreba i potencijalno reduciraju razlike u zdravstvenim ishodima za muškarce i žene.

Dodatna podrška gradskim preventivnim programima, a time i ostvarenju veće ravnopravnosti muškaraca i žena u području zdravlja ostvarena je i ovdje kroz suradnju i partnerstvo s organizacijama civilnog društva. S jedne strane, i u sklopu ove aktivnosti objavljeni su javni pozivi za projekte manje vrijednosti (na primjer u području informiranja i savjetovanja žena o raku dojke). S druge strane, Grad je kroz partnersku ulogu i u sklopu ove mjere ostvario utjecaj podržavši veći projekt organizacije civilnog društva, udruge RODA, čiji je glavni cilj bio osnažiti zagovarački potencijal organizacija civilnog društva za repozicioniranje ženskog zdravlja iz medicinske sfere u sferu ljudskih prava.

Konačno, u sklopu ove aktivnosti u Gradu je provedeno više već tradicionalnih javnozdravstvenih kampanja gradskog i nacionalnog značaja, primjerice Dan crvenih haljina (svijest o moždanom udaru u žena), Dan narcisa (podizanje svijesti o raku dojke), Dan mimoza (Nacionalni dan borbe protiv raka vrata maternice), ili Sve za njega (podizanje svijesti o raku prostate).

Četvrta aktivnost u području zdravlja odnosila se na provedbu projekata s ciljem unaprjeđenja spolnih i reproduktivnih prava žena. Raspon aktivnosti u sklopu ove točke

bio je vrlo širok, a korišteno je i više mehanizama utjecaja na unapređenje reproduktivnog zdravlja, od izravnog djelovanja Grada u smislu osiguranja usluga, preko provedbe javnozdravstvenih kampanji i akcija, do financiranja projekata civilnog društva. Važni rezultati ostvareni su kroz intervencije Grada usmjerene na zaštitu reproduktivnog zdravlja u KB „Sveti Duh“. Tako se od listopada 2022. u KB po prvi put od 2015. pruža zdravstvena usluga prekida trudnoće na zahtjev žene do 10. tjedna trudnoće. Također, ženama je uz dostupan kirurški prekid trudnoće omogućen i lijekovima inducirani prekid trudnoće. Dodatno, Centar za planiranje obitelji Klinike za ginekologiju i porodništvo KB Sveti Duh uvršten je u Program radova kapitalnih ulaganja u objekte za društvene djelatnosti za 2023. godinu. Za prvi navedeni mehanizam ilustrativan je i program prevencije raka vrata maternice i drugih bolesti uzrokovanih HPV-om koji provodi Nastavni zavod za javno zdravstvo „Dr. Andrija Štampar“. U školskoj godini 2020./21. cijepljeno je 1700 djevojčica (obuhvat 47,4 %) i 1207 dječaka (obuhvat 30,8%). Drugi primjer su trudnički tečajevi, koji se u Gradu provode već dva desetljeća, a čija je svrha poboljšanje zdravlja u obitelji, zdravlja žena u trudnoći, priprema za porod i podizanje zdravog potomstva, kao i poticanje demografske obnove Republike Hrvatske. Tečajevi su besplatni za sve buduće majke i očeve ili osobe u pratnji majke. Nadalje, Grad Zagreb je u domovima zdravlja oformio savjetovališta za dojenje, rukovanje novorođenčadi i za poticanje rasta i razvoja zdravog djeteta. Također, u organizaciji Nastavnog zavoda za javno zdravstvo „Dr. Andrija Štampar“ djeluje Savjetovalište za prevenciju HPV-a i ostalih spolno prenosivih infekcija te očuvanje reproduktivnog zdravlja.

I u sklopu ove aktivnosti podržani su projekti organizacija civilnog društva, čime je Grad ostvario više relevantnih učinaka: podržani su organizirani građani i građanke zainteresirani za očuvanje i unapređenje reproduktivnih prava; koncipirani su i provedeni raznovrsni projekti koji odražavaju potrebe i interese samih građana i građanki uključenih u rad udruga; mobilizirani su ljudski resursi izvan gradske uprave i gradskih ustanova za ostvarivanje ciljeva javne politike relevantnih za Grad i definiranih u uvjetima javnih poziva. Konačno, provedeno je više javnozdravstvenih akcija usmjerenih na podizanje svijesti o različitim aspektima reproduktivnog zdravlja, dijelom povezanih s obilježavanjem nacionalnih ‘dana’ posvećenih nekom od zdravstvenih problema. Primjeri o kojima je izvješteno u pregledu provedbe Akcijskog plana uključuju: Dan narcisa, Europski tjedan prevencije raka vrata maternice, Dan dojki – Bra Day, itd.

Posljednja aktivnost (3.3.5.) u sklopu mjere uključivanja perspektive ravnopravnosti spolova u zdravstvo integrira interseksijski pristup i odnosi se na provedbu projekata s cilju unaprjeđenja reproduktivnog zdravlja Romkinja i smanjivanje broja maloljetničkih trudnoća. Središnja sustavna aktivnost u tom cilju je program „Edukacijom do zdravlja -

Unaprjeđenje zdravlja pripadnika romske nacionalne manjine“, koju kontinuirano sufinancira Gradski ured za socijalnu zaštitu, zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom , a provodi ga Nastavni zavod za javno zdravstvo „Dr. Andrija Štampar“. Prema izvješću, program ima za cilj (a) sprječavanje kroničnih nezaraznih bolesti i (b) unaprjeđenje reproduktivnog zdravlja djevojaka i žena pripadnica romske nacionalne manjine. U okviru programa provode se mjere promicanja zdravlja, odnosno motivacije za usvajanje i održavanje zdravih stilova života.

Dodatni utjecaj na unaprjeđenje zdravlja Romkinja Grad je ostvario sufinanciranjem trogodišnjeg projekta Saveza Roma u RH Kali Sara. Radi se o projektu „Obrazovane Romkinje, osnažene romske zajednice“, koji je za cilj imao uključivanje mladih Romkinja u sve društvene, ekonomske i političke tokove smanjenjem maloljetničkih trudnoća i povećanjem njihovog obuhvata u dovršavanju osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja, osnažiti mlade Romkinje za nastavak obrazovanja edukacijom o ženskim ljudskim pravima, seksualnom i reproduktivnom zdravlju i pravima, o međunarodnim standardima zaštite ženskih ljudskih prava, institucijama i organizacijama koje im mogu pomoći da žive život bez nasilja i da slobodno izaberu s kim će, kada i koliko djece imati.

### **Sukladnost (koherentnost)**

Koherentnost ciljeva, mjera i aktivnosti Akcijskog plana u području zdravstva je procijenjena u odnosu na sadržaj Povelje o ravnopravnosti muškaraca i žena u lokalnom životu koji se odnosi na Članak 14., odnosno zdravstvo. Procijenjena je i unutarnja koherentnost aktivnosti u Akcijskom planu.

U odnosu na pokazatelje koje u ovom području predviđa Opservatorij Povelje<sup>33</sup>, Akcijski plan odstupa samo po izostanku provedbe procjene lokalnih zdravstvenih usluga temeljene na spolu. Općenito, aktivnosti predviđene Akcijskim planom svojim karakterom u velikoj većini nisu analitičke, već su usmjerene na konkretne rezultate u sferi podizanja svijesti, povećane dostupnosti i korištenja zdravstvenih usluga, smanjenja razlika u zdravstvu između muškaraca i žena i slično. Grad kao potpisnik Povelje je pozvan samostalno određivati prioritete djelovanja i najučinkovitije aktivnosti za ostvarenje postavljenih ciljeva, pa se u tom smislu opisano usmjerenje Akcijskog plana ne može smatrati nedostatkom. S druge strane, analiza rodne osjetljivosti i/ili prilagođenosti zdravstvene politike i aktivnosti aktera u zdravstvenom sektoru na razini Grada zdravstvenim potrebama muškaraca i žena svakako je važan pokazatelj za javnu

---

<sup>33</sup> <https://charter-equality.eu/>

politiku u ovom području, i trebalo bi razmisliti o njegovom uključivanju u naredne inačice Akcijskog plana.

Aktivnosti planirane Akcijskim planom visoko su sukladne s druga dva pokazatelja, budući su provedene mnogobrojne zdravstveno-odgojne i obrazovne aktivnosti usmjerene na divergentne zdravstvene potrebe muškaraca i žena. Aktivnosti vezane za prvi pokazatelj – izdvajanje za specifične potrebe svakog spola u segmentu zdravstva – možemo ocijeniti visoko koherentnim. U samom izvješću o provedbi Akcijskog plana nisu konzistentno prikazani troškovi svake pojedine aktivnosti, ali pregled izvješća o provedbi pojedinih programa, izvješća o izvršenju programa financiranja udruga i drugih izvora spomenutih u pregledu provedbe Akcijskog plana ukazuje da bi se ti podaci mogli ubuduće sustavno prikupljati i analizirati za većinu provedenih aktivnosti. To bi doprinijelo kvaliteti praćenja ostvarenja ciljeva Akcijskog plana i u području zdravstva, ali i u drugim područjima obuhvaćenih Akcijskim planom.

| <b>Pokazatelji povezani s Poveljom (Članak 14)</b>                                                                                                                                                    | <b>Ocjena koherentnosti</b> |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------|
| Koliki se postotak proračuna namijenjenog zdravstvu izdvaja za akcije koje ističu specifične i različite potrebe žena i muškaraca? (Ako lokalna vlast ima nadležnost nad zdravstvom u vašem području) | •••                         |
| Je li vaša lokalna vlast poduzela inicijative za zdravstveno obrazovanje temeljene na rodu?                                                                                                           | •••                         |
| Je li vaša lokalna vlast poduzela korake za provođenje procjene lokalnih zdravstvenih usluga temeljene na spolu?                                                                                      | •                           |

• mjera Akcijskog plana je slabo usklađena s Poveljom; •• mjera Akcijskog plana je djelomično usklađena s Poveljom; ••• mjera Akcijskog plana je dobro usklađena s Poveljom

U odnosu na unutarnju koherentnost mjera, moglo bi se ustvrditi da su sve temeljene na ideji da se velik dio rodni razlika u zdravstvenim ishodima temelji na nejednakoj izloženosti socijalnim determinantama zdravlja, razlikama u pristupu zdravstvenoj zaštiti, razlikama u zdravstvenom ponašanju muškaraca i žena te, na kraju, nedovoljnoj rodnoj osviještenosti zdravstva. U tom su smislu sve aktivnosti usmjerene na različite aspekte integriranja rodne perspektive u zdravstvene politike, što ih čini međusobno komplementarnim. Uzimajući u obzir širok raspon socijalnih determinanti zdravlja, uključujući i razlike u zdravlju između muškaraca i žena, upravo je zdravlje jedno od područja koje u najvećoj mjeri traži koordinaciju i višesektorski pristup žele li se ostvariti snažni učinci. Takvo se sinergijsko djelovanje različitih gradskih sektorskih politika najbolje može ostvariti u fazi određivanja prioriteta te planiranja mjera i aktivnosti, a

međusektorski i multidisciplinarni karakter nadležnih tijela to bi svakako trebao omogućiti.

Zaključno, o mjeri 3.3. Akcijskog plana za ravnopravnost muškaraca i žena na lokalnoj razini možemo ustvrditi sljedeće:

- Aktivnosti su relevantne, jer adresiraju različite zdravstvene potrebe muškaraca i žena, koje predstavljaju rastući problem na razini EU, na nacionalnoj razini i na razini Grada. Pitanja zdravlja ne analiziraju se izrijeком u nekim od analiziranih horizontalnih instrumenata javne politike u području društvenog razvoja i ravnopravnosti spolova, ali sektorski instrumenti javne politike, statistički podaci i istraživanja nedvojbeno ukazuju na rodne razlike u zdravlju i zdravstvu.
- Jedina aktivnost u sklopu ove mjere koja nije provedena je provedba edukacija i treninga o prepoznavanju načina na koje spol utječe na zdravstvenu zaštitu uzimajući u obzir različita iskustva žena i muškaraca, te se preporuča njeno provođenje u sljedećem razdoblju. Međutim, aktivnosti su ukupno provedene vrlo učinkovito te su vrlo dobro adresirale neke od središnjih razlika u zdravstvenim potrebama muškaraca i žena, omogućile dostupnost preventivnih usluga važnih za zdravlje žena i muškaraca i usluga vezanih uz reproduktivno zdravlje žena, te se usmjerile na aktivnosti od koristi za žene Romkinje, jednu od vulnerabilnih i depriviranih skupina žena.
- Aktivnosti su sukladne s Poveljom, pri čemu je Grad stavio naglasak na aktivnosti usmjerene na ostvarivanje konkretnih rezultata u sferi podizanja svijesti, povećane dostupnosti i korištenja zdravstvenih usluga, te smanjenja razlika u zdravstvu između muškaraca i žena.

Uzimajući u obzir širok raspon socijalnih determinanti zdravlja, uključujući i razlike u zdravlju između muškaraca i žena, upravo je zdravlje jedno od područja koje u najvećoj mjeri traži koordinaciju i višesektorski pristup žele li se ostvariti snažni učinci. Takvo se sinergijsko djelovanje različitih gradskih sektorskih politika najbolje može ostvariti u fazi određivanja prioriteta te planiranja mjera i aktivnosti, a međusektorski i multidisciplinarni karakter nadležnih tijela to bi svakako trebao omogućiti.

## Članak 17. Povelje

### Mjera 3.6. Uključivanje perspektive ravnopravnosti spolova u skrb o drugim uzdržavanim osobama

#### Okvir Povelje

U okviru Povelje, pitanje vremenskih i drugih resursa nužnih za pružanje skrbi o članovima obitelji obuhvaćeno je člankom 16., koji se odnosi na skrb o djeci, te člankom 17., posvećenim skrbi o drugim uzdržavanim osobama, a koji je predmetom ove analize. Kada se govori o drugim izdržavanim osobama, misli se najčešće na članove obitelji starije životne dobi, osobe s invaliditetom ili s kroničnim i/ili ozbiljnim zdravstvenim problemima. Prepoznaje se pritom činjenica da je riječ o odgovornosti koja može utjecati na sposobnost muškaraca i žena da u potpunosti ispunjavaju svoju ulogu u gospodarskom i društvenom životu. Povelja prepoznaje da te obveze predstavljaju i prepreku ravnopravnosti žena i muškaraca, jer neproporcionalno padaju na teret žena.

Potpisnici Povelje obvezuju se djelovati putem tri mehanizma borbe protiv neravnopravnosti u ovom području. Prvo, od potpisnika se očekuje da kao jedan od prioriteta odaberu osiguravanje i promicanje kvalitetne, dostupne skrbi o uzdržavanim osobama, bilo izravnim pružanjem ili neizravno, pri čemu djelatnost obavljaju drugi pružatelji takvih usluga. Drugo, potpisnik se obvezuje osigurati podršku i promicati mogućnosti za osobe koje su zbog preuzete skrbi izložene društvenoj izolaciji. Treća obveza odnosi se na provođenje kampanja usmjerenih na suzbijanje stereotipa prema kojem je skrb o uzdržavanim osobama prije svega odgovornost žena.

S člankom 17. Povelje povezana je Mjera 3.6. Akcijskog plana:

Uključivanje perspektive ravnopravnosti spolova u skrb o drugim uzdržavanim osobama, koja se može smatrati prioritetom za ovo područje.

Za postizanje ovog prioriteta, u Akcijskom su planu predviđene sljedeće aktivnosti:

3.6.1. Provedba kampanja za podizanje svijesti građana i građanki o stereotipnim ulogama u obitelji i poticanje ravnopravne skrbi o drugim uzdržavanim osobama.

3.6.2. Provedba projekata koji razvijaju različite usluge u zajednici za pružanje pomoći uzdržavanim osobama (pomoć u kući, domovi socijalne skrbi za starije osobe).

## Relevantnost

Iz podataka objavljenih u nedavnoj studiji na razini EU<sup>34</sup> može se razlučiti veličina potrebe za dugotrajnom skrbi i opseg skupine osoba koji ju pružaju, bilo formalno ili neformalno, u sklopu zanimanja ili u formi neformalne, neplaćene skrbi za bliske osobe. U 27 zemalja članica EU u sektoru pružanja dugotrajne skrbi (eng. *long-term care*) radi oko 6,3 milijuna ljudi, što čini 3,2% ukupne radne snage. Istovremeno, čak se 44 milijuna ljudi (12% ukupne populacije odraslih osoba) označavaju kao česti neformalni pružatelji dugotrajne skrbi, što prema korištenoj definiciji znači da više od dva puta tjedno skrbe o jednom ili više članova obitelji s invaliditetom ili nemoćnih članova obitelji. Prema istoj studiji, profesionalni pružatelji i pružateljice ovog oblika skrbi 2020. su činili 1,7% ukupne radne snage u Hrvatskoj, što je dosta ispod prosjeka EU od 3,1%, te nisko u odnosu na tri zemlje članice s najvišim udjelom: Švedskom (koja je prva, s udjelom od 7,1%), Nizozemskom i Belgijom.<sup>35</sup> Budući da autori/autorice studije naglašavaju da ove razlike vjerojatno nisu odraz većih razlika u potrebama, možemo pretpostaviti da se u Hrvatskoj skrb o drugim uzdržavanim osobama velikim dijelom pruža neformalno, od strane članova obitelji i drugih bliskih osoba, velikih dijelom žena. Naime, podaci za EU i Hrvatsku konzistentno pokazuju izrazitu feminiziranost uloge pružanja skrbi (i profesionalnog i neformalnog). Na razini EU, na primjer, oko 41% žena ima primarnu odgovornost za pružanje najzahtjevnijih osobnih i emocionalnih oblika skrbi, u usporedbi sa 16% muškaraca.<sup>36</sup> Prema podacima Gender Equality Index 2025<sup>37</sup> (Indeksa ravnopravnosti spolova za 2025. godinu) za Hrvatsku, kada se promatra postotak osoba koje tjedno više od 20 sati pružaju neformalnu dugotrajnu skrb u populaciji od 45 do 64 godine, postotak za žene je 38%, dok je za muškarce 21%.

Na nacionalnoj i regionalnoj razini dokumentiran je trend starenja stanovništva, kao i broj i struktura osoba s invaliditetom u svim dobnim skupinama (uključujući djecu s poteškoćama u razvoju). Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, koje je obradio i objavio Nastavni zavod za javno zdravstvo „Dr. Andrija Štampar“<sup>38</sup>, u popisnoj 2021. godini ukupni udio osoba od 65 i više godina u populaciji RH bio je 22,36 %, pri čemu je udio kod žena bio viši (25,20 %), a muškaraca niži (19,29 %). Podaci za Grad Zagreb govore o ukupnom udjelu osoba s 65 i više godina nešto nižem od nacionalnog prosjeka - 20,65 %, pri čemu je kod žena udio 23,49 %, a kod muškaraca 17,41 %.

---

<sup>34</sup> Eurofound (2020), Long-term care workforce: Employment and working conditions, Publications Office of the European Union, Luxembourg

<sup>35</sup> Ibid. str.14.

<sup>36</sup> European Commission (2025.) 2025 Report on gender equality in the EU, str. 28.

<sup>37</sup> <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2025/HR>

<sup>38</sup> Nastavni zavod za javno zdravstvo „Dr. Andrija Štampar“ (2022.) Udio osoba starijih od 65 godina u ukupnom stanovništvu po dobi i spolu, Hrvatska i Grad Zagreb, popisna 2021. g. -/ procjena 2022. g.

Najnovije izvješće Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo<sup>39</sup> pokazuje da u ReH 2025. živi 675.213 osoba s invaliditetom od čega je 369.191 muškog spola (54,7%) i 306.022 ženskog spola (45,3%). Najveći broj osoba s invaliditetom, njih 317.164 (47%), su u dobnoj skupini 65+, a najveći broj osoba s invaliditetom ima prebivalište u Gradu Zagrebu i Splitsko-dalmatinskoj županiji (ukupno 29,2% od ukupnog broja osoba s invaliditetom).

S ovim su pokazateljima povezane rastuće potrebe za uspostavom cjelovitog pristupa i dugoročne strategije, kako bi se osobama starije životne dobi i osobama s invaliditetom omogućilo pravo na dostojanstvenu starost i trajnu društvenu uključenost.<sup>40</sup> Takav je pristup definiran u Strategiji socijalne skrbi za starije osobe u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2017. - 2020.<sup>41</sup> Uz ostalo, Strategija je podloga za korištenje sredstava Europskih fondova za unapređenja položaja ove populacije, a služi i kao podloga za razvoj novih oblika skrbi za starije osobe u lokalnoj zajednici. U tom su smislu posebno značajni ciljevi i mjere usmjerene na unapređenje usluge pomoći u kući te formaliziranja statusa roditelja njegovatelja i njegovatelja. Potreba uspostave, razvoja i širenja mreža izvaninstitucionalnih usluga za djecu s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom usmjerenih njihovom punom uključivanju u život zajednice prepoznata je i u Nacionalnoj strategiji izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2017. do 2020. godine<sup>42</sup>, a ciljane socijalne usluge i mehanizmi financiranja (primjerice, sredstva državnog proračuna, prihodi od igara na sreću, projektna sredstva – posebno temeljem javnih poziva u sklopu Europskog socijalnog fonda) svoj su odraz pronašli i u djelovanju na razini Grada.

Zagrebačka strategija Izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom u razdoblju od 2022. do 2025.<sup>43</sup> u svom analitičkom dijelu sadrži ključne demografske i druge statističke podatke o obilježjima ove populacije. Tako u Gradu Zagrebu živi 105 291 osoba s invaliditetom<sup>44</sup>, što je 13 % ukupnog stanovništva (u RH je udio 14,4 %), od čega je 51 % muškaraca i 49 % žena. Većina osoba s invaliditetom živi u vlastitoj obitelji (85 %), dok ih 12 % živi samo, a 0,5 % boravi u udomiteljskim obiteljima ili sa skrbnicima.

---

<sup>39</sup> Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2025.) Izvješće o osobama s invaliditetom u Republici Hrvatskoj – 2025. g. <https://www.hzjz.hr/periodicne-publikacije/izvjesce-o-osobama-s-invaliditetom-u-republici-hrvatskoj-2025-g/>

<sup>40</sup> Više o relevantnom zakonodavnom okviru i drugim nacionalnim dokumentima javne politike na <https://mrosp.gov.hr/istaknute-teme/obitelj-i-socijalna-politika/socijalna-politika-11977/starije-osobe-11991/11991>

<sup>41</sup> Republika Hrvatska, Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku (lipanj 2017.) Strategija socijalne skrbi za starije osobe u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2017. - 2020., Zagreb.

<sup>42</sup> Vlada Republike Hrvatske (2017.) Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2017. do 2020. godine, NN 42/2017.

<sup>43</sup> <https://zagreb.hr/zagrebacka-strategija-izjednacavanja-mogucnosti-za/140355>

<sup>44</sup> Ibid.

U dokumentu su prikazani relevantni prioriteti povezani s pružanjem skrbi o osobama s invaliditetom, definirani kroz proces konzultacija pri izradi strategije. U području podrške obiteljima koje skrbe o djetetu s teškoćama ili osobi s invaliditetom kao prioriteti su identificirani: poboljšanje sustava usluga i infrastrukture te podrške njegovateljima i integriranja s drugim zdravstvenim i socijalnim uslugama (uključujući i razvoj usluge osobne podrške i za odmor skrbnika); procjena potreba usluga neformalne skrbi te njegovatelja u svim skupinama djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom koje žive u obiteljima. U području životnog standarda i socijalne zaštite dodatno su prepoznate potrebe za razvojem mreže usluga pomoći u kući; razvojem mreže socijalno-zdravstvenih usluga dugotrajne skrbi; adekvatno pružanje usluge osobne asistencije. U odnosu na dostupne usluge, u području socijalne zaštite, neovisnog življenja i uključenosti u zajednicu, za osobe s najtežim stupnjem oštećenja osigurava se dodatna novčana pomoć za korisnike doplatka za pomoć i njegu ili osobne invalidnine, osigurava se i usluga pomoći u kući kao i novčana pomoć za osobe kojima je priznato pravo na status roditelja njegovatelja ili status njegovatelja, te su organizirana savjetovišta za osobe s invaliditetom i članove njihovih obitelji.<sup>45</sup> Jedan od strateških ciljeva Strategije je deinstitucionalizacija i prevencija institucionalizacije i osiguravanje kapaciteta za dugotrajnu skrb djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom, a neke od mjera osmišljenih za ostvarivanje tog cilja uključuju osiguravanje sustava pripreme za izlazak iz institucionalne skrbi i razvoj usluga koje olakšavaju prelazak iz institucionalnog u izvaninstitucionalni oblik života u zajednici; osnaživanje roditelja s invaliditetom i neformalnih skrbnika (obitelji koje skrbe o djeci s teškoćama i osobama s invaliditetom). U dokumentu se ne analiziraju rodni aspekti i aspekti (ne)ravnopravnosti spolova u kontekstu pružanja i korištenja dugotrajne skrbi za djecu s poteškoćama i osobe s invaliditetom, niti su mjere izrijeком rodno-senzitivne, ali bi se manjim adaptacijama, postoji li za to interes, strategija u odnosu na skrb mogla učiniti rodno osjetljivom, odnosno bilo bi moguće neke od mjera i aktivnosti razvijenih u kontekstu strateškog pristupa osobama s invaliditetom u Gradu uvrstiti i u budući Akcijski plan. Uz to, zbog neravnomjerne zastupljenosti muškaraca i žena u populaciji neformalnih pružatelja skrbi, sve intervencije, čak i bez povećane rodne osjetljivosti imaju potencijal doprinijeti unapređenju ravnopravnosti muškaraca i žena.

Dodatni relevantni instrument javne politike na razini Grada Zagreba je i Zagrebačka strategija za unapređenje kvalitete života osoba starije životne dobi za razdoblje od 2020.do 2024. godine<sup>46</sup>, koja sadrži analizu stanja, prikazujući dostupne socijalne usluge, uključujući boravak, pomoć u kući, te Program podrške u lokalnoj zajednici "Gerontološki centri Grada Zagreba". Kroz ovaj program, koji traje i danas, Gerontološki

---

<sup>45</sup> Ibid., str. 11.-12.

<sup>46</sup> Skupština Grada Zagreba (2020.) Zagrebačka strategija za unapređenje kvalitete života osoba starije životne dobi za razdoblje od 2020.do 2024. godine, Službeni glasnik Grada Zagreba 15/20.

centri „osobama starije životne dobi osiguravaju socijalne usluge u širem smislu te omogućuju kvalitetno provođenje slobodnog vremena kroz različite besplatne sadržaje na području lokalne zajednice s ciljem unapređenja zdravlja i funkcionalnih sposobnosti“. Također, cilj je omogućiti osobama starije životne dobi što dulji ostanak u krugu obitelji, susjedstvu i poznatoj okolini osiguravanjem dodatnih aktivnosti u skrbi za starije osobe što uvelike poboljšava kvalitetu njihova života.“<sup>47</sup> Aktivnosti Gerontoloških centara uključuju: pomoć u zadovoljavanju egzistencijalnih potreba - pomoć u kući, posudionica ortopedskih pomagala, savjetovališni rad i zdravstvenu preventivu, organizacija tribina i predavanja, sportsko-rekreativne, kulturno-zabavne i radno-kreativne aktivnosti, informativna djelatnost, plesne i informatičke radionice i dr. Aktivnostima je pokriveno svih 17 gradskih četvrti, a provode se na 50-ak lokacija. Godišnje se u program uključuje 7. 000 korisnika za koje se brinu multidisciplinarni stručni timovi.

Na kraju, relevantnost pitanja skrbi o uzdržavanim članovima obitelji (uz skrb o djeci) spominje se u Nacionalnom planu za ravnopravnost spolova za razdoblje do 2027. godine.<sup>48</sup> U poglavlju o promicanju ravnopravnosti spolova u međunarodnoj politici i suradnji podsjeća se da je jedan od prioriteta nacionalnog programa za vrijeme hrvatskog predsjedanja Vijećem EU, u prvoj polovici 2020. godine, bilo promicanje ravnopravnosti spolova, osnaživanje žena i ravnopravnost na tržištu rada. U tom kontekstu, „cilj aktivnosti koje su bile organizirane u tom periodu odnosio se na povećanje sudjelovanja žena na tržištu rada i identificiranje prepreka za povećanje stope aktivnosti žena, kao što su nedostatak pristupačne skrbi o djeci, briga za uzdržavane starije članove obitelji, nesigurni oblici rada, neusklađenost vještina s potrebama na tržištu rada i nasilje na radnom mjestu“,<sup>49</sup> čime se bavila i EU konferencija na visokoj razini. Također, u sklopu opisa srednjoročnih razvojnih potreba, izazova i razvojnih potencijala u kontekstu unapređenja ravnopravnosti spolova, prikazuju se podaci koji potkrepljuju neravnopravnost žena i muškaraca u području neformalne skrbi, te ukazuje na negativni učinak obveza skrbi na mogućnosti žena na tržištu rada, kao i na usklađenost poslovnog i privatnog života. Unaprjeđenje položaja žena na tržištu rada jedan je od srednjoročnih prioriteta Nacionalnog plana, kao i jedan od njegovih posebnih ciljeva.

Završno, pitanje dugotrajne skrbi o osobama kojima je ona potrebna u svakodnevnom životu ima izraženu rodnu dimenziju, pri čemu žene (a) puno češće od muškaraca preuzimaju ulogu neformalne skrbi o članovima svoje obitelji; (b) predstavljaju znatnu većinu profesionalnih pružatelja skrbi, te (c) zbog očekivanog trajanja života, trebaju

---

<sup>47</sup> Ibid. str.7.

<sup>48</sup> Vlada RH, Ured za ravnopravnost spolova (2023.) Nacionalni plan za ravnopravnost spolova za razdoblje do 2027. godine.

<sup>49</sup> Ibid., str. 44.

uslugu dugotrajne skrbi – formalne i neformalne – puno dulje nego muškarci. Od ova tri aspekta neravnomjerne uloge muškaraca i žena u ovom području, Povelja naglasak stavlja na žene kao prevalentne pružatelje neformalnih oblika dugotrajne skrbi o drugim uzdržavanim osobama, što se reflektira i u mjerama na koje se Grad obvezao u ovom razdoblju primjene, iako provedene aktivnosti nužno utječu i na druge dvije uloge žena (i muškaraca), one formalnih/profesionalnih pružatelja usluga i korisnika usluga.

## Učinkovitost

### Mjera 3.6. Uključivanje perspektive ravnopravnosti spolova u skrb o drugim uzdržavanim osobama

| Aktivnosti |                                                                                                                                                               | Indikatori                                   | Razina postignuća |
|------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------|-------------------|
| 3.6.1      | Provedba kampanja za podizanje svijesti građana i građanki o stereotipnim ulogama u obitelji i poticanje ravnopravne skrbi o drugim uzdržavanim osobama       | Broj i vrsta kampanja i evaluacija provedbe. | Ostvareno         |
| 3.6.2      | Provedba projekata koji razvijaju različite usluge u zajednici za pružanje pomoći uzdržavanim osobama (pomoć u kući, domovi socijalne skrbi za starije osobe) | Broj i vrsta projekata i evaluacija provedbe | Ostvareno         |

Nositelj provedbe aktivnosti usmjerenih na podizanje svijesti (aktivnost 3.6.1.) je Gradski ured za kulturu i civilno društvo u suradnji s Gradskim uredom za socijalnu zaštitu, zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom i organizacijama civilnog društva.

Jednu od kampanja proveo je 2024. Godine Grad Zagreb, odnosno Gradski ured za socijalnu zaštitu, zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom povodom Međunarodnog dana ljudskih prava (kampanja #ZAuključivanje starijih<sup>50</sup>). Cilj kampanje bilo je senzibiliziranje javnosti za potrebe i probleme starijih osoba, konkretno podizanje svijesti o uključivanju starijih osoba u obiteljski i društveni život te poticanje međugeneracijskog dijaloga. Kampanja je realizirana kroz gradske fizičke i digitalne kanale (Zagrebačke fontane, informativne displeje ZET-a i mreže gradskih ustanova) te u suradnji s organizacijama civilnog društva, bez iskazanih troškova. Prema dostupnim

---

<sup>50</sup> Vidi: [https://zagreb.hr/me%C4%91unardni-dan-ljudskih-prava\\_kampanja-zaukljuciv/204340#:~:text=Porukama%20Pitaj%20me%20za%20savjet.,u%20dono%C5%A1enju%20odluka.%20%C5%BEelimo%20dati](https://zagreb.hr/me%C4%91unardni-dan-ljudskih-prava_kampanja-zaukljuciv/204340#:~:text=Porukama%20Pitaj%20me%20za%20savjet.,u%20dono%C5%A1enju%20odluka.%20%C5%BEelimo%20dati)

informacijama, 2024. godina bila je četvrta uzastopna godina provedbe tematski sličnih kampanja, dok je samo najrecentnija kampanja uvrštena u pregled provedbe mjere 3.6. Akcijskog plana. U opisu kampanje navode se korištene poruke : „Pitaj me za savjet. Imam iskustvo koje želim prenijeti.“ i „Pitaj me za mišljenje. Želim sudjelovati u donošenju odluka.“ Ton poruka upućuje na potrebu uključivanja starijih osoba u različite aspekte života, ali one nisu izravno povezane s problemom rodni razlika u pružanju skrbi o starijim članovima i članicama obitelji kao uzdržavanim osobama. S obzirom na to da će Grad vjerojatno nastaviti provoditi slične kampanje u sklopu provedbe Akcijskog plana, poruke bi bilo korisno konkretnije usmjeriti na borbu protiv stereotipnih rodni uloga u ovom području.

U drugom dijelu aktivnosti 3.6.1., provedenom tijekom 2022. i 2023. godine, Grad je preuzeo ulogu donatora projekta udruge civilnog društva Status:M „Uključeni očevi za zdrave i sretne obitelji“. Aktivnosti projekta, pa tako ni kampanja podizanja svijesti i/ili druge relevantne aktivnosti nisu opisane u pregledu provedbe Akcijskog plana, niti su prikazane na mrežnim stranicama udruge, vjerojatno jer je riječ o projektu male vrijednosti. Slijedom toga, nije moguće ni ocijeniti njihovu primjerenost za ostvarivanje prioriteta Akcijskog plana u području skrbi o uzdržavanim osobama.

Aktivnost 3.6.2. odnosi se na provedbu projekata koji razvijaju različite usluge u zajednici za pružanje pomoći uzdržavanim osobama (pomoć u kući, domovi socijalne skrbi za starije osobe). U sklopu ove aktivnosti, korištena su dva mehanizma utjecaja: (a) Grad je u ulozi partnera sudjelovao u nekoliko projekata čiji su nositelji bile druge organizacije i ustanove, a financirani su europskih sredstvima (Europski socijalni fond (ESF); Program Građani, jednakost, prava i vrijednosti (CERV)); i (b) Grad je putem javnih poziva odabrao za financiranje više manjih projekata organizacija civilnog društva.

#### Aktivnost 3.6.2. (a)

Četiri ESF projekta u kojima je Grad sudjelovao kao partner počela su se provoditi krajem 2021. godine (krajem listopada i početkom studenog), uz trajanje od 19 do 24 mjeseca. Financiranje je osigurano temeljem Otvorenog poziva na dostavu projektnih prijedloga „Unaprjeđenje postojećih i širenje usluga izvaninstitucionalne skrbi na području odabranih urbanih aglomeracija/područja Osijek, Pula, Rijeka, Slavonski Brod, Split, Zadar i Zagreb“; UP.02.2.2.15, u okviru Europskog socijalnog fonda, Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020., kojeg je objavilo Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike. Grad se opredijelio za sudjelovanje bez korištenja proračunskih sredstava projekata, te se njegova uloga odnosila na osiguravanje vidljivosti kroz promotivne aktivnosti, sudjelovanje predstavnika na tribinama, stručnim skupovima i u medijima, te kroz podršku održivosti. Četiri projekta ostvarena temeljem ovog poziva uključuju:

- "Aktivni uz podršku – širenje socijalnih usluga na području UA Zagreb"

Nositelj: Udruga za pomoć i edukaciju žrtava mobbinga

Partneri: Grad Zagreb i Grad Velika Gorica

Sažetak: Ciljevi projekta ostvareni su provedbom sljedećih aktivnosti: mapiranje i analiza potreba korisnika, čime je pružena podrška procesu deinstitutionalizacije kroz povećanje opsega usluga; razvojem i širenjem izvaninstitucijskih socijalnih usluga omogućena je dostupnost usluga starijim osobama; organiziranje okruglih stolova u svrhu podizanja svijesti o važnosti izvaninstitucijske skrbi; dodatna edukacija stručnjaka koji rade s pripadnicima socijalnih skupina što će omogućiti jačanje njihovih kapaciteta; povezivanje i koordinacija s drugim pružateljima socijalnih usluga na području UA Zagreb.

- "Geronto zajednica – razvoj paketa socijalnih usluga za samostalan život u zajednici"

Nositelj: Dom za starije osobe „Centar“

Partner: Grad Zagreb

Sažetak: Cilj projekta je prevencija smještaja osoba starije životne dobi kroz poboljšanje kvalitete njihovog života u vlastitom domu osiguranjem adekvatnih i pravovremenih socijalnih i drugih usluga te jačanje kapaciteta pomagača za skrb o ovim korisnicima.

- "Psihosocijalnim aktivnostima i edukacijom u zajednici do prevencije institucionalizacije starijih osoba"

Nositelj: Društvo za psihološku pomoć

Partneri: Grad Zagreb, Dom za starije osobe Trnje i Caritas Zagrebačke nadbiskupije

Sažetak: Cilj projekta je prevencija institucionalizacije osoba starije životne dobi kroz pružanje psihosocijalnih usluga u lokalnoj zajednici i educiranje osoba koje rade s njima.

- „U vlastitom dnevnom boravku“.

Nositelj: Gradsko društvo Crvenog križa Zagreb

Partner: Grad Zagreb

Sažetak: Provesti nove i unaprijeđene programe u sklopu izvaninstitucijskih socijalnih usluga, u tri osnovna područja: (a) aktivnosti organiziranog stanovanja za osobe s intelektualnim teškoćama, a koji su korisnici poludnevnog boravka u sklopu programa

koji osigurava Gradsko društvo Crvenog križa Zagreb; (b) aktivnosti organiziranog stanovanja za beskućnike koji su korisnici Prenočišta u Kosnici; i (c) unaprjeđenje psihosocijalne podrške za skupinu beskućnika i osoba s invaliditetom te članova njihovih obitelji.

Uz gore opisane projekte, Grad se kao partner uključio u provedbu još četiri ESF projekta, sudjelujući kroz podršku vidljivosti i održivosti. Jedan 36-mjesečni projekt („Senior 2030”) počeo se provoditi krajem 2020., sredstvima odobrenim temeljem poziva "Tematske mreže za društveno-ekonomski razvoj te promicanje socijalnog dijaloga u kontekstu unapređivanja uvjeta rada", u okviru Europskog socijalnog fonda, Operativnog programa "Učinkoviti ljudski potencijali" 2014.- 2020., kojeg je raspisalo Ministarstvo rada i mirovinskog sustava. Drugi projekt, „Boravak za 5”, u trajanju od 24 mjeseca, financiran je temeljem poziva „Unapređivanje infrastrukture za pružanje socijalnih usluga u zajednici kao podrška procesu deinstitutionalizacije – druga faza“, Europski fond za regionalni razvoj, Operativnog programa Konkurentnost i kohezija 2014.-2020., kojeg je objavilo Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije.

- "Senior 2030 – Tematska mreža za politiku aktivnog starenja u Hrvatskoj“

Nositelj: Matica umirovljenika Hrvatske

Partneri: Grad Zagreb, Ekonomski fakultet Zagreb, Hrvatska udruga socijalnih radnika (HUSR), Zaklada "Zajednički put", podružnice Matice umirovljenika Hrvatske iz Bjelovarsko-bilogorske, Krapinsko-zagorske, Dubrovačko-neretvanske, Primorsko-goranske i Međimurske županije, Grada Osijeka i Grada Zagreba

Sažetak: Cilj projekta bio je razviti dijalog i jačati suradnju između organizacija civilnog društva, jedinica lokalne i regionalne samouprave, socijalnih partnera i visokoobrazovnih i znanstvenih institucija s ciljem kreiranja poticajnog okruženja i kvalitetne suradnje za razvoj politike aktivnog starenja Republike Hrvatske nakon 2020. godine. Specifični cilj projekta bio je razviti prijedloge politika aktivnog starenja s naglaskom na koncept srebrne ekonomije za doprinos cjelokupnom društvenom i ekonomskom razvoju Republike Hrvatske temeljem strukturiranog analitičko-konzultativnog procesa na lokalnoj i nacionalnoj razini.

- "Boravak za 5"

Nositelj: Dom za starije osobe „Sveti Josip“ Zagreb

Partner: Grad Zagreb

Sažetak: Cilj projekta bio je unaprjeđenje izvaninstitucijskih usluga u zajednici kroz rekonstrukciju i opremanje 12 infrastrukturnih jedinica. Projektnim aktivnostima povećao se broj pruženih izvaninstitucijskih usluga za 100 novih korisnika. Ciljna skupina projekta bili su starije osobe, vanjski korisnici Doma Sv. Josip. Pružanjem izvaninstitucijskih usluga starijim osobama zadovoljavaju se njihove životne potrebe čime se produljuje boravak starijih osoba u svojem domu i vlastitoj zajednici te doprinosi prevenciji institucionalizacije. Neizravnu korist od projekta imale su obitelji korisnika, opća i stručna javnost te ustanove za skrb o starijim osobama.

U 2024. godini otpočela je provedba dodatna dva ESF projekta u kojima Grad sudjeluje; projekti su financirani temeljem Poziva na dostavu projektnih prijedloga “Zaželi – prevencija institucionalizacije”, Programa „Učinkoviti ljudski potencijali 2021.-2027.” Europskog socijalnog fonda plus):

- „Zaželi za potrebite Zagreba“

Nositelj: Grad Zagreb

Partneri: Caritas Zagrebačke nadbiskupije, Perspektiva i Institut za razvoj tržišta rada (IRTR)

Sažetak: Cilj Projekta je osiguravanje pružanja usluge potpore i podrške u svakodnevnom životu uz podjelu paketa higijenskih i kućanskih potrepština za 140 osoba starijih od 65 godina, tijekom razdoblja od 30 mjeseci, a čime se pridonosi njihovoj većoj socijalnoj uključenosti, prevenciji institucionalizacije, ostanku u vlastitom domu te osiguravanju prava na život u zajednici.

- „Kod kuće je najljepše“

Nositelj Projekta: Udruga Idemo Dalje

Partneri: Grad Zagreb i Splitsko-dalmatinska županija

Sažetak: Projekt ima za cilj smanjiti socijalnu isključenost krajnjih korisnika pružanjem usluge pomoći i potpore osobama u nepovoljnom položaju, osigurati pružanje usluge potpore i podrške u svakodnevnom životu starijim osobama i osobama s invaliditetom na području Grada Zagreba, Splitsko-dalmatinske i Šibensko-kninske županije, te povećati razinu kvalitete života krajnjih korisnika i prevenirati njihovu preranu institucionalizaciju i socijalnu isključenost na definiranim područjima provedbe projekta.

Konačno, Grad je kao partner sudjelovao u projektu financiranom sredstvima EU programa Građani, jednakost, prava i vrijednosti, provedenom od sredine 2022. Do sredine 2024. Godine, kao slijedi:

- “puSHEd – edukacija, prevencija, suzbijanje nasilja: podrška ženama starije životne dobi”/ „puSHEd - protect, understand, support: help the elderly”

Nositelj: Udruga B.a.B.e. Budi aktivna. Budi emancipiran.

Partneri: Grad Zagreb, Dom za djecu i odrasle žrtve nasilja u obitelji „Duga-Zagreb“, Zaklada Zajednički put

Sažetak: Projekt je imao za cilj sprečavanje i borbu protiv rodno uvjetovanog nasilja prema starijim ženama kroz razvoj rodno specifičnih odgovora u pružanju podrške žrtvama, izgradnju kapaciteta stručnjaka/inja i koordinaciju među relevantnim akterima. Projekt je bio usmjeren na poboljšanje odgovora zajednice na rodno uvjetovano nasilje prema starijim ženama, povećanju učinkovitosti u procesu prijavljivanja i podrške žrtvama te prevenciji ovog oblika nasilja.

Prihvatanje uloge partnera u provedbi većih projekata tematski relevantnih za Akcijski plan strateški je dobra odluka, koja omogućuje integraciju i vanjskih financijskih, organizacijskih, ljudskih i drugih resursa u napore Grada usmjerene ka većoj ravnopravnosti spolova. Kako je objašnjeno u poglavlju o relevantnosti teme dugotrajne skrbi za druge uzdržavane osobe u kontekstu ravnopravnosti spolova, disbalans između muškaraca i žena izražen je u smislu neravnopravne podjele rada unutar obitelji u području skrbi, feminiziranosti radne snage koja pruža (loše plaćene) usluge skrbi te veće potrebe žene kao korisnika skrbi zbog demografskih osobina populacije. U tom smislu, izvjesno je da svi projekti usmjereni na jačanje kapaciteta i osiguravanje usluga izvaninstitucionalne skrbi za starije osobe i osobe s invaliditetom imaju snažan potencijal da doprinesu većoj ravnopravnosti spolova. Međutim, s obzirom da je provedba projekata koji razvijaju različite usluge u zajednici za pružanje pomoći uzdržavanim osobama jedna od aktivnosti Akcijskog plana, predlaže se u budućim projektima uključiti ciljeve i aktivnosti izravno usmjerene na ostvarivanje veće rodne ravnopravnosti. Među navedenim ciljevima opisanih projekata, nema niti jednog koji se izrijekom odnosi na ravnopravnost muškaraca i žena.

#### Aktivnost 3.6.2. (b)

Druga skupina aktivnosti u sklopu prioriteta Uključivanje perspektive ravnopravnosti spolova u skrb o drugim uzdržavanim osobama, Grad je putem javnih poziva odabrao za financiranje više manjih (do cca 14.000 €) projekata organizacija civilnog društva. Riječ je o javnim pozivima Gradskog ureda za socijalnu zaštitu, zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom za financiranje programa i projekata udruga iz područja socijalnog i humanitarnog značenja iz Proračuna Grada Zagreba, odnosno javnim natječajima za financiranje programa i projekata udruga iz područja branitelja iz Domovinskog rata i

njihovih obitelji, boraca II. Svjetskog rata i civilnih invalida rata iz Proračuna Grada, koje je raspisao Sektor za branitelje 2021., 2022., 2023. i 2024. godine.

Riječ je o manjim projektima, čije aktivnosti nisu opisane u izvješću o provedbi Akcijskog plana, niti su rezultati dostupni temeljem pretraživanja mrežnih sadržaja. U tom smislu, iz dostupnih informacija nije uvijek moguće utvrditi odnose li se projektne aktivnosti na skrb od drugim uzdržavanim osobama, te posebno je li riječ o aktivnostima usmjerenim na smanjenje neravnopravnosti muškaraca i žena u ovom području.

Ukupno je tijekom četiri godine, kroz više javnih poziva odabrano za financiranje i provedeno 30-tak manjih projekata. Pregledom javnih poziva razvidno je da oni nisu specifično raspisani ni prilagođeni potrebama provedbe Akcijskog plana, jer se ne specificiraju ciljevi povezani s ravnopravnošću muškaraca i žena. Namjerava li se i dalje koristiti mehanizam ovih javnih poziva za provedbu mjera i aktivnosti Akcijskog plana, prilagodbom ciljeva natječaja i uputa za prijavitelje značajno se može povećati učinkovitost ovog mehanizma. Također, učinkovitost u ostvarivanju prioriteta i ciljeva Akcijskog plana kroz projektne aktivnosti treba sustavno procjenjivati kroz proces evaluacije projekata i pojedinih projektnih aktivnosti, idealno koristeći indikatore razvijene za potrebe praćenja provedbe Akcijskog plana.

### **Usklađenost (koherentnost)**

Koherentnost ciljeva, mjera i aktivnosti Akcijskog plana u području skrbi o drugim uzdržavanim osobama je procijenjena u odnosu na:

1. Glavne instrumente javne politike Grada u ovom području;
2. Sadržaj Povelje o ravnopravnosti muškaraca i žena u lokalnom životu koji se odnosi na skrb o drugim uzdržavanim osobama.

U odnosu na gradske instrumente javne politike, za ovo je područje posebno relevantna Zagrebačka strategija za unapređenje kvalitete života osoba starije životne dobi za razdoblje od 2020. do 2024. godine.<sup>51</sup> Uz druge socijalne usluge, strateški dokument sadrži mjere i usluge relevantne za skrb o ostalim uzdržavanim osobama - pomoć u kući, boravak i Program podrške u lokalnoj zajednici "Gerontološki centri Grada Zagreba", koji obuhvaća mjere i aktivnosti usmjerene na to da se omogući osobama starije životne dobi što duži ostanak u krugu obitelji, susjedstvu i poznatoj okolini osiguravanjem dodatnih aktivnosti u skrbi za ovu populaciju. Aktivnosti Gerontoloških

---

<sup>51</sup> Skupština Grada Zagreba (2020.) Zagrebačka strategija za unapređenje kvalitete života osoba starije životne dobi za razdoblje od 2020. do 2024. godine, Službeni glasnik Grada Zagreba 15/20.

centara nisu obuhvaćene mjerama i aktivnostima Akcijskog plana, usprkos tome što su važan element ukupne skrbi o uzdržavanim osobama, pa se preporuča razmatranje dodatnih mjera u akcijskom planu za sljedeće razdoblje koje bi obuhvaćale djelovanje ovih Centara. Pritom naglašavamo potrebu konzistentnije rodne analize stanja i potreba te integriranja rodnih dimenzija u mjere i aktivnosti usmjerene na pružanja skrbi za osobe starije životne dobi u zajednici putem ovih programa. Time bi se uz relativno ograničeno korištenje resursa moglo značajno unaprijediti relevantnost mjera povezanih s člankom 17. Povelje, jer bi bilo potrebno samo osnažiti rodnu dimenziju programa skrbi koje Grad i inače provodi.

U ocjenjivanju koherentnosti ovog Akcijskog plana s Poveljom o ravnopravnosti muškaraca i žena na lokalnoj razini, ocjena se odnosila na sukladnost pokazatelja rezultata sugeriranih na mrežnim stranicama Povelje s mjerama i aktivnostima obuhvaćenim Akcijskim planom.

| <b>Pokazatelji povezani s Poveljom</b>                                                                                                                                                                                                                            | <b>Ocjena koherentnosti</b> |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------|
| Ukupan postotak žena i muškaraca koji rade nepuno radno vrijeme u javnoj upravi i koji se moraju brinuti za uzdržavane osobe osim djece (starije osobe koje su ranjive, osobe s teškim invaliditetom itd.). Od ovog ukupnog broja, koji su postoci za svaki spol? | •                           |
| Ako vaša lokalna vlast može procijeniti broj pružatelja skrbi s punim radnim vremenom koji postoje na vašem području i posvećeni su brizi za druge ovisne osobe, koji su postoci po spolu?                                                                        | •                           |
| Koliko ljudi radi poslove s punim radnim vremenom u socijalnoj skrbi i uslugama u vašem lokalnom području? Koliki postotak tih ljudi su žene? Koliki postotak tih ljudi su muškarci?                                                                              | •                           |
| Pruža li im vaša lokalna vlast podršku?                                                                                                                                                                                                                           | •                           |

• mjera Akcijskog plana je slabo usklađena s Poveljom; •• mjera Akcijskog plana je djelomično usklađena s Poveljom; ••• mjera Akcijskog plana je dobro usklađena s Poveljom

Informacije iz tablice ukazuju da mjere, aktivnosti i/ili pokazatelji Akcijskog plana nisu usklađeni s pokazateljima koje predlaže Opservatorij Povelje za područje skrbi o drugim uzdržavanim osobama. Naime, Grad je odabrao široko postavljen prioritet, odlučivši se za mjeru uključivanja perspektive ravnopravnosti spolova u skrb o drugim uzdržavanim osobama. Ta je mjera operacionalizirana kroz dvije aktivnosti. Prva aktivnost (3.6.1.) korespondira s trećom obvezom iz Povelje i odnosi se na provedbu kampanja za podizanje svijesti građana i građanki o stereotipnim ulogama u obitelji i poticanje

ravnopravne skrbi o drugim uzdržavanim osobama. Druga aktivnost (3.6.2.) predviđa provedbu projekata koji razvijaju različite usluge u zajednici za pružanje pomoći uzdržavanim osobama, pri čemu Akcijski plan kao primjere navodi pomoć u kući i domove socijalne skrbi za starije osobe. Ova aktivnost je sukladna obvezi osiguravanja i promicanja kvalitetne i dostupne skrbi o uzdržavanim osobama, pri čemu je odabran model neizravnog osiguranja tih usluga, kroz davanje projektnih sredstava organizacijama koje ih izravno pružaju.

Indikatori koje predlaže Opservatorij Povelje ukazuju na namjeru da se ustanove podaci o opsegu potreba, odnosno broju pružatelja skrbi, kao i o strukturi pružatelja po spolu: među zaposlenicima Grada, u općoj populaciji, kao i broj profesionalnih pružatelja skrbi na području Grada. Izbor ovih pokazatelja sugerira logiku po kojoj se učinkovitost Akcijskog plana treba procijeniti na temelju usporedbe početnog stanja sa stanjem nakon intervencije (provedbe aktivnosti Akcijskog plana). U kontekstu pripreme plana za sljedeće razdoblje, provedba istraživanja – bilo prikupljanjem novih ili sekundarnom analizom postojećih podataka kojima raspolaže Grad, tijela, institucije i organizacije na nacionalnoj razini – svakako bi bila korisna za uspostavu sustava praćenja rezultata provedbe.

Obveza pružanja podrške i promicanja mogućnosti za pružatelje skrbi koji su izloženi osjećajima izolacije nije izravno obuhvaćena aktivnostima Akcijskog plana. Moguće je da neki od financiranih projekata uključuju dijelom i komponente koje zadovoljavaju takve potrebe, ali to nije razvidno iz pregleda provedbe Akcijskog plana. Vrijedi spomenuti da je Nastavni zavod za javno zdravstvo „dr. Andrija Štampar“ izradio Vodič za neformalne njegovatelje osoba starije životne dobi<sup>52</sup>, pripremljen u okviru programa “Podrška neformalnim njegovateljima osoba starije životne dobi”, sufinanciranog od Grada Zagreba, Gradskog ureda za socijalnu zaštitu, zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom. Ova bi publikacija, ako bi u nju bila integrirana dimenzija ravnopravnosti muškaraca i žena, bila vrlo primjerena aktivnost u sklopu Akcijskog plana, odnosno mjera usmjerenih na unapređenje ravnopravnosti spolova u području skrbi o drugim uzdržavanim osobama.

Uz sukladnost s Poveljom, predložene aktivnosti međusobno su koherentne i dopunjujuće, jer je prva usmjerena na podizanje svijesti građana i građanki o stereotipnim ulogama u obitelji i poticanje ravnopravne skrbi o drugim uzdržavanim osobama, dok druga za cilj ima razvoj različitih usluga u zajednici za pružanje pomoći uzdržavanim osobama. Mjere su primjerene i sukladne temeljnim načelima Povelje time što djeluju na društvene norme i razinu dostupnosti usluga (prilagođenih

---

52

<https://www.stampar.hr/sites/default/files/Vodi%C4%8D%20za%20neformalne%20njevovatelje%20osoba%20starije%20%C5%BEivotne%20dobi-V2-3-23.pdf>

potrebama oba spola), naglašavajući strukturne faktore nasuprot individualnim. Opća logika intervencije, tzv. teorija promjene implicitna u ovom članku Povelje mogla bi se sažeti na sljedeći način: Smanji li Grad strukturalno uvjetovanu neproporcionalnu izloženost žena obvezama skrbi o drugim uzdržavanim osobama kroz (a) redistribuciju obveza skrbi povećanjem dostupnosti usluga; (b) utjecanjem na društvene norme koje su rodno utemeljene te (c) pružajući podršku osobama koje pružaju skrb, ostvarit će se pomaci u smislu veće ravnopravnosti spolova.

U odnosu na Mjeru 3.6., može se zaključiti sljedeće:

- Provedene su aktivnosti relevantne jer odgovaraju na prepoznate potrebe i utvrđene prioritete više relevantnih instrumenata javne politike. Na temelju dostupnih podataka nije bilo moguće procijeniti doseg aktivnosti usmjerenih većoj ravnoteži davatelja usluga skrbi po spolu, jer su aktivnosti usmjerene većinom i općenito većoj dostupnosti usluga, i njihovi se ishodi samo posredno povezuju s ishodima ravnopravnosti među muškarcima i ženama.
- Aktivnosti podizanja svijesti nisu dosegle visoku razinu učinkovitosti, jer su korištene poruke usmjerene na veću uključenost starijih osoba u obiteljski život, bez izravnih referenci na pitanja dugotrajne skrbi. U odnosu na aktivnost provedbe relevantnih projekata, učinkovitost se također može povećati, usprkos činjenici da je uspostavljanje partnerstva s organizacijama civilnog društva vrlo vrijedan mehanizam za uključivanje vanjskih resursa u provedbu politika koje Grad podržava. S jedne strane, zbog rodnog disbalansa u pružanju i općenitom visokom stupnju potrebe za dugotrajnom skrbi svi projekti usmjereni na jačanje kapaciteta i osiguravanje usluga izvaninstitucionalne skrbi mogu potencijalno snažno utjecati na veću ravnopravnost spolova u ovom području. Međutim, s obzirom da je provedba projekata koji razvijaju različite usluge u zajednici za pružanje pomoći uzdržavanim osobama jedna od aktivnosti Akcijskog plana, predlaže se u budućim projektima uključiti ciljeve i aktivnosti izravno usmjerene na ostvarivanje veće rodne ravnopravnosti. Ista preporuka odnosi se i na javne pozive za projekte manje vrijednosti koje raspisuje Grad.
- U odnosu na osnaživanje koherentnosti s relevantnim gradskim politikama preporuča se uključivanje aktivnosti povezanih s Gerontološkim centrima Grada Zagreba u Akcijski plan za sljedeće razdoblje, uz osnaživanje rodne dimenzije u koncipiranju aktivnosti u sklopu ovog programa, jer je riječ o centralnom instrumentu javne politike Grada relevantnom za dugotrajnu skrb.
- Uz sukladnost s Poveljom, predložene aktivnosti međusobno su koherentne i dopunjujuće, jer je prva usmjerena na podizanje svijesti građana i građanki o

stereotipnim ulogama u obitelji i poticanje ravnopravne skrbi o drugim uzdržavanim osobama, dok druga za cilj ima razvoj različitih usluge u zajednici za pružanje pomoći uzdržavanim osobama i razvoj usluga. Aktivnosti su primjerene i sukladne temeljnim načelima Povelje time što djeluju na društvene norme i razinu dostupnosti usluga (prilagođenih potrebama oba spola), naglašavajući strukturne faktore nasuprot individualnim.

## Članak 22. Povelje

### Mjera 3.11. Borba protiv rodno utemeljenog nasilja

#### Okvir Povelje

Člankom 22. gradovi potpisnici obvezuju se uspostaviti i osnažiti politike i aktivnosti protiv rodno utemeljenog nasilja, temeljene na definiciji i pristupu definiranom u tekstu članka. Prvo, utvrđuje se da rodno utemeljeno nasilje, kojim su neproporcionalno pogođene žene, predstavlja kršenje temeljnih ljudskih prava te vrijeđanje dostojanstva, kao i tjelesnog i emocionalnog integriteta ljudskog bića. Također, prihvaća se razumijevanje ovog fenomena prema kojem ovaj oblik nasilja proistječe iz predodžbe počinitelja o superiornosti jednog spola u odnosu na drugi u kontekstu nejednakog odnosa snaga.

Politike i aktivnosti protiv rodno utemeljenog nasilja koje proizlaze iz prihvaćanja takve definicije i pristupa, a na koje potpisnike obvezuje Povelja, uključuju:

- osiguravanje specifične strukturirane podrške žrtvama ili potpora takvoj podršci;
- osiguravanje javno dostupnih informacija na svim službenim jezicima o pomoći dostupnoj u određenom području;
- osiguravanje osposobljavanja stručnog osoblja za prepoznavanje žrtava i pružanja podrške žrtvama;
- osiguravanje učinkovite koordinacije nadležnih službi kao što su policija, zdravstvene službe i službe za stambeno zbrinjavanje;
- organiziranje kampanja namijenjenih podizanju svijesti i edukativnih programa usmjerenih na potencijalne i stvarne žrtve i počinitelje.

U sklopu Akcijskog plana prioriteta u ovom području nisu specificirani, već se uz Članak 22. vezuje opća Mjera 3.11. - Borba protiv rodno utemeljenog nasilja.

Za postizanje ovog prioriteta, u Akcijskom su planu predviđene sljedeće aktivnosti:

3.11.1. Osiguravanje pomoći žrtvama rodno utemeljenog nasilja, osobito ženama i djevojčicama (nasilje u obitelji i partnersko nasilje nad ženama, silovanje, seksualno uznemiravanje, trgovanje ženama, seksualno nasilje u Domovinskom ratu) pružanjem psihološke pomoći, osiguravanje dovoljnog kapaciteta SOS telefona i skloništa sukladno Zagrebačkoj strategiji zaštite od nasilja u obitelji za razdoblje od 2018. do 2022. i programu skrbi za hrvatske branitelje iz Domovinskog rata i članove njihovih obitelji.

3.11.2. Izrada obavijesti na internetskoj stranici i društvenim mrežama Grada Zagreba, na hrvatskom i engleskom jeziku o pomoći koja je osigurana žrtvama rodno utemeljenog nasilja, osobito ženama i djevojčicama, objava Protokola o postupanju u slučaju seksualnog nasilja, te priopćenja i drugih obavijesti Tima Grada Zagreba za sprečavanje i borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji i Povjerenstva za zaštitu od nasilja u obitelji.

3.11.3. Provedba programa edukacije o pružanju podrške žrtvama za stručnjakinje i stručnjake koji rade sa žrtvama rodno utemeljenog nasilja.

3.11.4. Osiguravanje financijskih sredstava za financiranje rada skloništa koja se nalaze na području Grada Zagreba sukladno mogućnostima proračuna i potrebama skloništa.

3.11.5. Organiziranje kampanja, javnih tribina i okruglih stolova s ciljem promicanja tolerancije prema spolnim i rodnim manjinama u svim područjima društvenog života.

## **Relevantnost**

Relevantnost mjera i aktivnosti Akcijskog plana za ravnopravnost žena i muškaraca Grada Zagreba za razdoblje 2021.–2025. u području rodno utemeljenog nasilja procjenjujemo kroz njihovu usklađenost s potrebama i prioritetima identificiranim u relevantnim međunarodnim i nacionalnim strateškim dokumentima, prvenstveno u Konvenciji Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (Istanbulska konvencija) te u nacionalnim strategijama i planovima koji se bave nasiljem u obitelji, nasiljem nad ženama i drugim oblicima rodno utemeljenog nasilja. Osobito su pritom korisni analitički dijelovi tih dokumenata, koji definiraju ključne probleme, strukturne uzroke i sustavne nedostatke u prevenciji, zaštiti i podršci žrtvama.

Najnoviji relevantni podaci za EU i RH objavljeni su 2024. godine, a odnose se na rezultate EU ankete o rodno uvjetovanom nasilju<sup>53</sup> (eng. *EU Gender-based Violence Survey*). Oni nam omogućuju da se stanje u RH dovede u vezu s ukupnim i prosječnim rezultatima za Europsku uniju i pojedine zemlje članice. Podaci o ukupnoj raširenosti rodno uvjetovanog nasilja nad ženama, dakle udjelu žena u dobi od 18 do 74 godine koje su barem jednom u životu doživjele fizičko i/ili seksualno nasilje (uključujući prijetnje) ukazuju da je prosjek za Hrvatsku 25,3 %, prosjek EU oko 31 % žena, najviša vrijednost zabilježena u zemljama članicama oko 57% u Finskoj, a najniža je stopa u Bugarskoj (11,9 %). Dakle, ukupna prevalencija rodno uvjetovanog nasilja u Hrvatskoj niža je od prosjeka EU, ali i dalje znatno iznad najnižih zabilježenih vrijednosti, što potvrđuje da je riječ o raširenom i relevantnom društvenom problemu. Kada je riječ o nasilju od strane intimnog partnera tijekom života, razina u Hrvatskoj (28,1 %) približna je europskom prosjeku (31,8 %), što autori klasificiraju kao umjerenu, ali značajnu rasprostranjenost ovog oblika nasilja. Iskustvo žena u Hrvatskoj s oko 18,7 % blizu je EU prosjeka (oko 20%) i kada se radi o izloženosti nasilju od strane osobe koja nije intimni partner (od 15. godine života). Prikupljeni su i podaci o seksualnom uznemiravanju na radnom mjestu (ikada u životu) pokazuju velike razlike u prevalenciji ovog oblika nasilja u različitim nacionalnim populacijama, s najnižim stopama od 11–13 % u Latviji i Bugarskoj, do čak 53 % (Luksemburg). U odnosu na ovaj pokazatelj, rezultat za Hrvatsku je iznadprosječan i iznosi oko 36,4 % žena.<sup>54</sup>

Zaključno, podaci pokazuju da je ukupna prevalencija rodno uvjetovanog nasilja u Hrvatskoj ispod prosjeka EU. Međutim, zabilježene razine nasilja i dalje su visoke i društveno relevantne. Važno je napomenuti i da razlike među državama članicama djelomično odražavaju i razlike u spremnosti žena da prijave nasilje, što je bitna karakteristika rodno uvjetovanog nasilja, a mogla bi biti relativno visoko relevantna u Hrvatskoj zbog niske razine povjerenja u institucije i općenito niske razine svijesti o ovom pitanju. Na zabilježene razine rodno uvjetovanog nasilja utječu i kulturalne norme, odnosno načini ophođenja koji se smatraju prihvatljivima, pa će u zemljama u kojima se takvo ponašanje izričito smatra neprihvatljivim i sankcionira se, ono biti lakše prepoznato, a time i zabilježeno.

Jedan od najraširenijih oblika nasilja u EU i Hrvatskoj, na što ukazuju i prikazani podaci, ostaje nasilje od strane intimnog partnera, što potvrđuje potrebu za kontinuiranim ulaganjem u usluge zaštite i podrške žrtvama. Upravo je nasilje u obitelji (konceptualno ne u potpunosti podudarno nasilju od strane intimnog partnera) predmetom nacionalnih i zagrebačkih strateških dokumenata relevantnih u vrijeme koncipiranja i

---

<sup>53</sup> FRA, EIGE, & Eurostat (2024). EU gender-based violence survey – Key results. Publications Office of the European Union, Luxembourg.

<sup>54</sup> Za sažimanje rezultata korištena je UI, ChatGPT.

provedbe Akcijskog plana.<sup>55</sup> Recentni Nacionalni plan zaštite od nasilja nad ženama i nasilja u obitelji<sup>56</sup>, usklađujući se s pristupom Istanbulske konvencije i pristupom kojeg zastupa EU, izrijekom nasilje u obitelji definira kao jedan od pojava oblika rodno uvjetovanog nasilja i proširuje opseg politike na druge oblike rodno uvjetovanog nasilja. Budući da i Akcijski plan na sličan način kontekstualizira nasilje u obitelji (u članku 22. Povelje) te se referira i na druge oblike rodno uvjetovanog nasilja, mjere i aktivnosti treba procijeniti i u odnosu na stupanj do kojeg one odgovaraju na potrebe za suzbijanjem svih pojava oblika tog nasilja. S tim je dokumentom usklađena Zagrebačka strategija zaštite od nasilja u obitelji 2023.-2025., dokument Grada Zagreba koji definira sveobuhvatne mjere za prevenciju, zaštitu žrtava, progon počinitelja i promicanje nulte tolerancije na nasilje, koordinirajući gradske službe, ustanove i civilni sektor kroz ciljne akcije, edukaciju, podršku žrtvama (sigurne kuće, savjetovališta) i podizanje svijesti, s ciljem stvaranja sigurnog okruženja i efikasnijeg sustava reakcije na nasilje.

Ključni ciljevi Zagrebačke strategije pokrivaju više ključnih oblika intervencije:

- Prevencija: Podizanje svijesti, edukacija (djece, mladih, stručnjakinja i stručnjaka) i promjena stavova za sprječavanje nasilja.
- Zaštita i podrška žrtvama: Osiguravanje dostupnih skloništa, pravne i psihološke pomoći, te dostupnost SOS linija i savjetovališta.
- Progon i sankcioniranje počinitelja: Bolja suradnja policije i pravosuđa, te edukacija o efikasnom postupanju.
- Koordinacija i suradnja: Jačanje suradnje svih ključnih aktera (gradska tijela, MUP, podružnice Zavoda/Centri za socijalnu skrb, civilno društvo, zdravstvo).
- Praćenje i evaluacija: Redovito praćenje provedbe kroz godišnja izvješća i rad Povjerenstva za zaštitu od nasilja u obitelji.<sup>57</sup>

---

<sup>55</sup> Vidi: Vlada Republike Hrvatske. (2017.). Nacionalna strategija zaštite od nasilja u obitelji, za razdoblje od 2017. do 2022. godine. Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike; Grad Zagreb. (2023.). Zagrebačka strategija zaštite od nasilja u obitelji za razdoblje od 2023. do 2025., Grad Zagreb.

<sup>56</sup> Vlada Republike Hrvatske. (2022.). Nacionalni plan zaštite od nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (2023.-2029.).

<sup>57</sup> <https://zagreb.hr/zagrebacka-strategija-zastite-od-nasilja-u-obitelji/134361>

## Učinkovitost

### Mjera 3.11. Borba protiv rodno utemeljenog nasilja

| Aktivnosti |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Indikatori                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | Razina postignuća |
|------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------|
| 3.11.1     | Osiguravanje pomoći žrtvama rodno utemeljenog nasilja, osobito ženama i djevojčicama (nasilje u obitelji i partnersko nasilje nad ženama, silovanje, seksualno uznemiravanje, trgovanje ženama, seksualno nasilje u Domovinskom ratu) pružanjem psihološke pomoći, osiguravanje dovoljnog broja SOS telefona i skloništa sukladno Zagrebačkoj strategiji zaštite od nasilja u obitelji za razdoblje od 2018. do 2022. i programu skrbi za hrvatske branitelje iz Domovinskog rata i članove njihovih obitelji. | <p>Broj i vrsta pomoći i skloništa, broj korisnica/ka iskazan po dobi i spolu</p> <p>Broj održanih terapijskih programa i radionica (Zaklada za žrtve ratnog zločina silovanja u Domovinskom ratu)</p> <p>Broj termina održanih savjetovanja</p> <p>Broj osoba koje su se koristile uslugama savjetovanja - Savjetovalište za supruge i djecu hrvatskih branitelja liječenih od PTSP-a, iskazan po spolu</p> | Ostvareno         |
| 3.11.2     | Izrada obavijesti na internetskoj stranici i društvenim mrežama Grada Zagreba, na hrvatskom i engleskom jeziku o pomoći koja je osigurana žrtvama rodno utemeljenog nasilja, osobito ženama i djevojčicama, objava Protokola o postupanju u slučaju seksualnog nasilja i priopćenja te drugih obavijesti Tima Grada Zagreba za sprečavanje i borbu                                                                                                                                                             | Broj objava na internetskoj stranici i društvenim mrežama Grada Zagreba                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | Ostvareno.        |

|        |                                                                                                                                                                    |                                                                                                     |                         |
|--------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------|
|        | protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji i Povjerenstva za zaštitu od nasilja u obitelji.                                                                    |                                                                                                     |                         |
| 3.11.3 | Provedba programa edukacije o pružanju podrške žrtvama za stručnjakinje i stručnjake koji rade sa žrtvama rodno utemeljenog nasilja.                               | Broj i vrsta programa<br><br>Broj stručnjakinja i stručnjaka iskazan po spolu i evaluacija provedbe | Djelomično ostvareno.   |
| 3.11.4 | Osiguravanje financijskih sredstava za financiranje rada skloništa koja se nalaze na području Grada Zagreba sukladno mogućnostima proračuna i potrebama skloništa. | Visina osiguranih i utrošenih financijskih sredstava iz proračuna Grada Zagreba                     | Ostvareno.              |
| 3.11.5 | Organiziranje kampanja, javnih tribina i okruglih stolova s ciljem promicanja tolerancije prema spolnim i rodnim manjinama u svim područjima društvenog života.    | Broj održanih kampanja, javnih tribina i okruglih stolova                                           | Aktivnost nije održana. |

Procjena stupnja izvršenja, odnosno učinkovitosti aktivnosti u sklopu ove mjere provodimo prvenstveno na temelju podataka obuhvaćenih Pregledom provedbe Akcijskog plana Grada Zagreba za provedbu Europske povelje o ravnopravnosti žena i muškaraca na lokalnoj razini za razdoblje 2021. – 2025., Izvješće za 2021., 2022., 2023. i 2024. godinu<sup>58</sup>, dopunjenim informacijama iz godišnjih izvješća o provedbi mjera i aktivnosti Zagrebačke strategije zaštite od nasilja u obitelji (dva dokumenta)<sup>59</sup> te drugim javno dostupnim izvorima.

U odnosu na prvu mjeru (3.11.1) - koja se odnosi na osiguravanje pomoći žrtvama rodno utemeljenog nasilja pružanjem psihološke pomoći, te osiguravanje dovoljnog broja SOS telefona i skloništa – izvješća pokazuju da Grad osigurava kontinuirane financijske i institucionalne podrške skloništim i savjetovalištim za žrtve nasilja u obitelji. Grad Zagreb je tako u razdoblju provedbe sustavno financirao rad specijaliziranih organizacija civilnog društva i ustanova (gradske ustanove Dom za djecu i odrasle - žrtve obiteljskog nasilja "Duga - Zagreb", Autonomne ženske kuće Zagreb, Centra za žrtve seksualnog nasilja Ženske sobe, organizacija Ženska pomoć sada, B.a.B.e, Centar

<sup>58</sup> <https://zagreb.hr/izvjesce-o-provedbi/202599>

<sup>59</sup> Vidi <https://zagreb.hr/zastita-zena-zrtava-nasilja-i-zrtava-obiteljskog-n/4943>

za žene žrtve rata – Rosa. U sklopu ove aktivnosti podržana su savjetovališta koja djeluju pri ovim organizacijama (za korisnice skloništa, ali i druge osobe), dok se na osiguravanje financijskih sredstava za financiranje rada skloništa koja se nalaze na području Grada Zagreba odnosi mjera 3.11.4. Podaci iz izvješća pokazuju, na primjer, da je u tri zagrebačka skloništa u 2024. godini bilo smješteno ukupno 84 žena i djece, s gotovo jednakim udjelom žena i djece. Ovi podaci potvrđuju postojanje trajne potrebe za smještajnim kapacitetima i psihosocijalnom podrškom, na što provedene aktivnosti izravno odgovaraju. U odnosu na suzbijanje drugih oblika rodno uvjetovanog nasilja, pa i onih izvan konteksta obitelji i nasilja od strane intimnih partnera, što ostaje primarni fokus, važno je istaknuti financiranje rada Centra za žrtve seksualnog nasilja Ženske sobe, programe prevencije seksualnog nasilja te pružanje pravne i psihosocijalne pomoći žrtvama. Provedene aktivnosti, poput podrške organizacijama civilnog društva koje se bave seksualnim nasiljem i preventivnih programa usmjerenih na djecu i mlade, odgovaraju jasno identificiranoj potrebi za jačanjem rane prevencije i dostupnosti specijaliziranih usluga.

Drugi važan aspekt djelovanja Grada odnosi se na osiguranje informiranosti žrtava rodno uvjetovanog nasilja o uslugama i podršci koja im je dostupna. Ostvarenju cilja informiranosti posvećena je aktivnost 3.11.2., koja se odnosi na Izradu obavijesti na internetskoj stranici i društvenim mrežama Grada Zagreba, na hrvatskom i engleskom jeziku. Ova je aktivnost provedena, a relevantne informacije dostupne su na mrežnim stranicama Grada, u segmentu posvećenom zaštiti žena žrtava nasilja i žrtava obiteljskog nasilja.<sup>60</sup> Dostupna je (na hrvatskom jeziku) i brošura s informacijama i kontaktima savjetovališta i skloništa za žene žrtve nasilja i žrtve nasilja u obitelji na području Grada Zagreba;<sup>61</sup> publikacija bi mogla biti jasnije istaknuta korištenjem tzv. *bannera* ili na drugi način, jer je 'izgubljena' među informacijama o gradskim javnim politikama, ustanovama i aktivnostima.

Aktivnost 3.11.5, koja se odnosi na organiziranje kampanja, javnih tribina i okruglih stolova s ciljem promicanja tolerancije prema spolnim i rodnim manjinama u svim područjima društvenog života nije provedena, a izvješće ne sadrži razloge tog propusta. Zbog dokumentirane veće izloženosti pripadnika spolnih i rodni manjina nasilju, potrebno je osnažiti na njih usmjerene aktivnosti u okviru Akcijskog plana za sljedeće razdoblje. Program edukacije o pružanju podrške žrtvama za stručnjakinje i stručnjake koji rade sa žrtvama rodno utemeljenog nasilja (Aktivnost 3.11.3.) proveden je samo tijekom 2021., i to u sklopu dva od Grada sufinancirana projekta čiji je nositelj bila udruga B.a.B.e. S obzirom na važnost osiguranja kvalitetnih usluga skloništa, savjetovanja i drugih oblika podrške žrtvama, u sljedećem bi razdoblju trebalo

---

<sup>60</sup> <https://zagreb.hr/zastita-zena-zrtava-nasilja-i-zrtava-obiteljskog-n/4943>

<sup>61</sup> <https://zagreb.hr/sklonista-i-savjetovalista-za-zene-zrtve-nasilja-i/28068>

procijeniti postoji li potreba za programskim, sustavnim, kontinuiranim i izravnim angažmanom Grada u ovom području.

### **Usklađenost (koherentnost)**

Koherentnost ciljeva, mjera i aktivnosti Akcijskog plana u području rodno uvjetovanog nasilja je procijenjena u odnosu na:

1. Glavni instrument javne politike Grada u ovom području, Zagrebačku strategiju zaštite od nasilja u obitelji; te
2. Sadržaj Povelje o ravnopravnosti muškaraca i žena u lokalnom životu koji se odnosi na rodno uvjetovano nasilje;

Zagrebačka strategija zaštite od nasilja u obitelji 2023.-2025. usmjerena je na ostvarivanje nekoliko ključnih ciljeva i područja intervencije, koji su paralelni ili komplementarni aktivnostima predviđenim Akcijskim planom:

- U području prevencije, Strategija predviđa podizanje svijesti, edukaciju (djece, mladih, stručnog osoblja koje radi sa žrtvama) i promjenu stavova za sprječavanje nasilja, što je (uz neke razlike u definiranju ciljnih skupina) pokriveno aktivnostima 3.11.3. i 3.11.5. Akcijskog plana.
- Zaštita i podrška žrtvama: Osiguravanje dostupnih skloništa, pravne i psihološke pomoći, te dostupnost SOS linija i savjetovališta, na što se odnose aktivnosti 3.11.1. i 3.11.4.
- Progon i sankcioniranje počinitelja: Bolja suradnja policije i pravosuđa, te edukacija o efikasnom postupanju - ove aktivnosti nisu izrijekom uključene u Akcijski plan, ali mogle bi se uklopiti u aktivnosti 3.11.4 i 3.11.5.
- Koordinacija i suradnja: Jačanje suradnje svih ključnih aktera (gradska tijela, MUP, Centri za socijalnu skrb, civilno društvo, zdravstvene ustanove).
- Praćenje i evaluacija: Redovito praćenje provedbe kroz godišnja izvješća i rad Povjerenstva za zaštitu od nasilja u obitelji.<sup>62</sup>

Posljednja dva cilja nisu operacionalizirana u konkretnim aktivnostima Akcijskog plana vezanih uz Mjeru 3.11, ali usmjerenost na koordinirano djelovanje i sustavno praćenje provedbe ključna su načela koja se promoviraju u sklopu provedbe aktivnosti usmjerenih na ostvarivanje ciljeva Povelje.

---

<sup>62</sup> <https://zagreb.hr/zagrebacka-strategija-zastite-od-nasilja-u-obicelji/134361>

Kada je riječ o usklađenost Akcijskog plana s Poveljom, donja tablica pokazuje da je ona ocijenjena velikom, pri čemu se pozitivna ocjena u odnosu na prva dva pokazatelja temelji na činjenici da je strateško i sustavno djelovanje Grada u području rodno uvjetovanog nasilja zasnovano na analitičkoj podlozi koja obuhvaća ključne demografske, socijalne i kriminološke pokazatelje na nacionalnoj i lokalnoj razini.

| <b>Pokazatelji povezani s Poveljom</b>                                                                                                                                        | <b>Ocjena koherentnosti</b> |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------|
| Ukupan godišnji broj prijavljenih slučajeva rodno utemeljenog nasilja                                                                                                         | •••                         |
| Koliki je postotak ovih prijavljenih incidenata bio nasilje nad ženama? Koliki je postotak incidenata u kojima se prijavljuje nasilje nad muškarcima?                         | •••                         |
| Je li vaša lokalna vlast poduzela mjere za sprječavanje rodno utemeljenog nasilja (npr. kampanje za podizanje javne svijesti, osposobljavanje specijaliziranog osoblja itd.)? | •••                         |
| Pružila li ili financira vaša vlast posebnu podršku za rodno utemeljeno nasilje (npr. skloništa, prihvatilišta itd.)?                                                         | •••                         |

• mjera Akcijskog plana je slabo usklađena s Poveljom; •• mjera Akcijskog plana je djelomično usklađena s Poveljom; ••• mjera Akcijskog plana je dobro usklađena s Poveljom

U odnosu na unutarnju koherentnost mjera, njihovim iščitavanjem moguće je zaključiti da su koncipirane na temelju implicitne ocjene stanja, odnosno definiranja problema koji bi se mogao sažeti na sljedeći način: rodno utemeljeno nasilje, osobito nasilje nad ženama i djevojčicama, predstavlja ozbiljan društveni problem u Gradu Zagrebu, a žrtve se još uvijek suočavaju s nedovoljnom dostupnošću podrške, fragmentiranošću usluga, neujednačenom kvalitetom postupanja institucija te nedostatnom informiranošću o dostupnoj pomoći. Aktivnosti se međusobno nadopunjuju da bi osigurale sveobuhvatan pristup borbi protiv rodno uvjetovanog nasilja, ali i smanjenje negativnih posljedica po žrtve pružanjem podrške. Dostupne, kvalitetne i održive usluge podrške (3.11.1., 3.11.4.) smanjuju negativne posljedice nasilja i povećavaju sigurnost žrtava. Informiranost žrtava i javnosti (3.11.2.) povećava vjerojatnost traženja pomoći i pravodobne intervencije. Stručne i senzibilizirane stručnjakinje i stručnjaci koji rade sa žrtvama (3.11.3.) osiguravaju učinkovitije i sigurnije postupanje prema žrtvama. Konačno, pretpostavka je da, gledano dugoročno, smanjenje rodno utemeljenog nasilja zahtijeva promjenu društvenih normi i stavova (3.11.5., pri čemu ova aktivnost obuhvaća specifično spolne i rodne manjine).

Aktivnosti imaju visoku unutarnju koherentnost, jer čine konzistentan i logički povezan skup intervencija. One imaju jasno definiran zajednički cilj, usmjerene su na različite razine (individualna podrška, institucionalna infrastruktura, profesionalni kapaciteti, financijska održivost), izravno doprinose predviđenim ishodima, te se međusobno podržavaju. Aktivnost 3.11.5. također je komplementarna, ali usmjerena na

ostvarivanje dugoročnijeg cilja smanjenja rodno uvjetovanog nasilja kroz promjenu društvenih stavova i promicanje tolerancije prema spolnim i rodnim manjinama.

Zaključno, o Mjeri 3.11. Akcijskog plana za ravnopravnost muškaraca i žena na lokalnoj razini možemo ustvrditi sljedeće:

- Aktivnosti u okviru ove mjere su relevantne jer odgovaraju na identificirane probleme i potrebe žrtava rodno utemeljenog nasilja u Gradu, te su usklađene s prioritetima identificiranim na razini Grada Zagreba, na nacionalnoj i europskoj razini. Konačno, mjere su usmjerene na dosizanje međunarodnih standarda u ovom području.
- U području osiguravanja pomoći i podrške žrtvama rodno uvjetovanog nasilja, aktivnosti su provedene učinkovito, te su na sustavan način osigurani potrebni financijski i drugi resursi. Intervencije koje su bile planirane, a odnosile su se na edukaciju stručnjakinja i stručnjaka provedene su samo djelomično (tijekom 2021.), dok javne kampanje i druge aktivnosti usmjerene na promicanje tolerancije prema spolnim i rodnim manjinama nisu provedene. U svjetlu važnosti podizanja svijesti i dugoročnih promjena društvenih normi za suzbijanje rodno uvjetovanog nasilja, preporuča se provedba ovog tipa aktivnosti u sljedećem razdoblju.
- Aktivnosti unutar mjere su međusobno koherentne i usmjerene zajedničkom cilju i komplementarne, usklađene s glavnim dokumentima javne politike Grada, te s pokazateljima Povelje.
- Tijekom izrade Akcijskog plana za sljedeće razdoblje, preporučuje se preciznije definirati specifične ciljeve javne politike u ovom području, te osobitu pažnju posvetiti određivanju pokazatelja uspješnosti, te sustavu praćenja njihovog ostvarenja tijekom petogodišnje primjene Plana. Osobito se važnom čini procjena o tome koji udio potreba za mjerama sadašnji kapaciteti zadovoljavaju. Pokazatelji rezultata moraju biti povezani s mjerljivim ciljnim vrijednostima, kako bi se moglo ocijeniti uspješnost u primjeni Akcijskog plana, te po mogućnosti povezani s ključnim pokazateljima ishoda, što omogućava uvid u razinu napretka prema općem cilju mjere i samog Akcijskog plana.

## Zaključci i preporuke

Evaluacija odabranih poglavlja Akcijskog plana za ravnopravnost žena i muškaraca u lokalnom životu Grada Zagreba pokazuje da je Akcijski plan normativno i vrijednosno utemeljen na načelima Europske povelje za ravnopravnost žena i muškaraca na lokalnoj razini te da obuhvaća ključna područja relevantna za unapređenje rodne ravnopravnosti. Analizirane mjere, koje se odnose na područja otklanjanja rodnih

stereotipa, ravnopravnosti pri zapošljavanju i na radu, u obrazovanju, zdravstvu, skrbi za druge uzdržavane osobe i borbe protiv rodno uvjetovanog nasilja prepoznaju višedimenzionalnost rodni nejednakosti na koje Grad želi utjecati.

Analiza pokazuje da su ciljevi Akcijskog plana u većini područja postavljeni široko i u skladu s međunarodnim i nacionalnim strateškim dokumentima, no da su pojedine mjere formulirane općenito, bez jasno definiranih pokazatelja uspješnosti i ciljnih vrijednosti. To otežava praćenje njihove provedbe i procjenu stvarnog učinka na smanjenje rodni nejednakosti. Posebno je uočljiv nedostatak rodno razvrstanih podataka na lokalnoj razini, što predstavlja strukturno ograničenje za planiranje i evaluaciju politika utemeljenih na dokazima.

Općenito, evaluacija pokazuje da Akcijski plan predstavlja važan korak u institucionalizaciji politike ravnopravnosti spolova na razini Grada Zagreba, ali i da postoji prostor za njegovo daljnje jačanje u pogledu strateške usmjerenosti, mjerljivosti, međuresorne koordinacije i sustavnog praćenja učinaka.

#### Metodološke preporuke za izradu novog Akcijskog plana

- Izradi Akcijskog plana bi trebala prethoditi sustavna procjena potreba u okviru pojedinačnih kompetencija Grada te s obzirom na pojedine ciljne skupine. To je važno radi definiranja na dokazima utemeljene javne politike u ovom području, odnosno radi smislenog odabira za Grad relevantnih prioriteta, ciljeva, mjera i upravljačkih aranžmana. Naime, postojeći Akcijski plan je bio prvi, te se oslanjao na općenito definirana područja Povelje, te na tada postojeće aktivnosti Grada. Podaci prikupljeni istraživanjem pomoći će u formuliranju više strateškog i cilju usmjerenog pristupa u sljedećem razdoblju.
- Pri izradi Akcijskog plana posebnu pažnju treba posvetiti metodologiji izrade plana, koja treba biti usklađena s nacionalnim okvirom za strateško planiranje, preporukama Opservatorija i međunarodnom dobrom praksom. Treba voditi računa o sustavnom prikupljanju rodno razvrstanih podataka, definiranju SMART ciljeva ove javne politike, te odabiru indikatora ishoda koji omogućuju ne samo procjenu u kojoj su mjeri provedene aktivnosti, već i kako je to utjecalo na ostvarenje ciljeva politike. Potrebno je predvidjeti i prikladan mehanizam prikupljanja podataka, te praćenja napretka prema ostvarenju ciljeva.
- Prednost treba dati aktivnostima koje će pomoći u integriranju ravnopravnosti muškaraca i žena u javne politike i prakse Grada (*eng. gender mainstreaming*). To ostaje glavni zadatak u sljedećem petogodišnjem razdoblju. Budući je riječ o vrlo zahtjevnom procesu, preporuča se odabir nekoliko ključnih područja javne politike u kojima će ovaj proces biti započet.

- To znači i da bi u ključnim područjima bilo korisno kratkoročne i/ili jednokratne aktivnosti mijenjati dugoročnijim programima, te težiti sustavnom obuhvatu što šireg kruga korisnika. Istovremeno, važno je zadržati i ove prve, jer one omogućavaju testiranje novih ideja, rješenja, pristupa i metoda.
- Novi Akcijski plan trebao bi dosljednije uzeti u obzir višestruke oblike diskriminacije (npr. dob, invaliditet, socioekonomski status, migracijsko porijeklo) kako bi se mjere prilagodile različitim skupinama žena i muškaraca u Gradu Zagrebu.
- Radi osiguranja koherentnosti javne politike, potrebno je u Akcijski plan integrirati ciljeve i indikatore koji se odnose na sektore javne politike u kojima je Grad osiguravatelj i pružatelj usluga (npr. zdravstvo, obrazovanje, socijalna skrb), a koji su relevantni za postizanje ravnopravnosti između muškaraca i žena u tim predmetnim područjima. Također, te ciljeve i indikatore, kao i obvezu praćenja, treba uključiti u buduće sektorske instrumente javne politike, čime će ova horizontalna politika ravnopravnosti biti bolje integrirana u javne politike i procedure Grada.
- Konačno, evaluacija odabranih poglavlja pokazala je da u Gradu postoji široki raspon aktivnosti kojima se pokušava djelovati na unapređenje ravnopravnosti muškaraca i žena, te da postoji jasna politička volja da se ostvari napredak na ovom području. Vjerujemo da bi sustavna komunikacija u kojoj se izričito govori o tome što Grad čini u ovom području pomogla u prepoznavanju ovih napora među ciljnim skupinama, a ujedno i naglasila važnost ove teme u vrijeme kada rastu opasnosti po do sada dostignutu razinu ravnopravnosti.